ILLVSTRI DOMINO
D. FERDINANDO XIMENIO, PORTVGALLO, EQVITI AVRATO, ORDINIS S. STEPHANI,

Dn. ROCHETARVM ET ET S. MESANI,

DOMINO AC COMPATRI SVO,

OB SINGVLAREM PHILOSOPHIÆ AMOREM,

HOS EXCELLENTISSIMOS PHILOSOPHOS, SVO SVMTV ET CVRA IN LVCEM EDITOS

ARNOLDVS MYLIVS L. M. DEDICABAT.

(†) 2

EPICTETI VITA.

EPictetus, Stoicæ sectæ philosophus, Hierapolitanus patria fuit (est autem Hierapolis Phrygiæ vrbs, non longe a Laodicea sita) conditione seruus, vt in noctibus Atticis etiam testatur Aulus Gellius, Seruiuit enim Romæ Epaphrodito cuidam Neronis familiari. Vir sanctissimæ & integerrimæ vitæ, alienissimus ab omni fastu & arrogantia: quibus tamen vitiis omnes fere laborarunt philosophi. Tantæ autem fuit apud omnes existimationis & famæ, vt lucerna eius fictilis tribus drachmarum millibus diuendita olim fuisse feratur. Meminit huius & Lucianus Græcus auctor, sed cum laude, cum is tamen nulli philosophorum satis æquus fuerit, vt pote irrisor deorum & hominum, quo loco & lucernæ Epicteti mentionem facit: sic enim habet

in

in Dialogo, πρὸς τὸν ἀπαίδευτον, καὶ πολλὰ βιβλία ὠνούμενον, id est, ad ineruditum, & multos coementem libros. Et nostra, inquit, ætate fuit quis, & adhuc superesse opinor, qui Stoici Epicteti fictilem lucernam ter mille drachmis emit. Sperabat enim, opinor, & ille, si noctu ad eam lucernam legeret, continuo & Epicteti sapientiam in somnis se adepturum, & similem se fore admirandi illius senis. Hactenus Luciani verba. Summam totius philosophiæ duobus his verbis contineri dicebat, Ἀνέχου καὶ ἀπέχου; id est, Sustine & abstine. Domitiano autem imperante vel offensus eius tyrannide, vel coactus ob senatusconsultum de pellendis vrbe Philosophis, Roma Hierapolim commigrauit. Commoratus autem dicitur Romæ vsque ad tempora Marci Antonini.

ΕΣ ΕΠΙΚΤΗΤΟΝ.

Λεωνίδου.

Δοῦλος Ἐπίκτητος γενόμην, καὶ σῶμ' ἀνάπηρος,
Καὶ πενίην Ἶρος, καὶ φίλος ἀθανάτοις.

Ἐς τὸ Ἐγχειρίδιον.

Μῆτιν Ἐπικτήτοιο πῶς ἐνικάτθεο θυμῷ.
Ὄφρα κεν εἰσαφίκοιο καὶ οὐρανίους κενεῶνας,
Ψυχὴν ὑψικέλευθον ἐλαφρίζων ἀπὸ γαίης.

Ἄλλο.

Ὅς κεν Ἐπικτήτοιο σοφὴν τελέσειε μυθοινὴν,
Μειδίαα βιότοιο γαληνιόων ἐνὶ πόντῳ.
Καὶ μετὰ ναυτιλίην βιοτήσιον, εἰσαφικάνει.
Οὐρανίην ἁψῖδα καὶ ἀστερίην περιωπήν.

LEONIDAS DE EPICTETO.

Seruus Epictetus, mutilati corporis, Irus
Pauper: at hæc inter carus eram superis.

In Epicteti Enchiridion.

Mente tene memori præcepta salubria vitæ,
Quæ dat Epictetus: terrenas despice curas,
Sublimes animos super ardua sidera tollens.

Aliud.

Quisquis Epicteti sapientia dicta tuetur,
Infesti pelagi secura mente procellas
Ridet: & in portum subducta naue, peracto
Ætatis spatio, cælesti sede quiescit.

OPVSCVLI HVIVS IN TRES *Tomos diuisi Dispositio.*

Primus ipsum Enchiridion,& tabulam Cebetis, Græce Latineque continet, cum breuibus annotationibus, & aliis nonnullis.

Alter habet scholia e Simplicio decerpta, vna cum Epicteti & Hadriani Aug.dialogo,& sententiis Epicteti, aliorumque Stoicorum, quæ hinc inde citantur.

Tertius & postremus ea complectitur, ex Arriano collecta,quę loca Enchiridii ob breuitatem obscuriora vel declarant, vel copiosius tractant.

ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ.

EPICTETI ENCHIRIDION, SIVE PVGIO: HIERONYMO WOLFIO INTERPRETE.

Partitio rerum.

CAP. I.

RES quædam in poteſtate noſtra ſunt: quędam nō ſunt. In noſtra poteſtate eſt, opinio, appetitio, deſiderium, auerſatio: &, vt vno complectar verbo, quælibet noſtræ actiones. Noſtri arbitrij nō ſunt, corpus, pecunia, gloria, imperia: ad ſummam, ea quæ ipſi non agimus, omnia.

ΚΕΦ. α.

ΤΩΝ ὄντων τὰ μὲν ἐστιν ἐφ' ἡμῖν, τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. ἐφ' ἡμῖν μὲν, ὑπόληψις, ὁρμὴ, ὄρεξις, ἔκκλισις· καὶ ἑνὶ λόγῳ, ὅσα ἡμέτερα ἔργα. οὐκ ἐφ' ἡμῖν δὲ, τὸ σῶμα, ἡ κτῆσις, δόξαι, ἀρχαί· καὶ ἑνὶ λόγῳ, ὅσα οὐχ ἡμέτερα ἔργα.

Natura & conditio rerum.

CAP. II.

AC ea quidem quæ nobis parent, libera ſunt

ΚΕΦ. β.

ΚΑὶ τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἐστι φύσει ἐλεύθερα, ἀκώλυτα,

ἀπαραμπόδιστα. τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀσθενῆ, δοῦλα, κωλυτά, ἀλλότρια.

natura sua: nec prohiberi ab vllo, nec impediri possunt. In quæ autem ipsi ius nullum habemus, ea sunt infirma, obnoxia seruituti, obnoxia impedimentis, aliena.

Veri prauique iudicii effectus.

ΚΕΦ. γ.

Μέμνησο οὖν, ὅτι ἐὰν τὰ φύσει δοῦλα ἐλεύθερα οἰηθῇς, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμποδισθήσῃ, πενθήσεις, ταραχθήσῃ, μέμψῃ καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους. ἐὰν δὲ τὸ σὸν μόνον οἰηθῇς σὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀλλότριον ὥσπερ ἐστὶν ἀλλότριον, οὐδείς σε ἀναγκάσει οὐδέποτε, οὐδείς σε κωλύσει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, οὐκ ἐγκαλέσεις τινί, ἄκων πράξεις οὐδὲ ἕν, οὐδείς σε βλάψει, ἐχθρὸν οὐχ ἕξεις· οὐδὲ γὰρ βλαβερόν τι πείσῃ.

CAP. III.

PROINDE memento, si ea quæ natura seruiunt, libera putaris, & aliena pro tuis habueris: fore vt impediaris, lugeas, perturberis, deos hominesque accuses. Sin id solum tuum existimaris, quod tuum est: aliena vero, vt sunt, aliena: te nemo coget vnquam, nemo impediet, neminem accusabis, neminem criminaberis, nihil ages inuitus, nemo te lædet, inimicum non habebis. Neque enim vllam calamitatem accipies.

1 Animaduersio excitanda, & præparatio diligens adhibenda.

2 Idem virtuti & vanitati seruire non potest.

ΚΕΦ. δ.

Τηλικούτων οὖν ἐφιέμενος, μέμνησο ὅτι οὐ δεῖ οὐδὲ μετρίως κεκινημένον ἅπτεσθαι αὐτῶν· ἀλλὰ τὰ μὲν ἀφιέναι παντελῶς, τὰ δ' ὑπερτίθεσθαι πρὸς τὸ παρόν. ἐὰν δὲ καὶ ταῦτ' ἐθέλῃς, καὶ ἄρχειν καὶ πλουτεῖν, τυχὸν μὲν οὐδ' αὐτῶν τούτων τεύξῃ, διὰ τὸ καὶ τῶν προτέρων ἐφίεσθαι. πάντως γε μὴν ἐκείνων ἀποτεύξῃ, δι' ὧν μόνων εὐ-

CAP. IIII.

1 CVM igitur tantas res appetas, sic eas suscipiendas esse memento, vt iis non mediocriter incitatus, atque alia penitus relinquenda, alia in præsentia omittenda censeas. Quod si & illas desideraris, & magistratus etiam atque opes appetieris, & tuos florere volueris: 2 fortasse ne hæc quidem

quidem aſſequeris, propter earum, quas antedix imus, cupiditatem: iis certe omnino excides, per quas ſolas felicitas & libertas comparatur.

δαιμονία καὶ ἐλευθερία περιγίνεται.

Aſſenſus ante rem perſpectam ſuſtinendus.

CAP. V.

ITAQVE viſo cuiuis aſpero, ſtatim ſic vt reſpōdeas, operam dabis: viſum id eſſe, nec plane id quod videatur. poſt in exquirendo eas adhibeto regulas, quas habes: eamque cum primis ac potiſſimum, Vtrum id viſum in rebus verſetur noſtræ poteſtati ſubiectis, an vero alienis? Quod ſi in alienis: in promtu ſit, illud ad te nihil attinere.

ΚΕΦ. ε.

Εὐθὺς οὖν πάσῃ φαντασίᾳ τραχείᾳ μελέτα ἐπιλέγειν, ὅτι φαντασία [ἐστὶ] εἶ, καὶ οὐ πάντως τὸ φαινόμενον. ἔπειτα ἐξέταζε τοῖς κανόσι τούτοις, οἷς ἔχεις. πρώτῳ δὲ τούτῳ, καὶ μάλιστα, πότερον περὶ τὰ ἐφ' ἡμῖν ἐστιν, ἢ περὶ τὰ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. κἂν περί τι τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν ᾖ, πρόχειρον ἔστω τό, διότι οὐδὲν πρὸς σέ.

Irrita incommodorum fuga calamitoſum, fruſtratio cupiditatum infortunatum facit.

CAP. VI.

APPETITIONIS eam eſſe pollicitationē memento, fore vt conſequatur id quod appetat: Auerſationis; ne in id incidat quod auerſetur. Is porro quem appetitio fruſtratur, infortunatus eſt: qui in id incidit quod auerſatur, calamitoſus. Itaque ſi ea ſolum auerſere, quæ eorum naturæ quæ in tua poteſtate ſunt, repugnant: in eorum quæ auerſaris, nihil incides. At ſi morbum auerſeris, aut mortem, aut inopiam: calamitatem ſubibis.

ΚΕΦ. ϛ.

Μέμνησο ὅτι ὀρέξεως μὲν ἐπαγγελία, τὸ ἐπιτυχεῖν, οὗ ὀρέγῃ. ἐκκλίσεως δὲ ἐπαγγελία, τὸ μὴ ἐμπεσεῖν ἐκείνῳ, ὃ ἐκκλίνεται. καὶ ὁ μὲν ὀρέξει ἀποτυγχάνων, ἀτυχής· ὁ δὲ ἐκκλίσει [περιπίπτ.] περιπίπτων, δυστυχής. ἂν μὲν οὖν μόνα ἐκκλίνῃς τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐπὶ σοί, οὐδενὶ ὧν ἐκκλίνῃς περιπεσῇ. νόσον δ' ἂν ἐκκλίνῃς, ἢ θάνατον, ἢ πενίαν, δυστυχήσεις.

Tiro doctrinæ virtutis, ne nimium ſibi aſſumat.

ΚΕΦ. ζ.

Ἄποψιν οὖν τὴν ἔκκλισιν ἀπὸ πάντων τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ μετάθες ἐπὶ τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐφ' ἡμῖν. τὴν ὄρεξιν δὲ παντελῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος ἄνελε. ἄν τε γὰρ ὀρέγῃ τινὸς τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν τινος, ἀτυχεῖν ἀνάγκη. τῶν δ' ἐφ' ἡμῖν, [ὅσων] ὅσον ὀρέγεσθαι καλὸν ἄν, οὐδέπω σοι πάρεστι. μόνῳ δὲ τῷ ὁρμᾶν καὶ ἀφορμᾶν χρῶ, κούφως μέν τοι, καὶ μεθ' ὑπεξαιρέσεως, καὶ ἀνειμένως.

CAP. VII.

Aversationem igitur ab iis rebus amouebis omnibus, quæ in nobis sitæ non sunt: atque in eas transferes, quæ naturæ eorum, quæ nostri arbitrij sunt, repugnant. Appetitionem autem hoc tempore prorsus auferto. nam si ea quæ nostri arbitrij non sunt, desideraris, frustrari necesse erit. Ea vero quæ nobis parent, quatenus recte possint expeti, nondum es assecutus. Sed eo tantum vtitor motu animi, quo vel accedas ad eas res, vel ab iisdem recedas: verum leuiter, & cum imminutione, & remisse.

Adamatæ rei natura consideranda.

ΚΕΦ. η.

Ἐφ' ἑκάστου τῶν ψυχαγωγούντων, ἢ χρείας [παρεχόντων] παρεχόντων, ἢ στεργομένων, μέμνησο ἐπιλέγειν, ὁποῖόν ἐστιν, ἀπὸ τῶν σμικροτάτων ἀρξάμενος. ἂν χύτραν στέργῃς, ὅτι χύτραν στέργεις· κατεαγείσης γὰρ αὐτῆς, οὐ ταραχθήσῃ. ἂν [παιδίον] παιδίον σαυτοῦ καταφιλῇς, ἢ γυναῖκα, ὅτι ἄνθρωπον καταφιλεῖς· ἀποθανόντος γὰρ αὐτοῦ, οὐ ταραχθήσῃ.

CAP. VIII.

Singulis in rebus, quę vel delectāt, vel vsui seruiunt, vel diliguntur: memento considerare cuiusmodi sint, exorsus a minutissimis. Si ollam * diligis, te ollam diligere. nam ea confracta, non perturbaberis. Si filiolum, aut vxorem; hominem a te diligi. nam eo mortuo, non perturbaberis.

Adiuncta cuiusq; negotii consideranda.

ΚΕΦ. θ.

Ὅταν ἅπτεσθαί τινος ἔργου μέλλῃς, ὑπομίμνησκε σαυτόν, ὁποῖόν ἐστι τὸ ἔργον. ἐὰν

CAP. IX.

Opus aliquod aggressurus, ipse tibi subiicito, cuiusmodi sit illud opus. Si lauatum

lauatum abieris, ea tibi proponito, quę fiunt in balneo: alios perfundi, alios loco pelli, alios conuitia facere, alios furari. Sic tutius rem aggredieris, si ipse tibi dixeris: Et statim lauabo, & meum institutum naturæ congruens conseruabo. Eodemque modo in vnoquoque negotio. Sic enim, si quid impedimento lauationi tuę fuerit, in promtu erit. Equidem non solum volui: sed & institutum meum, naturæ consentaneum, tueri volui. Neque vero tuebor, si ea quæ fiunt, ægre tulero.

λουσόμενος ἀπίῃς, πρόβαλλε σεαυτῷ τὰ γινόμενα ἐν βαλανείῳ· τοὺς ἀποῤῥέοντας, τοὺς ἐγκρουομένους, τοὺς λοιδοροῦντας, τοὺς κλέπτοντας. καὶ οὕτως ἀσφαλέστερον ἅψῃ τοῦ ἔργου, ἐὰν ἐπιλέγῃς, ὅτι εὐθὺς λούσασθαι θέλω· καὶ τὴν ἐμαυτοῦ προαίρεσιν κατὰ φύσιν τηρῆσαι. καὶ ὡσαύτως ἐφ' ἑκάστου ἔργου. οὕτω γὰρ, ἄν τι πρὸς τὸ λούσασθαι ἐμποδὼν, πρόχειρον ἔσται, διότι [ἀλλ' οὐ] οὐ τοῦτο ἤθελον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐμαυτοῦ προαίρεσιν κατὰ φύσιν ἔχουσαν τηρῆσαι. οὐ τηρήσω δὲ, ἐὰν ἀγανακτῶ πρὸς τὰ γινόμενα.

1 Opinionibus, non ipsis rebus perturbamur.
2 Sapiens sine querela.

CAP. X.

1 HOMINES perturbantur non rebus: sed iis quas de rebus habent, opinionibus. Verbi causa: Mors non est malum. alioqui enim & Socrati ita visum esset. Sed opinio de morte, quæ malum eam facit. Cum igitur impedimur, aut distrahimur: non alios culpemus, sed nosmetipsos, hoc est, nostras opiniones. Alios accusare in calamitate sua, hominis est ineruditi: 2 seipsum, ėius qui erudiri cœpit: nec se, nec alium, eruditi.

ΚΕΦ. ι.

ΤΑράσσει τοὺς ἀνθρώπους, οὐ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν πραγμάτων δόγματα. οἷον θάνατος οὐδὲν [δεινὸν, καὶ διό,] δεινὸν, ἐπεὶ καὶ Σωκράτει ἂν ἐφαίνετο· ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ θανάτου, [ὅταν ἐμποδιζώμ. ἢ ταραττώμεθα.] ὅτι δεινὸν. ὅταν οὖν ἐμποδιζώμεθα, ἢ ταραττώμεθα, μηδέποτε ἄλλους αἰτιώμεθα, ἀλλ' ἑαυτοὺς, τουτέστι τὰ ἑαυτῶν δόγματα. ἀπαιδεύτου ἔργον, τὸ ἄλλοις ἐγκαλεῖν, ἐφ' οἷς αὐτὸς πράσσει κακῶς. ἠργμένου παιδεύεσθαι, τὸ ἑαυτῷ. πεπαιδευμένου, τὸ μήτ' ἄλλῳ, μήθ' ἑαυτῷ.

1 Animi bonis, non fortunæ muneribus gloriandum.
2 Vsus visorum hominis proprius.

ΚΕΦ. ια.

Ἐπὶ μηδενὶ ἐπαρθῇς ἀλλοτρίῳ προτερήματι. εἰ ὁ ἵππος ἐπαιρόμενος ἔλεγεν ἄν, ὅτι καλός εἰμι, οἰστὸν ἂν ἦν. σὺ δ᾽ ὅταν λέγῃς ἐπαιρόμενος, ὅτι ἵππον καλὸν ἔχω, ἴσθι ὅτι ἐπὶ ἵππῳ ἀγαθῷ ἐπαίρῃ. τί οὖν ἐστι σόν; χρῆσις φαντασιῶν. ὥσθ᾽ ὅταν ἐν χρήσει φαντασιῶν κατὰ φύσιν σχῇς, τηνικαῦτα ἐπαρθήσῃ· τότε γὰρ ἐπὶ τῷ τινι ἀγαθῷ ἐπαρθήσῃ.

CAP. XI.

1 NVLLA aliena præstantia efferaris animo. Si equus semet iactans diceret, Sum pulcer: ferendum esset. Tu vero cum insolenter gloriaris, te pulcrū equum habere: scito, equo te bono superbire. Quid igitur est tuum? 2 Vsus visorum. Quapropter cum in vsu visorum ita moratus fueris, quemadmodum natura postulat, tum effereris. Tum enim aliquo tuo bono lætaberis.

Animo in Deum intento, rebus cæteris obiter vtendum.

ΚΕΦ. ιβ.

Καθάπερ ἐν πλῷ, τοῦ πλοίου καθορμισθέντος, εἰ ἐξέλθῃς ὑδρεύσασθαι, ὁδοῦ μὲν πάρεργον, καὶ κοχλίδιον ἀναλέξῃ, ἢ βολβάριον [πάντως] τετάσθαι δὲ δεῖ τὴν διάνοιαν ἐπὶ τὸ πλοῖον, καὶ συνεχῶς ἐπιστρέφεσθαι, μήποτε [σε] ὁ κυβερνήτης καλέσῃ· καὶ τότε πάντα ἐκεῖνα ἀφιέναι, ἵνα μὴ δεδεμένος ἐκβληθῇς, ὡς τὰ πρόβατα. οὕτω καὶ ἐν τῷ βίῳ, ἐὰν διδῶται ἀντὶ βολβίου καὶ κοχλιδίου γυναικάριον καὶ παιδίον, οὐδὲν κωλύσει. ἐὰν δὲ ὁ κυβερνήτης καλέσῃ, τρέχε ἐπὶ τὸ πλοῖον, ἀφεὶς ἐκεῖνα πάντα, μηδὲν ἐπιστρεφόμενος. ἐὰν δὲ

CAP. XII.

QVEMADMODVM in nauigatione, subducto nauigio, si aquatum exieris, obiter fortassis etiam cochleolam colliges, aut bulbum: animo autem in nauigium intento esse oportet, ac continenter solicito, ne gubernator vocet: ac tum illa omnia relinquere, vt ne vinctus tanquam oues in nauim coniiciaris. Ita etiam in vita, si tibi vice cochleæ aut bulbi, detur vxorcula & puer: nihil impediet. At si gubernator vocarit, curres ad nauim, relictis illis omnibus: neque respicies. Quod si senex es, caue vn-

quam a naue recedas longius: ne quando vocatus, deficias.

γέρων ᾖς, μηδὲ ἀπαλλαγῇς ποτὲ τοῦ πλοίου μακρὰν, μή ποτε καλοῦντος ἐλλίπῃς.

1 Non optandum frustra, quod fieri nequit.
2 Animus bene institutus, nulla re impeditur.

CAP. XIII.

1 NE postules, ea quæ fiunt, arbitratu tuo fieri. Sed, si sapis, ita fieri quæque velis, vt fiunt. Morbus est corporis impedimentum, instituti non item, nisi ipse velis. Claudicatio, pedis est impedimentum: instituti non item. 2 Quod si singulis in rebus, quæ incidunt, consideraris: inuenies eas alterius cuiuspiam rei, non tui, esse impedimentum.

ΚΕΦ. ιγ.

ΜΗ' ζήτει τὰ γινόμενα γίνεσθαι ὡς θέλεις. ἀλλὰ θέλε γίνεσθαι τὰ γινόμενα ὡς γίνεται, καὶ εὖ ποιήσεις. νόσος σώματός ἐστιν ἐμπόδιον· προαιρέσεως δὲ οὔ, ἐὰν μὴ αὐτὴ θέλῃ. χώλανσις, σκέλους ἐστὶν ἐμπόδιον, προαιρέσεως δὲ οὔ. καὶ τοῦτο ἐφ' ἑκάστου τῶν ἐμπιπτόντων ἐπίλεγε· εὑρήσεις γὰρ αὐτὸ ἄλλου τινὸς ἐμπόδιον, [σὸν] σοῦ δὲ οὔ.

Animi vires aduersis rebus & prauis cupiditatibus opponenda.

CAP. XIIII.

QVICQVID inciderit, in eo memento, ad te conuersus, inquirere, qua facultate sis ad vsum eius instructus. Si quem formosum formosamve videris: ad eam rem temperantiæ facultas in promtu erit. Si labor obiectus fuerit, tolerantiam reperies. Si conuicium, patientiam inuenies. Quod si te ita consuefeceris: visis non obtemperabis.

ΚΕΦ. ιδ.

ΕΦ' ἑκάστου τῶν προσπιπτόντων, μέμνησο ἐπιστρέφων ἐπὶ σεαυτὸν ζητεῖν, τίνα δύναμιν ἔχεις πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτοῦ. ἐὰν καλὸν ἴδῃς, ἢ καλὴν, εὑρήσεις δύναμιν πρὸς ταῦτα ἐγκράτειαν. ἐὰν πόνος προσφέρηται, εὑρήσεις καρτερίαν. ἂν λοιδορία, εὑρήσεις ἀνεξικακίαν. καὶ οὕτως ἐθιζόμενόν σε, οὐ συναρπάσουσιν αἱ φαντασίαι.

Non amittimus nostra, sed Deo sua restituimus. 1

ΚΕΦ. ιδ.

Μηδέποτε ἐπὶ μηδενὸς εἴπῃς, ὅτι ἀπώλεσα αὐτὸ, ἀλλ᾽ ὅτι ἀπέδωκα. τὸ παιδίον ἀπέθανεν; ἀπεδόθη. τὸ χωρίον ἀφῃρέθη; οὐκοῦν καὶ τοῦτο ἀπεδόθη; ἀλλὰ κακὸς ὁ ἀφελόμενος. τί δέ σοι μέλει, [διὰ τί] διὰ τίνος σε ὁ δοὺς ἀπῄτησε; μέχρι δ᾽ ἂν διδῷ, ὡς ἀλλοτρίου αὐτοῦ ἐπιμελοῦ, ὡς τοῦ πανδοχείου οἱ παριόντες.

CAP. XV.

NVNQVAM te quicquam perdidisse dicito, sed reddidisse. Filiolus obiit? redditus est. Prædium est ereptum? an non id quoque est redditum? At improbus est qui eripuit? Quid id tua refert, per quem, is qui dederat, abs te repetierit? Sed quandiu concesserit, tãquam alienum, id curato, vt cauponam viator.

Animi culturæ cætera omnia posthabenda.

ΚΕΦ. ιε.

Εἰ προκόψαι θέλεις, ἄφες τοὺς τοιούτους διαλογισμούς· ἐὰν ἀμελήσω τῶν ἐμῶν, οὐχ ἕξω διατροφάς· ἐὰν μὴ κολάσω τὸν παῖδα, πονηρὸς ἔσται. κρεῖσσον γὰρ λιμῷ ἀποθανεῖν, ἄλυπον καὶ ἄφοβον γενόμενον, ἢ ζῆν ἐν ἀφθόνοις ταρασσόμενον. κρεῖττον δὲ, τὸν παῖδα κακὸν εἶναι, ἢ σε κακοδαίμονα.

CAP. XVI.

SI quid proficere studes, istiusmodi cogitationes missas facito: Si mea neglexero, non erit vnde viuam: Nisi puerum castigaro, malus erit. Præstat enim perire fame, timoris ac molestiæ expertem: quam copiis omnium rerum circumfluentem, animo viuere perturbato. Et puerum malum esse præstat, quam te infelicem.

1 A contemtu vilium rerum ad maiora veniendum.
2 Exspectanda ingrata.

ΚΕΦ. ιζ.

Ἄρξαι τοιγαροῦν ἀπὸ τῶν μικρῶν. ἐκχεῖται τὸ ἐλάδιον; κλέπτεται οἰνάριον; ἐπίλεγε, ὅτι τοσούτου πωλεῖται ἀπάθεια, τοσούτου ἀταραξία· προῖκα δὲ οὐδὲν περιγίνεται. ὅταν δὲ κα-

CAP. XVII.

1 A Paruis igitur auspicare. Oleum effunditur? villum surripitur? Subiice tibi: Tanti vænit tranquillitas, tanti constantia: gratis autẽ nihil acquiritur.

2 Cum

2 Cum vero puerum vocas, fieri posse cogita, vt præsto non sit: &, vt sit, nihil agat, ex animi tui sententia. Neq; vero ei tam bene sit, vt tuarum perturbationum habeat ille potestatem.

λῇς τὸν παῖδα, ἐνθυμοῦ ὅτι δύναται μὴ ὑπακοῦσαι· καὶ ὑπακούσας, μηδὲν ποιῆσαι [ὡς] ἂν θέλεις. καὶ οὐχ οὕτως ἐστὶν αὐτῷ καλῶς, ἵνα ἐπ' ἐκείνῳ ᾖ, τό σε [μὴ ταραχ] ταραχθῆναι.

1 Æquo animo ferenda, mala de nobis vulgi existimatio.
2 Plura simul curare, difficile.

CAP. XVIII. — ΚΕΦ. ιη.

1 SI quid proficere vis, ne recusa quo minus ob res externas, amēs & fatuus habearis. Ne quid scire videri velis. Quod si quis aliis esse videaris: ipse tibi diffidito. 2 Scito enim facile non esse, institutum tuum in eo statu, qui sit naturæ consentaneus, conseruare, & res externas amplecti: sed aliter non posse fieri, quin is, alterum qui curet, alterum negligat.

ΕΙ προκόψαι θέλεις, ὑπόμεινον, ἕνεκα τῶν ἐκτὸς ἀνοῦς δόξαι, καὶ ἠλίθιος. μηδὲν βούλου δοκεῖν ἐπίστασθαι· κἂν δόξῃς [τινὸς εἶναί τισιν] τισὶ εἶναί τις, ἀπίστει σεαυτῷ. ἴσθι γὰρ, ὅτι οὐ ῥᾴδιον, καὶ τὴν προαίρεσιν τὴν σεαυτοῦ κατὰ φύσιν ἔχουσαν φυλάξαι, καὶ τὰ ἐκτός· ἀλλὰ τὸν ἑτέρου ἐπιμελούμενον, τοῦ ἑτέρου ἀμελῆσαι, πᾶσα ἀνάγκη.

Frustra cupimus inuiolata conseruare, quæ nostri iuris non sunt.

CAP. XIX. — ΚΕΦ. ιθ.

SI in id studes, vt liberi tui, vxor, amici, perpetuo viuant & floreant, stultus es. Nam quæ in tua potestate non sunt, ea in potestate tua esse vis, & aliena esse tua. Sic etiam si puerum peccare non vis, stultus es. Id enim postulas, vt vitium non sit vitium, sed quiddam aliud.

ΑΝ θέλῃς τὰ τέκνα σου καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τοὺς φίλους σου πάντοτε ζῆν, ἠλίθιος εἶ. τὰ γὰρ μὴ ἐπὶ σοὶ [εἰ θέλ.] θέλεις ἐπὶ σοὶ εἶναι· καὶ τὰ ἀλλότρια σὰ [εἶναι, μωρὸς εἶ] εἶναι. οὕτω κἂν τὸν παῖδα θέλῃς μὴ ἁμαρτάνειν, μωρὸς εἶ· θέλεις γὰρ τὴν κακίαν μὴ εἶναι κακίαν, ἀλλ' ἄλλο τι. ἂν δὲ θέλῃς ὀρεγόμενος

μὴ ἀποτυγχάνειν, τοῦτο διώκασαι. τοῦτο οὖν ἄσκει, ὃ δύνασαι.

At si eo quod appetis, frustrari non vis: hoc quidem potes.

Dominus quis.

ΚΕΦ. κ.

ΚΥριος ἑκάστου ἐστὶν, ὁ τῶν ἐπ' ἐκείνου θελομένων, ἢ μὴ θελομένων. ἔχων τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸ περιποιῆσαι ἢ ἀφελέσθαι. ὅστις οὖν ἐλεύθερος εἶναι βούλεται, μήτε θελέτω τι, μήτε φευγέτω τι τῶν ἐπ' ἄλλοις, εἰ δὲ μὴ, δουλεύειν ἀνάγκη.

CAP. XX.

CViusque dominus is est, qui ea quę ipse vult, aut non vult, potestatem habet vel conseruandi, vel eripiendi. Quisquis igitur liber esse volet, neque cupiat quicquam, neque auersetur eorum quę penes alios sunt. Sin minus, seruire necesse erit.

Quæ dantur, accipienda: quæ negantur, non appetenda.

ΚΕΦ. κα.

ΜΕμνησο, ὅτι ὡς ἐν συμποσίῳ, δεῖ σε ἀναστρέφεσθαι. περιφερόμενον γέγονέ τι κατὰ σε; ἐκτείνας τὴν χεῖρα, κοσμίως μετάλαβε. παρέρχεται; μὴ κάτεχε. οὔπω ἥκει; μὴ ἐπίβαλε πόρρω τὴν ὄρεξιν, ἀλλὰ περίμενε, μέχρις ἂν γένηται κατὰ σε. οὕτω πρὸς τέκνα. οὕτω πρὸς γυναῖκα. οὕτω πρὸς ἀρχὰς, οὕτω πρὸς πλοῦτον, καὶ ἔσῃ ποτὲ ἄξιος τῶν θεῶν συμπότης. ἂν δὲ καὶ παρατεθέντων σοι μὴ λάβῃς, ἀλλ' ὑπερίδῃς, τότε οὐ μόνον συμπότης τῶν θεῶν ἔσῃ, ἀλλὰ καὶ συνάρχων. οὕτω γὰρ ποιῶν Διογένης καὶ Ἡράκλειτος, καὶ οἱ ὅ-

CAP. XXI.

MEmento sic in vita esse versandum, tanquam in conuiuio. Si quid circunferendo ad te peruenerit, porrecta manu partem modeste capito. Præterit? Ne detine. Nondum adest? Ne longe appetitum extẽdito: sed exspecta, dum ad te perlatum fuerit. Sic erga liberos, sic erga coniugem, sic erga magistratus, sic erga diuitias si affectus fueris: aliquando dignus eris conuiuio deorum. At vero si oblata etiam non acceperis, sed despexeris, non conuiua deorum modo, sed & imperij consors eris. Sic enim cum facerent Diogenes, Heraclitus, & similes, merito diui-

ni vt erant, ita & dicebantur.

μοιοι, ἀξίως θεοί τε ἦσαν, καὶ ἐλέγοντο.

Humanitatis ita habenda ratio, vt animi tranquillitas retineatur.

CAP. XXII.

CVm eiulantem quempiam videris in luctu, siue peregre profecto filio, siue rebus amissis: caue ne te visum illud moueat, vt existimes versari eum in malis ob externa. sed statim ipse tecum distinguito, sitque in promtu vt dicas: Istum affligit non casus ille (alium enim non affligit) sed concepta de eo opinio. Ac oratione quidem tua eius perturbationi subseruire, ne dubita: atque adeo, si res ita tulerit, congemiscere. Cauebis autem, ne intrinsecus etiam congemiscas.

ΚΕΦ. κϛ.

ΟΤαν κλαίοντα ἴδῃς τινὰ ἐν πένθει, ἢ ἀποδημοῦντος τέκνου, ἢ ἀπολωλεκότα τὰ ἑαυτοῦ, πρόσεχε μή σε ἡ φαντασία συναρπάσῃ, ὡς ἐν κακοῖς ὄντος αὐτοῦ, τοῖς ἐκτός· ἀλλ' εὐθὺς διαίρει παρὰ σεαυτῷ, καὶ λέγειν ἔστω πρόχειρον, ὅτι τοῦτον θλίβει, ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ τούτων. μέχρι μέντοι λόγου μὴ ὄκνει συμπεριφέρεσθαι αὐτῷ· κἂν οὕτω τύχῃ, συνεπιστενάξαι. πρόσεχε μέντοι, μὴ καὶ ἔσωθεν συνεπιστενάξῃς.

Vita fabula Dei arbitratu peragenda.

CAP. XXIII.

ACtorem esse fabulæ talis, qualis magistro probata fuerit, te memento: si breuis, breuis: si longa, longæ. Si mendicum agere te voluerit: fac eam quoque personam ingeniose repræsentes. Ita si claudum, si principẽ, si plebeiũ. Hoc enim tuum est, datam personã bene effingere: eam autem eligere, alterius.

ΚΕΦ. κγ.

ΜΕμνησο, ὅτι ὑποκριτὴς εἶ δράματος, οἵου ἂν θέλῃ ὁ διδάσκαλος· ἂν βραχὺ, βραχέος· ἂν μακρὸν, μακροῦ· ἂν πτωχὸν ὑποκρίνασθαί σε θέλῃ, ἵνα καὶ τοῦτον εὐφυῶς ὑποκρίνῃ· ἂν χωλὸν, ἂν ἄρχοντα, ἂν ἰδιώτην. σὸν γὰρ τοῦτ' ἐστι, τὸ δοθὲν ὑποκρίνασθαι πρόσωπον καλῶς· ἐκλέξασθαι δ' αὐτὸ, ἄλλου.

Vir prudens ex omni euentu fructum capit.

ΚΕΦ. κδ.

Κόραξ ὅταν μὴ αἴσιον κεκράγῃ, μὴ συναρπαζέτω σε ἡ φαντασία· ἀλλ' εὐθὺς διαίρει παρὰ σεαυτῷ, καὶ λέγε, ὅτι τούτων ἐμοὶ οὐδὲν ἐπισημαίνεται, ἀλλ' ἢ τῷ σωματίῳ μου, ἢ τῷ κτησιδίῳ μου, ἢ τῷ δοξαρίῳ, ἢ τοῖς τέκνοις, ἢ τῇ γυναικί. ἐμοὶ δὲ πάντα αἴσια σημαίνεται, ἐὰν ἐγὼ θέλω. ὅ,τι γὰρ ἂν τούτων ἀποβαίνῃ, ἐπ' ἐμοί ἐστιν, ὠφεληθῆναι ἀπ' αὐτοῦ.

CAP. XXIIII.

SI coruus inauſpicatum crocitarit, ne te viſum illud moueat, ſed ipſe tecum diuide ſtatim, & dic: Nihil iſtorum mihi portenditur, ſed aut corpuſculo meo, aut reculæ meæ, aut exiſtimationi, aut liberis, aut vxori. Mihi autem fauſta omnia portenduntur, ſi ego voluero. Quicquid enim iſtorum acciderit, ex eo penes me eſt, fructum vt capiam.

Paria viribus ſuſcipienda.

ΚΕΦ. κε.

Ἀνίκητος εἶναι δύνασαι, ἐὰν εἰς μηδένα ἀγῶνα καταβαίνῃς, ὃν οὐκ ἔστιν ἐπὶ σοὶ νικῆσαι.

CAP. XXV.

INuictus eſſe potes, ſi in nullum certamē deſcendas: quod vincere, tui arbitrij non eſt.

1 *Qui omnia bona a ſeipſo petit: is nec miratur quenquam nec inuidet vlli.*

2 *Vna ad libertatem via, rerum externarum deſpicientia.*

ΚΕΦ. κϛ.

Ὅρα μήποτε ἰδών τινα προτιμώμενον, ἢ μεγαλοδυναμοῦντα, ἢ ἄλλως εὐδοκιμοῦντα, μακαρίσῃς, ὑπὸ τῆς φαντασίας συναρπασθείς. ἐὰν γὰρ ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν ἡ οὐσία τοῦ [ἀγαθοῦ] ἀπαθοῦς ᾖ, οὔτε ὁ φθόνος, οὔτε ζηλοτυπία χώραν ἕξει. σὺ δὲ αὐτὸς οὐ στρατηγὸς, οὐ πρύτανις ἢ ὕπατος εἶναι θελήσεις, ἀλλ' ἐ-

CAP. XXVI.

1 SI quem eximiis honoribus affectum, aut ampla poteſtate præditum, aut alioqui florenrem videris: vide ne quando beatum illum prædices, viſorum impetum ſecutus. Nam ſi in rebus noſtræ poteſtati ſubiectis vis trāquillitatis conſtiterit; nec inuidia nec æmulatio locum habebit: tuque ipſe non imperator, non ſenator,

ator,non consul esse voles, λαύθερ@. μία δὲ ὁδὸς πρὸς
ed liber. 2 Ad eam autem [τοῦτο] ζῶλα, ηρλεφερίνησις τῶν
em via vnica est: eorum οὐκ ἐφ' ἡμῖν.
uæ in potestate nostra non
unt,contemtio.

1 Nemo læditur,nisi a sese.
2 Mora iudicium confirmat.
3 Differ: habent parua commoda magna mora.

CAP. XXVII. ΚΕΦ. κζ.

MEmento, non eum qui conuitietur aut erberet, autorem esse conumeliæ: sed opinionem de is tanquam contumeliosconceptam. Cum igitur quispiam irritarit, opiione tua te irritatum esse ito. Quapropter in primis peram dato, ne visa tibi assnsum extorqueant. Nam semel tempus & moram impetraris: facilius ipse tibi mperabis.

Μέμνησο, ὅτι οὐχ ὁ λοιδορῶν ἢ τύπτων ὑβρίζει, ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ τούτων, ὡς ὑβριζόντων. ὅταν οὖν ἐρεθίσῃ σέ τις ἴσθι ὅτι ἡ σή σε ὑπόληψις [ἠρέθικε] ἠρέθηκε. τοιγαροῦν ἐν πρώτοις πειρῶ, ὑπὸ τῆς φαντασίας μὴ συναρπασθῆναι. ἂν γὰρ ἅπαξ χρόνου καὶ διατριβῆς τύχῃς, ῥᾷον κρατήσεις σεαυτοῦ.

Præmeditatione malorum gliscunt animi.

CAP. XXVIII. ΚΕΦ. κη.

MOrs & exilium, & omnia quæ in malis habentur, ob oculos bi quotidie versentur: oniū vero maxime mors. c nihil vnquam humile gitabis, nec impense cues quicquam.

Θάνατος, καὶ φυγὴ, καὶ πάντα τὰ δεινὰ φαινόμενα, πρὸ ὀφθαλμῶν ἔστω σοι καθ' ἡμέραν· μάλιστα δὲ πάντων ὁ θάνατος. καὶ οὐδὲν οὐδέποτε ταπεινὸν ἐνθυμηθήσῃ, οὔτε ἄγαν ἐπιθυμήσεις τινός.

1 Philosopho ludibria vulgi non curanda.
2 Constantia victoriam parit.

ΚΕΦ. κθ.

ΦΙλοσοφίας ἐπιθυμεῖς; παρασκεύαζου αὐτόθεν, ὡς καταγελασθησόμενος, ὡς καταμωκησομένων σε πολλῶν, ὡς ἐρούντων, ὅτι ἄφνω φιλόσοφος ἡμῖν ἐπανελήλυθε, καὶ πόθεν ἡμῖν αὕτη ἡ ὀφρύς; σὺ δὲ ὀφρὺν μὲν μὴ σχῇς. τῶν δὲ βελτίστων σοι φαινομένων οὕτως ἔχου, ὡς ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεταγμένους εἰς ταύτην τὴν [χώραν] τάξιν. μέμνησο δὲ, ὅτι ἐὰν μὲν ἐμμείνῃς τοῖς αὐτοῖς, οἱ καταγελῶντές σου πρότερον, οὗτοί σε ὕστερον θαυμάσουσιν. ἐὰν δὲ ἡττηθῇς αὐτῶν, διπλοῦν προσλήψῃ καταγέλωτα.

CAP. XXIX.

1 SApientiæ ſtudium ſuſcipere cupis? Statim te para, quaſi futurum ſit vt deridearis: vt multi te ſubſannent: vt dicant, te ſubito philoſophum exſtitiſſe: vt rogent, vnde ſupercilium iſtud? Tu autem ſupercilium ne habeto: ea vero quæ optima tibi videbũtur, ſic teneto, quaſi a Deo ſis in ea ſtatione collocatus. 2 Cæterum memento, te, ſi in eodem ſtatu permanſeris, iis tandem admirationi fore, qui te prius deriſerunt. Sin eis ſuccubueris, dupliciter fore deridendum.

In ſua cuiq; virtutis conſcientia acquieſcendum.

ΚΕΦ. λ.

ΕΑν ποτέ σοι γένηται ἔξω στραφῆναι, πρὸς τὸ [ἠρέθικε] βουληθῆναι ἀρέσαι τινὶ. ἴσθι ὅτι. ἀπώλεσας τὴν ἔστασιν. ἀρκοῦ οὖν ἐν παντὶ, τῷ εἶναι φιλόσοφος. εἰ δὲ καὶ δοκεῖν βούλει, τῷ εἶναι σαυτῷ φαίνου, καὶ ἱκανὸς ἔσῃ.

CAP. XXX.

SI quando acciderit vt foras promineas, & alicui placere cupias: te de ſtatione tua deiectum eſſe ſcito. Quare in omnibus rebus illud tibi ſatis ſit, te eſſe philoſophum. Sin alicui etiam videri philoſophus cupis: tibi videre, idque tibi ſatis eſto.

Philoſophum vel in tenui fortuna multum prodeſſe reipubl. & virtute docenda, & exemplo morum ſuorum.

Ab vnoquoque, non niſi ea poſtulanda, quæ præſtare & poſſit & debeat.

Cap. XXXI.

1 Istæ cogitationes ne te crucient, fore vt sine honore viuas, & nullo sis loco. Nam si honore carere malum est: nihilo magis per alium in malo esse potes, quam in vitio. Nunquid igitur tui muneris est, imperio potiri? aut ad conuiuium adhiberi? Nequaquam. Qui igitur ea iam erit ignominia? Qui nullo vsquam loco eris? quem in iis solis aliquem esse oportet, quæ penes te sunt, in quibus vel summo loco esse potes? At nihil opis amicis feres? quo pacto istud accipis? non argentum abs te habituri sunt? nec eos in Romanam ciuitatem ascribes? Et quis tibi dixit, ea penes nos esse, & non aliena munera? 2 Quis vero id alteri præstet, quo ipse careat? Parato ergo, aiunt, vt & nos habeamus. Si parare queo, conseruata verecundia, & fide, & animi magnitudine, vosque eius rei viam ostenderitis: parabo. Sin id postulatis, vt bona ego mea perdam, quo vos ea quæ in bonis non sunt acquiratis: videte ipsi quam iniqui sitis, & temerarij? Vtrum vero præoptatis?

ΚΕΦ. λα.

Οὗτοί σε οἱ διαλογισμοὶ μὴ θλιβέτωσαν, ἄτιμος ἐγὼ βιώσομαι, καὶ οὐδεὶς οὐδαμοῦ. εἰ γὰρ ἀτιμία ἐστὶ κακὸν, οὐ δύνασαι ἐν κακῷ εἶναι δι' ἄλλον, οὐ μᾶλλον ἢ ἐν αἰσχρῷ. μή τι οὖν τὸ σὸν ἔργον ἐστὶν, τὸ [ἐξ ἀρχῆς] ἀρχῆς τυχεῖν; ἢ παραληφθῆναι ἐφ' ἑστίασιν; οὐδαμῶς. πῶς οὖν ἔτι τοῦτ' ἐστὶν ἀτιμία; πῶς δὲ οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσῃ, ὃν ἐν μόνοις εἶναί τινα δεῖ τοῖς ἐπὶ σοὶ, ἐν οἷς ἔξεστί σοι εἶναι πλείστου ἀξίῳ; ἀλλά σοι οἱ φίλοι ἀβοήθητοι ἔσονται; τί λέγεις τὸ ἀβοήθητοι; οὐχ ἕξουσι παρά σου ἀργύριον, οὐδὲ πολίτας ῥωμαίων αὐτοὺς ποιήσεις; τίς οὖν σοι εἶπεν, ὅτι ταῦτα τῶν ἐφ' ἡμῖν ἐστὶν, οὐχὶ δὲ ἀλλότρια ἔργα; τίς δὲ δοῦναι δύναται ἑτέρῳ, ἃ μὴ ἔχει αὐτός; κτῆσαι οὖν, φασὶν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἔχωμεν. εἰ δύναμαι κτήσασθαι, τηρῶν ἐμαυτὸν αἰδήμονα, καὶ πιστὸν, καὶ μεγαλόφρονα, δείκνυτε τὴν ὁδὸν, καὶ κτήσομαι. εἰ δ' ἐμὲ ἀξιοῦτε τἀγαθὰ τὰ ἐμαυτοῦ ἀπολέσαι, ἵν' ὑμεῖς τὰ μὴ ἀγαθὰ περιποιήσησθε, ὁρᾶτε ὑμεῖς, πῶς ἄνισοί ἐστε, καὶ ἀγνώμονες. τί δὲ καὶ βούλεσθε μᾶλλον; ἀργύριον, ἢ φίλον πιστὸν, καὶ αἰδήμονα; εἰς τοῦτο οὖν μοι [μᾶλλον συλ.] συλλαμβάνετε, καὶ μηδ' ὧν ἀποβαλῶ αὐτὸ, ταῦτά μοι

πράσσειν ἀξιοῦντι. ἀλλ' ἡ πατρίς, ὅσον ἐπ' ἐμοί φησιν, ἀβοήθητος ἔσται. πάλιν, ποίαν [καὶ] ταύτην βοήθειαν; [ἢ στο.] στοὰς οὐχ ἕξει διά σε, οὔτε βαλανεῖα; καὶ τί τοῦτο; οὐδὲ [καὶ] γὰρ ὑποδήματα ἔχει διὰ τὸν σκυτέα; οὐδ' ὅπλα διὰ τὸν χαλκέα; ἱκανὸν δέ, ἐὰν ἕκαστος ἐκπληρώσῃ τὸ ἑαυτοῦ ἔργον. εἰ δὲ ἄλλον τινὰ αὐτῇ κατεσκεύαζες πολίτην πιστὸν καὶ αἰδήμονα, οὐδὲν ἂν αὐτὴν ὠφέλεις; ναί. οὐκοῦν οὐδὲ σὺ αὐτὸς ἀνωφελὴς ἂν εἴης αὐτῇ. τίνα οὖν ἕξω, φησί, χώραν ἐν τῇ πόλει; ἣν ἂν δύνῃ φυλάττων ἅμα τὸν πιστὸν καὶ αἰδήμονα. εἰ δ' ἐκείνην ὠφελεῖν βουλόμενος, ἀποβαλεῖς ταῦτα, τί ὄφελος ἂν αὐτῇ γένοιο, ἀναιδὴς καὶ ἄπιστος ἀποτελεσθείς;

Pecuniamne, an amicum verecundum & syncerum? Ad hoc igitur adiumento mihi este. non autem postulate vt ea faciam, per quæ illa sim amissurus. At enim patriæ per me nihil affertur adiumẽti? Cuiusmodi quæso adiumentum? Porticus per te non habitura est, non balnea. Istuc vero quid est? Neque enim calceos habet per fabrum ferrarium, neque arma per sutorem. Satis autem fuerit, suo quẽque fungi munere. At si quem alium ei ciuem instrueres integrum & verecundum, nihilne eam iuuares? Imo vero. Proinde ne tu quidem patriæ fueris inutilis. Quem ergo locum, inquis, habebo in vrbe? Quem poteris, integritate & verecundia conseruata. Sin illi profuturus, hæc abieceris: quis ei tui fuerit vsus, qui impudens & perfidus euaseris?

1 Inuidendum nemini. gratulandum omnibus.
2 Beneficium vulgo propter officium datur.
3 Qui fructu caret, etiam sumtu & molestia caret.

ΚΕΦ. λϐ.

Προετιμήθη σου τις ἐν ἑστιάσει, ἢ ἐν προσαγορεύσει, ἢ ἐν τῷ παραληφθῆναι εἰς συμβουλίαν; εἰ μὲν ἀγαθὰ ταῦτά ἐστι, χαίρειν σε δεῖ, ὅτι ἔτυχεν αὐτῶν ἐκεῖνος· εἰ δὲ κακά, μὴ ἄχθου, ὅτι σὺ αὐτῶν οὐκ ἔτυχες. μέμνησο δέ, ὅτι οὐ δύνασαι, μὴ [ταὐτὰ] ταῦτα ποιῶν, πρὸς

Cap. XXXII.

1 Est tibi prælatus aliquis in conuiuio, aut salutatione, aut dandi consilij officio? Siquidem ista bona sunt, gratulari debes illi, cui ea contigerunt. Sin mala, ne doleas te in ea non incidisse: sed memento, cum ea non agas quibus illa parantur

parantur quæ in noſtra poteſtate non ſunt, fieri non poſſe vt eadem tibi tribuantur. 2 Nam qui valebit tantum is qui fores non frequentat, atque is qui frequentat? qui non aſſectatur, atque is qui aſſectatur? qui non laudat, atque is qui laudat? Iniuſtus igitur eris, & inexplebilis, ſi non numerato eo pretio quo illa vaeneunt, gratis ea conſequi te poſtules. Age quanti væneunt lactucæ? Ponamus, obolo. 3 Si quis igitur obolo dato, lactucas acceperit: tu autem pretio non numerato, non acceperis: ne te deteriore conditione eſſe putes eo qui accepit. Vt enim lactucas habet ille, ſic tu obolum nō dediſti. Ad eundem quoque modum & hic ſe res habet. Non inuitatus es ad cōuiuium alicuius? Nec dediſti quanti venit conuiuium. Vendit autem id conuiuator laudatione, vendit obſequio. Dato igitur pretium, quanti vænit, ſi e re tua eſt. Quod ſi nec illa vis præſtare, & hæc accipere: auarus es, & vaecors. Nihil igitur cœnæ vice habes? Imo habes: non laudaſti, quem noluiſti: non toleraſti eius inſolentiam in ingreſſu.

τὸ τυγχάνειν τῶν οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν, τῶν ἴσων ἀξιοῦσθαι. πῶς γὰρ ἴσον [ἔχειν δύναται] δύναται, ὁ μὴ φοιτῶν ἐπὶ θύρας τινὸς, τῷ φοιτῶντι; ὁ μὴ παραπέμπων τῷ παραπέμποντι; ὁ μὴ ἐπαινῶν, τῷ ἐπαινοῦντι. ἄδικος οὖν ἔσῃ, καὶ ἄπληστος, εἰ μὴ προϊέμενος ταῦτα, ἀνθ᾽ ὧν ἐκεῖνα πιπράσκεται, προῖκα αὐτὰ βουλήσει λαμβάνειν. ἀλλὰ πόσου πιπράσκονται θρίδακες; ὀβολοῦ, ἂν οὕτω τύχῃ. ἂν οὖν τις προέμενος τὸν ὀβολὸν λάβῃ θρίδακας, σὺ δὲ μὴ προέμενος μὴ λάβῃς, μὴ οἴου ἔλαττον ἔχειν τοῦ λαβόντος. ὡς γὰρ ἐκεῖνος ἔχει θρίδακας, οὕτω σὺ ὀβολὸν οὐκ ἔδωκας. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἐνταῦθα. οὐ παρεκλήθης ἐφ᾽ ἑστίασίν τινος; οὐ γὰρ ἔδωκας τῷ καλοῦντι, ὅσου πωλεῖται τὸ δεῖπνον. ἐπαίνου δ᾽ αὐτὸ πωλεῖ, θεραπείας πωλεῖ. δὸς οὖν τὸ διαφέρον, εἴ σοι λυσιτελεῖ, ὅσου πωλεῖται. εἰ δὲ κἀκεῖνα θέλεις μὴ προΐεσθαι, καὶ ταῦτα λαμβάνειν, ἄπληστος εἶ, καὶ ἀβέλτερος. οὐδὲν οὖν ἔχεις ἀντὶ τοῦ δείπνου; ἔχεις μὲν οὖν, τὸ μὴ ἐπαινέσαι τοῦτον, ὃν οὐκ ἤθελες· τὸ μὴ ἀνασχέσθαι αὐτοῦ ἐπὶ τῆς εἰσόδου.

De noſtris caſibus non ſecus iudicandum, ac de alienis.

ΚΕΦ. λγ.

ΤΟ βούλημα τῆς φύσεως καταμαθεῖν ἐστιν, ἐξ ὧν οὐ διαφερόμεθα πρὸς ἀλλήλους. οἷον, ὅταν τοῦ γείτονος ἄλλο παιδάριον κατεάξῃ τὸ ποτήριον, πρόχειρόν ἐστιν εὐθὺς λέγειν, ὅτι τῶν γινομένων ἐστίν. ἴσθι οὖν, ὅτι ὅταν καὶ τὸ σὸν καταγῇ, τοιοῦτον εἶναί σε δεῖ, ὁποῖον ὅτε καὶ τὸ τοῦ ἄλλου κατεάγη. οὕτω μετατίθει καὶ ἐπὶ τὰ μείζονα. τέκνον ἄλλου τέθνηκεν, ἢ γυνή; οὐδείς ἐστιν ὃς οὐκ ἂν εἴποι, ὅτι ἀνθρώπινον. ἀλλ' ὅταν τὸ αὐτοῦ τινος ἀποθάνῃ, εὐθὺς, οἴμοι, τάλας ἐγώ. ἐχρῆν δὲ μεμνῆσθαι, τί πάσχομεν, περὶ ἄλλων αὐτὸ ἀκούσαντες.

CAP. XXXIII.

NAturæ propoſitum ex iis rebus, de quibus nulla inter nos controuerſia eſt, cognoſci poteſt. Exempli gratia: Si vicini puer poculum aut quid aliud cōfregerit, in promtu illud ſtatim eſt: Ita fieri ſolere. Scito igitur, ſi & tuum cōfractum fuerit, eundem eſſe te oportere, qui fueris, cum frangeretur alienum. Sic transfer iſta ad maiora. Filius alterius obiit, aut vxor? nemo eſt quin dicat, humanum id eſſe. Sin ipſi alicui id acciderit: ſtatim, Hei mihi, inquit, ô me miſerum. Meminiſſe autem oportebat, vt affecti ſimus, cum tale quippiam de aliis audiuerimus.

1 In nobis ſitum eſſe, ne opinione malorum perturbemur.
2 Præmeditatio & præparatio diligens ignominiam cauet, & pœnitentiam.

ΚΕΦ. λδ.

ΩΣπερ σκοπὸς πρὸς τὸ ἀποτυχεῖν οὐ τίθεται, οὕτως οὐδὲ κακοῦ φύσις ἐν κόσμῳ γίνεται. εἰ μὲν τὸ σῶμά σου τις ἐπέτρεπε τῷ [ἀπαντήσ.] ὑπαντήσαντι, ἠγανάκτεις ἄν. ὅτι δὲ σὺ τὴν γνώμην τὴν σεαυτοῦ ἐπιτρέπεις τῷ τυχόντι, ἵνα ἐὰν λοιδορήσηταί σοι, ταραχθῇ ἐκείνη, καὶ συγχυθῇ, οὐκ αἰσχύνῃ; τούτου ἕνεκα, ἑκάστου ἔργου σκόπει τὰ καθηγούμενα, καὶ τὰ ἀκόλουθα αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἔρχου ἐπ' αὐτό.

CAP. XXXIIII.

1 QVemadmodum aberrandi cauſa meta non ponitur: ſic nec mali natura in mundo exſiſtit. Quod ſi corpus quidem tuum aliquis obuio cuipiam permitteret, indignareris: Tu vero, qui animum tuum cuilibet permittas, vt ſi conuitia tibi dixerit, perturbetur & mœreat, nō erubeſcis. Quāobrem cuiuſq; rei anteceſſionibus & conſecutionibus conſideratis,

consideratis, sic eam aggredere. 2 Alioqui primum alacriter eam suscipies: eorum nullo, quæ consequuntur, expenso. post autem, turpitudine aliqua exorta, verecunda beris.

δὲ μὴ, τὴν μὲν πρώτην προθύμως [ἄρξεις, ἅτε μηδ.] ἥξεις, μηδὲν τῶν ἑξῆς ἐντεθυμημένος. ὕστερον δὲ, ἀναφανέντων τινῶν αἰσχρῶν, αἰσχυνθήσῃ.

Temeritas leuitatis & inconstantia mater.

CAP. XXXV. — ΚΕΦ. λε.

VIs Olympia vincere? Et ego mediusfidius. præclarũ enim habetur. Sed cõsidera, quid antecedere, quid sequi soleat: atq; ita rem gerendam suscipito. Oportebit te conseruare ordinẽ: edere ingratis: abstinere bellariis: exerceri necessario, & certo tempore: in æstu, in frigore: non frigidam bibere, non vinum nisi præfinito. Ad summam, tãquam medico, sic lanistæ te tradas oportet. Deinde in certamẽ descẽdere: aliquando manum lædere, talum distorquere, multum pulueris deglutire: interdum flagris cædi, & vinci post hæc omnia. His omnibus consideratis, pugilũ certamẽ suscipe, si lubet adhuc. Sin minus, vt pueri resilies: qui nũc pugiles ludũt, nunc tibicines, nunc gladiatores: iam tuba canunt, iam tragœdias repræsentant. Tu quoque sic, nunc pugil, mox gladiator, postea orator, demum philosophus: toto autem animo nihil. sed

ΘΕλεις ὀλύμπια νικῆσαι; κἀγὼ, νὴ τοὺς θεούς· κομψὸν γάρ ἐστιν. ἀλλὰ σκόπει καὶ τὰ καθηγούμενα, καὶ τὰ ἀκόλουθα· καὶ οὕτως ἅπτου [τοῦ ἔργου] τῶν ἔργων. δεῖ σ' εὐτακτεῖν, ἀναγκοτροφεῖν, ἀπέχεσθαι πεμμάτων, γυμνάζεσθαι πρὸς ἀνάγκην, ἐν ὥρᾳ τεταγμένῃ, ἐν καύματι, ἐν ψύχει. μὴ ψυχρὸν πίνειν, μὴ οἶνον, ὡς ἔτυχεν· ἁπλῶς, ὡς ἰατρῷ παραδεδωκέναι σεαυτὸν τῷ ἐπιστάτῃ. εἶτα [ἐν τῷ ἀγῶνι παρέχ.] εἰς τὸν ἀγῶνα παρέρχεσθαι. ἔστι δὲ ὅτε χεῖρα [λαβεῖν] βαλεῖν, σφυρὸν στρέψαι, πολλὴν ἁφὴν καταπιεῖν· ἔσθ' ὅτε μαστιγωθῆναι, καὶ μετὰ [τῶν πάντων] ταῦτα πάντα νικηθῆναι. ταῦτα πάντα ἐπισκεψάμενος, ἐὰν ἔτι θέλῃς, ἔρχου ἐπὶ τὸ ἀθλεῖν, εἰ δὲ μὴ, ὡς τὰ παιδία ἀναστραφήσῃ, ἃ νῦν μὲν παλαιστὰς παίζει, νῦν δὲ αὐλητὰς, νῦν δὲ μονομάχους, εἶτα σαλπίζει, εἶτα τραγῳδεῖ· οὕτω καὶ σὺ, νῦν μὲν ἀθλητὴς, νῦν δὲ μονομάχος, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα φιλόσοφος· ὅλῃ δὲ τῇ ψυχῇ οὐδὲν, ἀλλ' ὡς πίθηκος, πᾶσαν θέαν, [ἣν] ἐὰν ἴδῃς μιμῇ. καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλου σοι ἀρέσκει, οὐ γὰρ μετὰ σκέψεως ἦλθες ἐπί τι,

οὐδὲ [περιώδευσας] περιοδεύσας; ἀλλ' εἰκῆ, καὶ κατὰ ψυχρὰν ἐπιθυμίαν. οὕτω θεασάμενοί τινες φιλόσοφον, καὶ ἀκούσαντες οὕτω τινὸς λέγοντος, ὡς [καλῶς εὐφράτης] εὖ Σωκράτης λέγει; καί τοι τίς οὕτω δύναται εἰπεῖν, ὡς ἐκεῖνος, θέλουσι καὶ αὐτοὶ φιλοσοφεῖν.

vt ſimius, quicquid ſpectaueris, imitabere, atque aliud ex alio adamabis. Nec enim ſuſcepta cogitatione quicquam es aggreſſus, aut explorasti prius: ſed temere, appetitus leuitatem ſecutus. Sic aliqui philoſopho ſpectato, & audito aliquo dicente ſic: Quam recte dicit Socrates? enimuero quis ita differere poteſt, vt ille? ipſi etiam philoſophari volunt.

1 Et res & noſtra natura conſideranda, & inter ſe conferenda.
2 Seruanda conſtantia.

ΚΕΦ. λϛ.

Ἄνθρωπε, πρῶτον ἐπίσκεψαι, ὁποῖόν ἐστι τὸ πρᾶγμα. εἶτα καὶ τὴν σεαυτοῦ φύσιν κατάμαθε, εἰ δύνασαι βαστάσαι. πένταθλος εἶναι βούλει, ἢ παλαιστής; ἴδε σεαυτοῦ τοὺς βραχίονας, τοὺς μηρούς, τὴν ὀσφὺν κατάμαθε. ἄλλο γὰρ πρὸς ἄλλο πέφυκε. δοκεῖς ὅτι ταῦτα ποιῶν, ὡσαύτως δύνασαι ἐσθίειν, ὡσαύτως πίνειν, ὁμοίως δυσαρεστεῖν; ἀγρυπνῆσαι δεῖ, πονῆσαι, ἀπὸ τῶν οἰκείων ἀπελθεῖν, ὑπὸ παιδαρίου καταφρονηθῆναι, ἐν παντὶ ἧττον ἔχειν, ἐν τιμῇ, ἐν ἀρχῇ, ἐν δίκῃ, ἐν πραγματίῳ παντί. ταῦτα ἐπίσκεψαι, εἰ θέλεις ἀντικαταλλάξασθαι τούτων ἀπάθειαν, ἐλευθερίαν, ἀταραξίαν. εἰ δὲ μή, πρόσεχε μὴ ὡς τὰ παιδία, νῦν φιλόσοφος, ὕστερον δὲ τελώνης, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα

CAP. XXXVI.

1 Homo primum conſidera, cuiuſmodi ſit res: deinde natura quoque tua, eamne ferre queat explora. Quinquercio eſſe vis, aut palæſtrita? Brachia tua intuere, femora & lumbos conſidera. Nam aliud alio natura pertinet. Putasne te hæc aggreſſum, æque poſſe edere, æque bibere, æque faſtidire? Vigilandum eſt, laborandum, a tuis recedendum: a puero contemni, in omnibus deteriore conditione eſſe, in honore, in magiſtratu, in iudicio, in negotio quolibet, oportebit. Hæc conſidera, tecumque ſtatue, an his rebus redimere velis animi tranquillitatem, libertatem, 2 conſtantiam? Sin

Sin minus, vide ne vt pueri, nunc philoſophus, mox publicanus, poſt orator, denique Cæſaris procurator fias. Iſta non conſentiunt: vnum te oportet hominem, eumque vel bonum vel malum eſſe: aut exercenda tibi ratio & mens eſt, aut res externæ excolendæ. Aut in internis elaborandum, aut in externis: hoc eſt, aut philoſophi tuendus locus, aut hominis plebeij.

ἐπίτροπος καίσαρος γένῃ. ταῦτα [οὐ μὴ] οὐ συμφωνεῖ. ἕνα σε δεῖ, ἄνθρωπον ἢ ἀγαθὸν ἢ κακὸν εἶναι. ἢ τὸ ἡγεμονικόν σε δεῖ ἐξεργάζεσθαι τὸ σαυτοῦ, ἢ τὰ ἐκτός· ἢ περὶ τὰ ἔσω φιλοτεχνεῖν, ἢ τὰ ἔξω· τουτέστιν, ἢ φιλοσόφου τάξιν ἐπέχειν, ἢ ἰδιώτου.

Nobis officio fungendum erga omnes, licet alii munus officii ſui erga nos non exſequantur.

CAP. XXXVII.

OMnia officia in vniuerſum, mutuis affectionibus ſunt metienda. Pater eſt? præcipitur, curam eius agendam, cedendum ei in omnibus: ſi conuicietur, ſi verberet, ferendum eſſe. At pater malus eſt? Nunquid igitur natura cum bono patre coniunctus es? Non, ſed cum patre. Tu igitur munus tuum erga ipſum tuere: nec quid ille agat conſidera, ſed quibus rebus agendis tuum inſtitutum naturæ futurum ſit conſentaneum. Te enim alius non lædet, niſi ipſe velis. Tum autem læſus eris, cum te lædi exiſtimaris. Sic igitur vicini, ſic ciuis, ſic Imperatoris officium inuenies, ſi mutuas affectiones ſpectare conſueueris.

ΚΕΦ. λζ.

ΤΑ` καθήκοντα, ὡς ἐπίπαν ταῖς σχέσεσι παραμετρεῖται. πατήρ ἐστιν; ὑπαγορεύεται, ἐπιμελεῖσθαι, παραχωρεῖν ἁπάντων, ἀνέχεσθαι λοιδοροῦντος, παίοντος. ἀλλὰ πατὴρ κακός ἐστι; μή τι οὖν πρὸς ἀγαθὸν πατέρα φύσει ᾠκειώθης; οὐκ, ἀλλὰ πρὸς πατέρα. ὁ ἀδελφὸς ἀδικεῖ; τήρει τοιγαροῦν τὴν πρᾶξιν τὴν σεαυτοῦ πρὸς αὐτὸν, μηδὲ σκόπει τί ἐκεῖνος ποιεῖ, ἀλλὰ τί σοι ποιήσαντι, κατὰ φύσιν ἡ σὴ ἕξει προαίρεσις. σὲ γὰρ ἄλλος οὐ βλάψει, ἂν μὴ σὺ θέλῃς. τότε δὲ ἔσῃ βεβλαμμένος, ὅταν ὑπολάβῃς βλάπτεσθαι. οὕτως οὖν ἀπὸ τοῦ γείτονος, ἀπὸ τοῦ πολίτου, ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ, τὸ καθῆκον εὑρήσεις, ἐὰν τὰς σχέσεις ἐθίζῃς θεωρεῖν.

1 *Religionis caput, in gubernatione diuina rerum humanarum acquiescere.*

2 *Religio eorum nulla, qui felicitatem in bonis animi non constituunt.*

3 *Vbi vtilitas, ibi pietas.*

4 *Ritum patrium veritati anteponit.*

ΚΕΦ. λη.

Τῆς περὶ τοὺς θεοὺς εὐσεβείας, ἴσθι ὅτι τὸ κυριώτατον ἐκεῖνό ἐστιν, ὀρθὰς ὑπολήψεις περὶ αὐτῶν ἔχειν, ὡς ὄντων, καὶ διοικούντων τὰ ὅλα καλῶς καὶ δικαίως· καὶ σαυτὸν εἰς τοῦτο κατατεταχέναι, τὸ πείθεσθαι αὐτοῖς, καὶ εἴκειν πᾶσι τοῖς γινομένοις, καὶ ἀκολουθεῖν ἑκόντα ὡς [ἐπὶ] ὑπὸ τῆς ἀρίστης γνώμης ἐπιτελουμένοις. οὕτω γὰρ οὔτε μέμψῃ ποτὲ [τοὺς θεοὺς] τοῖς θεοῖς, οὔτε ἐγκαλέσεις ὡς ἀμελούμενος. ἄλλως [δὲ] τε οὐχ οἷόν τε τοῦτο γενέσθαι, ἐὰν μὴ ἀποστῇς τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν μόνοις θῇς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. ὡς ἂν γέ τι ἐκείνων ὑπολάβῃς ἀγαθὸν ἢ κακὸν, πᾶσα ἀνάγκη, ὅταν ἀποτυγχάνῃς ὧν θέλῃς, καὶ περιπίπτῃς οἷς μὴ θέλῃς, μέμψασθαί σε, καὶ μισεῖν τοὺς αἰτίους. πέφυκε γὰρ πρὸς τοῦτο πᾶν ζῶον, τὰ μὲν βλαβερὰ φαινόμενα, καὶ τὰ αἴτια αὐτῶν, φεύγειν καὶ ἐκτρέπεσθαι· τὰ δὲ ὠφέλιμα, καὶ τὰ αἴτια αὐτῶν, μετιέναι καὶ [τεθαυμακέναι] τεθηπέναι. ἀμήχανον οὖν, βλάπτεσθαί τινα οἰόμενον, χαίρειν τῷ δοκοῦντι

CAP. XXXVIII.

1 Religionis erga deos immortales pręcipuũ illud esse scito, rectas de eis habere opiniones: vt sentias, & esse eos, & bene iusteq; administrare vniuersa: parendum esse eis, & omnibus iis quæ fiant acquiescendũ: & sequenda vltro, vt quæ a mente præstantissima regãtur. Sic enim nec incusabis eos vnquam, nec ab eis negligi te conquereris. Aliter 2 autē id fieri nequit, quam si iis quæ in potestate nostra non sunt, relictis, tam bona quam mala, in iis quę in nobis sita sunt collocaris. Nam si quid illorum senseris esse bonũ aut malum, aliter certe fieri non poterit quin cũ iis frustratus fueris quæ velles, & in ea quæ nolles incideris, & culpes & oderis illarum rerũ auctores. Illud enim natura est insitũ omni animantium generi, vt ea quæ nocitura videantur, eorumq; causas, fugiant & auersentur: contra, vtilia, & causas eorum persequantur & admirentur. Nulla igitur ratio est,

tio est, vt is qui noceri sibi putat, eo lætetur, quod nocere videatur: vnde etiam ipso damno vt gaudeatur, fieri nequit. Hinc fit, vt & patri filius conuitietur, cum ea quæ in bonis habentur, filio non impertierit: & illud est quod inter Eteoclem & Polynicem bellum concitarit, quod bonum existimabant imperium. Hac de causa deos exsecratur agricola, ob hoc nauta, ob hoc mercator, ob hoc ij, qui liberos & vxores amittũt: Nam 3 vbi vtilitas, ibi etiam est pietas. Quamobrem qui id dat operam, vt sic & appetat & auersetur, quemadmodum decet: is eadem opera & pietati dat operam. 4 Libandum autem, & sacrificandum, & offerendæ primitiæ sunt vnicuique, ritu patrio, caste, non luxuriose, nec indiligenter, nec sordide, nec supra facultates.

βλάπτειν. [ὥσπερ] ὅθεν καὶ τὸ αὐτῇ τῇ βλάβῃ χαίρειν, ἀδύνατον. [ἔνθεν] ὅθεν καὶ πατὴρ ὑπὸ υἱοῦ λοιδορεῖται, ὅταν τῶν δοκούντων ἀγαθῶν εἶναι, τῷ παιδὶ μὴ μεταδιδῷ. καὶ Πολυνείκην καὶ Ἐτεοκλέα τοῦτο πολεμίους ἀλλήλοις ἐποίησε, τὸ ἀγαθὸν οἴεσθαι τὴν τυραννίδα. διὰ τοῦτο ὁ γεωργὸς λοιδορεῖ τοὺς θεούς, διὰ τοῦτο ὁ ναύτης, διὰ τοῦτο ἔμπορος, διὰ τοῦτο οἱ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα [ἀπολοῦντες] ἀπολλύντες. ὅπου γὰρ τὸ συμφέρον, ἐκεῖ καὶ τὸ εὐσεβές. ὥστε ὅστις ἐπιμελεῖται τοῦ ὀρέγεσθαι ὡς δεῖ, καὶ ἐκκλίνειν, ἐν τῷ αὐτῷ καὶ εὐσεβείας [ἐπιμελεῖσθαι] ἐπιμελεῖται. σπένδειν δὲ καὶ θύειν, καὶ ἀπάρχεσθαι κατὰ τὰ πάτρια, [ἑκάστοτε] ἑκάστοις προσήκει καθαρῶς, καὶ μὴ ἐπισεσυρμένως, μηδὲ ἀμελῶς, μηδὲ γλίσχρως, μηδὲ ὑπὲρ δύναμιν.

1 Vates consulendi non de officio, sed de quarundam actionum euentu.
2 Quouis euentu sapiens recte vtitur.
3 Officii ratio pericula & incommoda facit leuiora.

CAP. XXXIX.

1 AD vatem accessurus, memẽto te negotij euentum ignorare: sed ea de causa adesse, vt eũ e vate cognoscas. Quale autẽ id esset, vtiq; cum venires, sciuisti, siquidem philosophus fueris. Nam si ex eorũ numero fuerit, quæ in nostra potestate nõ sunt: nec bonũ esse, neque

ΚΕΦ. λθ.

ΟΤαν μαντικῇ προσίῃς, μέμνησο ὅτι μὲν, ὡς ἀποβήσεται, οὐκ οἶδας. ἀλλ' ἥκεις ὡς ἀπὸ τοῦ μάντεως ἀποπευσόμενος. ὁποῖον δέ τι ἐστιν, ἐλήλυθας εἰδώς, εἴπερ εἶ φιλόσοφος. εἰ γὰρ ἐστί τι τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, πᾶσα ἀνάγκη μήτε ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι, μήτε κακόν.

μὴ φέρε οὖν πρὸς τὸν μάντιν, ὄρεξιν, ἢ ἔκκλισιν· μηδὲ, τρέμων αὐτὸν πρόσει, ἀλλὰ διεγνωκὼς, ὅτι πᾶν τὸ ἀποβησόμενον, ἀδιάφορον, καὶ οὐδὲν πρὸς σε. ὁποῖον δ' ἂν ᾖ, (ἔσται γὰρ αὐτῷ χρήσασθαι καλῶς) καὶ τοῦτο οὐδεὶς κωλύσει. θαρρῶν οὖν, ὡς ἐπὶ συμβούλους ἔρχου τοὺς θεούς. καὶ λοιπὸν, ὅταν τί συμβουλευθῇ, μέμνησο τίνας συμβούλους παρέλαβες, καὶ τίνων παρακούσης ἀπειθήσεις. ἔρχου δὲ ἐπὶ τὸ μαντεύεσθαι, καθάπερ ἠξίου Σωκράτης, ἐφ' ὧν ἡ πᾶσα σκέψις τὴν ἀναφορὰν εἰς τὴν ἔκβασιν ἔχει, καὶ οὔτε ἐκ λόγου, οὔτε ἐκ τέχνης τινὸς ἄλλης ἀφορμαὶ δίδονται πρὸς τὸ συνιδεῖν τὸ προκείμενον. ὥστε ὅταν δέῃ συγκινδυνεῦσαι φίλῳ, ἢ πατρίδι, μὴ μαντεύεσθαι, εἰ συγκινδυνευτέον. καὶ γὰρ ἂν προείπῃ σοι ὁ μάντις, φαῦλα γεγονέναι τὰ ἱερὰ, δῆλον ὅτι ὁ θάνατος σημαίνεται, ἢ πήρωσις μέρους σώματος, ἢ φυγή. ἀλλ' [ἐνὶ λόγῳ] ἔνι λόγος, καὶ σὺν τούτοις παρίστασθαι τῷ φίλῳ καὶ πατρίδι συγκινδυνεύειν. τοιγαροῦν τῷ μείζονι μάντει πρόσεχε τῷ Πυθίῳ, ὃς ἐξέβαλε τοῦ ναοῦ, τὸν οὐ βοηθήσαντα ἀναιρουμένῳ τῷ φίλῳ.

malum, omnino eſt neceſſe. Noli igitur ad vatem afferre vel appetitionem, vel auerſationem: alioqui tremens eum accedes. 2 Sed illud conſtitutum eſſe oportet, nihil inter quemuis euentum intereſſe: neque ad te attinere eum, cuiuſcunque modi ſit. Licere enim eo recte vti, neque in eo tibi fore quenquam impedimento. Magno igitur animo Deos, vt conſiliarios, accedito. Deinde, ſi quid conſilij datum fuerit, memento quos in conſilium adhibueris: & quorum, niſi parueris, auctoritatem ſis neglecturus. Sic autem ad oraculum accipiendum accedito, quemadmodum Socrati placebat, iis videlicet de rebus, quarum tota conſideratio refertur ad euentum: & in quibus nec ex ratione, nec ex arte alia ſuppetunt occaſiones, ad id quod propoſitum eſt, conſiderandum. Quum igitur vel amicus, vel patria cum periculo defendēdo erit: noli conſulere vatē, ſintne defendēdi? Nam ſi tibi vates prædixerit, exſta infauſta eſſe: mortem ſignificari conſtat, aut alicuius membri truncationem, aut exilium. Sed ratio tamen ſubeſt, & cum his illud etiā coniungitur: vna cum amico & patria periculū eſſe adeundum. Quamobrē ad maiorē venito vatem Pythiū: qui templo eiecit eum, qui amico in vitæ periculo non ſuccurriſſet.

Con-

Constituendum, quos nos, & quales esse velimus.

CAP. XL.

PRæscribe iam tibi formam quandam, & legem, quã custodias: quamque & ipse tecum, & in congressibus hominũ obserues.

ΚΕΦ. μ.

ΤΑξον τινὰ ἤδη χαρακτῆρα σεαυτῷ, καὶ τύπον, ὃν φυλάξῃς ἐπί τε σεαυτοῦ ὢν, καὶ ἀνθρώποις ἐντυγχάνων.

Lingua moderandum.

CAP. XLI.

AC maiori quidem ex parte silentium præstetur: aut necessaria dicantur, eaque paucis. Raro autem, cum se obtulerit occasio, ad dicendum veniemus, sed non quiduis dicemus: non de gladiatoribus, non de ludis Circensibus, non de pugilibus, non de cibis aut potionibus, quæ res passim inculcantur. In primis autem de hominibus cum verba fiunt, ne eos vel laudemus, vel cõparemus, caueatur.

ΚΕΦ. μα.

ΚΑὶ σιωπὴ τὸ πολὺ ἔστω, ἢ λαλείσθω τὰ ἀναγκαῖα, καὶ δι' ὀλίγων. σπανίως δέ ποτε καιροῦ παρακαλοῦντος ἐπὶ τὸ λέγειν τι ἥξομεν· ἀλλὰ περὶ οὐδενὸς τῶν τυχόντων. μὴ περὶ μονομάχων, μηδὲ ἱπποδρομιῶν, μὴ περὶ ἀθλητῶν, μὴ περὶ βρωμάτων ἢ πομάτων τῶν ἑκασταχοῦ λεγομένων. μάλιστα δὲ, μὴ περὶ ἀνθρώπων λέγοντες, ἢ ἐπαινοῦντες, ἢ συγκρίνοντες.

Castigandi futiles.

CAP. XLII.

QVod si potes, familiarium tuorum sermones, tuis sermonibus, eo quo decet traducito. Sin a peregrinis circũuentus fueris, taceto.

ΚΕΦ. μϐ.

ἊΝ μὲν οὖν οἷός τε ἦς, μέτα γε τοῖς σοῖς λόγοις τοὺς τῶν συνόντων ἐπὶ τὸ προσῆκον· εἰ δὲ ἐν ἀλλοφύλοις ἀπολειφθεὶς τύχοις, σιώπα.

Risus.

CAP. XLIII.

RIsus ne sit multus, nec ob multa, nec effusus.

ΚΕΦ. μγ.

ΓΕλως μὴ πολὺς ἔστω, μηδὲ ἐπὶ πολλοῖς, μηδὲ ἀνειμένος.

Iusiurandum.

ΚΕΦ. μδ.

Ὅρκον παραίτησαι, εἰ μὲν οἷόν τε, εἰς ἅπαν· εἰ δὲ μή, ἐκ τῶν ἐνόντων.

CAP. XLIIII.

IVsiurandum recusa, si fieri potest, omnino: sin minus, quantum potes.

Conuiuia.

ΚΕΦ. με.

Ἑστιάσεις τὰς ἔξω καὶ ἰδιωτικὰς, διακρούου. ἐὰν δέ ποτε γίνηται καιρὸς, ἐντετάσθω σοι ἡ [προσοχὴ] προσοχὴ, μήποτε ἄρα ὑπορρυῇς εἰς ἰδιωτισμόν. ἴσθι γὰρ, ὅτι ἐὰν ὁ ἑταῖρος ᾖ μεμολυσμένος, καὶ τὸν συναναστρεφόμενον αὐτῷ μολυνθῆναι ἀνάγκη, κἂν αὐτὸς ὢν τύχῃς καθαρός.

CAP. XLV.

COnuiuia externa & popularia deuita. Sed si quando tulerit occasio, animaduersio excitetur, ne forte in vulgarem consuetudinem prolabaris. Scito enim, si sodalis pollutus fuerit, eũ etiam quem is attigerit, necessario pollui, etsi purus ipse fuerit.

Vsui, non luxui seruiatur.

ΚΕΦ. μϛ.

Τὰ περὶ τὸ σῶμα, μέχρι τῆς χρείας ψυχῆς παραλαμβάνειν· οἷον τροφὰς, πόματα, ἀμπεχόνην, οἰκίαν, οἰκετίαν. τὸ δὲ πρὸς δόξαν, ἢ τρυφὴν, ἅπαν περίγραφε.

CAP. XLVI.

QVæ corpori seruiunt, eatenus adhibeantur, quatenus animo sunt vsui: veluti cibi, potus, amictus, ædes, seruitium. Quicquid autem ad ostẽtationem aut delicias attinet, repudiato.

Castitas sine ostentatione & acerbitate.

ΚΕΦ. μζ.

Περὶ ἀφροδίσια, εἰς δύναμιν, πρὸ γάμου καθαρευτέον. ἁπτομένῳ δὲ, ὡς νόμιμόν ἐστι, μεταληπτέον. μὴ μέντοι ἐπαχθὴς γίνου τοῖς χρωμένοις, μηδὲ ἐλεγκτικός· μηδὲ

CAP. XLVII.

ARe venerea, quantum fieri potest, ante nuptias purus esto. Sin attigeris, ea legitime vtendum. Ne tamen iniquus sis iis qui illa vtuntur, neque eos

eos arguas: neque passim iactes, te ea non vti.

πολλαχοῦ τὸ, ὅτι αὐτῷ οὐκ ἐξῆν, παρέφερε.

Maledicta negligenda.

CAP. XLVIII.

SI quis nuntiarit, quendam tibi maledicere: ne refuta quæ dicta sunt, sed responde, Eum nesciisse cætera tua vitia. nam alioqui non illa sola fuisse dicturum.

ΚΕΦ. μη.

ΕΑν τίς σοι ἀπαγγείλῃ, ὅτι ὁ δεῖνά σε κακῶς λέγει, μὴ ἀπολογοῦ πρὸς τὰ λεχθέντα· ἀλλ' ἀποκρίνου, ὅτι ἠγνόει γὰρ τὰ ἄλλα προσόντα μοι κακὰ, ἐπεὶ οὐκ ἂν ταῦτα μόνα ἔλεγεν.

Spectacula tranquillo animo videnda.

CAP. XLIX.

THeatra frequẽtare nõ est necesse: sed si quando tempus tulerit, te nulli nisi tibi ipsi studere appareat. hoc est, ea duntaxat fieri velis, quæ fiunt: & eum solum vincere, qui vincit. Sic enim non impedieris. Clamore autem, aut arrisione, aut longiore commotione penitus abstineto. Ac post discessum, ne multum de iis quæ acciderũt disputa, cum nihil ad tui correctionem faciant. Alioqui ex eo apparebit, te spectaculum esse admiratum.

ΚΕΦ. μθ.

ΕἸς τὰ θέατρα πολὺ παριέναι, οὐκ ἀναγκαῖον· εἰ δέ ποτε καιρὸς εἴη, μηδενὶ σπουδάζων φαίνου ἢ σεαυτῷ. τοῦτ' ἔστι, θέλε γίνεσθαι μόνα τὰ γινόμενα, καὶ νικᾷν μόνον τὸν νικῶντα. οὕτω γὰρ οὐκ ἐμποδισθήσῃ. βοῆς δὲ καὶ τοῦ ἐπιγελᾷν τινι, ἢ ἐπιπολὺ ἐπικινεῖσθαι, παντελῶς ἀπέχου. καὶ μετὰ τὸ ἀπαλλαγῆναι, μὴ πολλὰ περὶ τῶν γενομένων διαλέγου, ὅσα μὴ φέρει πρὸς τὴν σὴν ἐπανόρθωσιν. ἐμφαίνεται γὰρ ἐκ τοῦ τοιούτου, ὅτι ἐθαύμασας τὴν θέαν.

Recitationes poematum & orationum ἐπιδεικτικαί.

CAP. L.

AD recitationes ne veni, neq; facile accede.

ΚΕΦ. ν.

ΕἸς ἀκροάσεις τινῶν μὴ ἔξει, μηδὲ ῥαδίως πάριθι.

παρελὼν δὲ, τὸ σεμνὸν, καὶ εὐσταθὲς, καὶ ἅμα ἀνεπαχθὲς φύλασσε.

Sin accesseris, grauitatem & constantiam tuere: & id vna caue, ne cui sis molestus.

In congressibus grauium virorum exemplis innitendum.

ΚΕΦ. να.

Ὅταν τινὶ μέλλῃς συμβάλλειν, καὶ μάλιστα τῶν ἐν ὑπεροχῇ δοκούντων, πρόβαλε σαυτῷ, τί ἂν ἐποίησεν ἐν τούτῳ Σωκράτης ἢ Ζήνων. καὶ οὐκ ἀπορήσεις, τοῦ χρήσασθαι προσηκόντως τῷ ἐμπεσόντι.

CAP. LI.

Cvm aliquid negotii tibi futurum est cum aliquo, ex proceribus præsertim: ipse tibi proponito, quid in ea re facturus fuisset Socrates, aut Zenon. Ita fiet, vt te ratio non deficiat, qua id quod obiectum fuerit, rite administres.

Difficiles magnatum aditus ferendi.

ΚΕΦ. νβ.

Ὅταν φοιτᾷς πρός τινας τῶν μέγα δυναμένων, πρόβαλε, ὅτι οὐχ εὑρήσεις αὐτὸν ἔνδον, ὅτι ἀποκλεισθῇ, ὅτι ἐκτιναχθήσονταί σοι αἱ θύραι, ὅτι οὐ φροντιεῖ σου. κἂν σὺν τούτοις ἐλθεῖν καθήκῃ, φέρε τὰ γινόμενα, καὶ μηδέποτε εἴπῃς αὐτὸς πρὸς σεαυτὸν, ὅτι οὐκ ἦν τοσούτου. ἰδιωτικὸν γὰρ, καὶ διαβεβλημένου πρὸς τὰ ἐκτός.

CAP. LII.

Cvm ad magnatum aliquem iturus es, proponito tibi, fore vt eum domi non inuenias, vt inclusus sit, vt occludantur tibi fores, vt ille te negligat. Quod si hoc rerum statu venire decuerit, ea feras quæ fiunt: neque ipse vnquam tecum dicas, non fuisse tanti. Id enim plebeiũ est, & eius qui res externas calumnietur.

Περιαυτολογία *vitanda.*

ΚΕΦ. νγ.

Ἐν ταῖς ὁμιλίαις ἀπέστω, τὸ τινὰ τῶν ἑαυτοῦ ἔργων ἢ κινδύνων ἐπὶ πολὺ καὶ ἀμέτρως μεμνῆσθαι. οὐ γὰρ ὡς σοὶ ἡδύ ἐστι τὸ τῶν σῶν κινδύνων μεμνῆσθαι,

CAP. LIII.

In familiaribus congressibus absit facinorum aut periculorum tuorum prolixa & immodica commemoratio. Nec enim, vt tibi iucundum

cundum eſt tuorum certaminum meminiſſe: ſic & aliis ſuaue eſt, ea quæ tibi acciderunt audire.

οὕτω καὶ τοῖς ἄλλοις ἡδύ ἐστι τὸ τῶν σοι συμβεβηκότων ἀκούειν.

Riſus non mouendus.

CAP. LIIII.

ABſit illud etiam, ne riſum moueas. Nam is eiuſmodi locus eſt, e quo procliuis ſit in plebeium morem lapſus: eamque vim habet, vt tui obſeruantiam facile apud familiares diminuat.

ΚΕΦ. νδ.

ἈΠέστω δὲ καὶ τὸ γέλωτα κινεῖν· ὀλισθηρὸς γὰρ ὁ τρόπος εἰς ἰδιωτισμὸν, καὶ ἅμα ἱκανὸς τὴν αἰδῶ τὴν πρὸς σὲ τῶν πλησίον ἀνιέναι.

Obſcœnitas fugienda.

CAP. LV.

PEriculoſum eſt etiam, ad orationis obſcœnitatem progredi. Cum igitur tale quippiam inciderit: aut (ſi feret opportunitas) obiurgabis eum, qui ſermonẽ illum iniecerit: aut taciturnitate ſaltem & rubore vultuque oſtendes, eam orationem tibi diſplicuiſſe.

ΚΕΦ. νε.

ἘΠισφαλὲς δὲ, καὶ τὸ εἰς αἰσχρολογίαν προελθεῖν ὁπόταν οὖν τι συμβῇ τοιοῦτον, ἂν μὲν εὔκαιρον ᾖ, ἐπίπληξον τῷ προελθόντι· εἰ δὲ μή, τῷ γε ἀποσιωπῆσαι, καὶ ἐρυθριάσαι, καὶ σκυθρωπῆσαι, δῆλος γίνου δυσχεραίνων τῷ λόγῳ.

Voluptatem contemnere quam capere præſtat.

CAP. LVI.

SI voluptatis alicuius imaginem animo conceperis, moderare tibi, ne ab ea mouearis: ſed & rem examina, & tibi ipſe deliberandi præbe ſpatium. Deinde vtriuſque temporis memẽto, tum eius quo voluptate perfrueris, tum eius quo percepta iam voluptate dolebis, teque ipſe obiurgabis,

ΚΕΦ. νϛ.

ἘΑν ἡδονῆς τινος φαντασίαν λάβῃς, [καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων φήλασσε.] φύλασσε σαυτὸν, μὴ συναρπασθῇς ὑπ᾽ αὐτῆς. ἀλλ᾽ ἐκδεξάσθω [τε. σε τὸ πρᾶγμα. καὶ ἀναβολήν τινα παρὰ σεαυτοῦ λάβε. ἔπειτα μνήσθητι ἀμφοτέρων τῶν χρόνων, καθ᾽ ὅν τε ἀπολαύσεις τῆς ἡδονῆς, καὶ καθ᾽ ὃν ἀπολαύσας ὕστερον μετανοήσεις, καὶ αὐτὸς σε-

αὐτῷ λοιδορήσῃ, καὶ τούτοις ἀντίθες, ὅπως [ἀπεχόμενος χαρήσῃ] ἀποσχόμενος χαρήσῃς, καὶ ἐπαινέσῃς αὐτὸς ἑαυτόν. ἐὰν δέ σοι καιρὸς φανῇ ἅψασθαι τοῦ ἔργου, πρόσεχε μὴ [ἡττήσῃ τι] νικήσῃ σε τὸ προσηνὲς αὐτοῦ, καὶ ἡδὺ, καὶ ἐπαγωγόν. ἀλλ' ἀντιτίθει, πόσῳ ἄμεινον τὸ συνειδέναι [σεαυτῷ ταῦ.] ταύτην τὴν νίκην νενικηκότι.

atque his illa confer. Si abstinueris, fore vt gaudeas, teque ipse collaudes. Quod si tibi suscipiendæ rei videbitur esse tempus, caue ne te vincant eius blanditiæ, & suauitates, & illecebræ: sed illud oppone, quanto præstantior sit talis victoriç conscientia?

Officio, non vulgi sermonibus moueri debemus.

ΚΕΦ. νζ.

ΟΤαν τι διαγνοὺς, ὅτι ποιητέον ἐστὶ, ποιῇς, μηδέποτε φύγῃς ὀφθῆναι πράσσων αὐτὸ, κἂν [ἀλλοῖόν τι] ἀλλ' οἷόν τι οἱ πολλοὶ μέλλωσι περὶ αὐτοῦ ὑπολαμβάνειν. εἰ μὲν γὰρ οὐκ ὀρθῶς ποιεῖς, αὐτὸ ἔργον φεῦγε· εἰ δὲ ὀρθῶς, τί φοβῇ τοὺς ἐπιπλήξοντας οὐκ ὀρθῶς,

CAP. LVII.

CVm facis aliquid, quod faciendum esse statuisti, nunquam recuses inter id agendum conspici: tametsi futurum est, vt vulgus de eo secus iudicet. Nam si perperam facis, rem ipsam fuge. Sin recte, quid eos vereris qui non recte reprehendunt?

1 Non priuata libidini, sed communitati seruiendum.
2 In conuiuiis seruanda modestia.

ΚΕΦ. νη.

ΩΣ τὸ, ἡμέρα ἐστὶ, καὶ νύξ ἐστι, πρὸς μὲν τὸ διεζευγμένον μεγάλην ἔχει ἀξίαν, πρὸς λείπει [πρὸς δὲ τὸ συμπεπλεγμένον (ἢ συνημμένον) ἀπαξίαν· οὕτω καὶ τῶν προκειμένων τὰ μείζονα ἑλεῖν, πρὸς μὲν τὸ σῶμα μεγάλην ἔχει ἀξίαν, πρὸς δὲ τὸ κοινόν.] δὲ τὸ κοινὸν ἐν ἑστιάσει, οἷον μὴ φυλάξει,

CAP. LVIII.

1 VT hoc pronuntiatum, Dies est, & Nox est, magnam habet in seiunctione vim, in coniunctione vero prorsus nihil valet: sic maxima quæque ex iis quæ apposita sunt arripere, vt respectu corporis magni est momenti, ita si communitas cõuiuij spectetur, magnum habebit, nisi caueris, dedecus. 2 Cum igitur conuiua es

ua es alicuius: memento, eorum quæ apposita sunt pretium, quod ad corpus attinet, considerandum esse: sed & eam quæ conuiuatori debetur, reuerentiam esse conseruandam.

ἀπαξίαν ἔχῃ. ὅταν οὖν συνεσθίῃς ἑτέρῳ, μέμνησο, οὐ μόνον τὴν πρὸς τὸ σῶμα ἀξίαν τῶν παρακειμένων ὁρᾷν, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς τὸν ἑστιάτορα, οἵαν δεῖ φυλαχθῆναι.

Metiri se quemque suo modulo ac pede verum est.

CAP. LIX.

SI quam personam, quæ vires tuas superat, indueris: tum eam indecore geres: tum eam quam sustinere posses, negliges.

ΚΕΦ. νθ.

ΑΝ ὑπὲρ δύναμιν ἀναλάβῃς τι πρόσωπον, καὶ ἐν τούτῳ ἠσχημόνησας· καὶ ὃ ἐδύνασο ἐκπληρῶσαι, παρέλιπες.

Mentis integritati studendum.

CAP. LX.

QVemadmodū in ambulando caues, ne clauum calces, pedēve distorqueas: sic in degenda vita caue, ne gubernatricem actionem, mentem tuam, lędas. Quod si in re vnaquaque obseruabimus, omnia cautius aggrediemur.

ΚΕΦ. ξ.

ΕΝ τῷ περιπατεῖν καθάπερ προσέχεις, μὴ ἐπιβῇς ἥλῳ, ἢ στρέψῃς τὸν πόδα· οὕτω πρόσεχε, μὴ τὸ ἡγεμονικὸν βλάψῃς τὸ σεαυτοῦ. καὶ τοῦτ' ἂν ἐφ' ἑκάστου ἔργου παραφυλάσσωμεν, ἀσφαλέστερον ἀψόμεθα τοῦ ἔργου.

Naturæ pauca sunt satis, cupiditati nec infinita.

CAP. LXI.

MOdus pecuniæ corpus est vnicuique, vt calcei pes. Si igitur in eo institeris, modum seruabis: sin prætericris, iam veluti per

ΚΕΦ. ξα.

ΜΕτρον κτήσεως τὸ σῶμα ἑκάστῳ, ὡς ὁ πους ὑποδήματος. ἂν μὲν οὖν ἐπὶ [τούτοις] τούτου στῇς, φυλάξεις τὸ μέτρον. ἐὰν δὲ ὑπερβῇς, ὡς κατὰ κρημνοῦ

λοιπὸν ἀνάγκη φέρεσθαι· καθάπερ καὶ [ὑπὸ] ἐπὶ τοῦ ὑποδήματος, ἐὰν ὑπὲρ τὸν πόδα ὑπερβῇς, γίνεται κατάχρυσον ὑπόδημα, εἶτα πορφυροῦν, εἶτα κεντητόν. τοῦ γὰρ ἅπαξ ὑπὲρ τὸ μέτρον ὅρος οὐθείς ἐστιν.

præceps te ferri necesse erit. vt & in calceo: si vltra pedem progressus fueris, fit auratus calceus, deinde purpureus, deinde interpunctus. Eius enim, quod semel transieris modum, nullus est terminus.

Vxorum modestia pluris facienda, quam forma.

ΚΕΦ. ξϐ.

Αἱ γυναῖκες εὐθὺς ἀπὸ τεσσαρεσκαίδεκα ἐτῶν ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν κυρίαι καλοῦνται. τοιγαροῦν ὁρῶσαι, ὅτι ἄλλο μὲν οὐδὲν αὐταῖς πρόσεστι, μόνον δὲ συγκοιμᾶσθαι τοῖς ἀνδράσιν, ἄρχονται καλλωπίζεσθαι, καὶ ἐν τούτῳ πάσας ἔχειν τὰς ἐλπίδας. προσέχειν οὖν ἄξιον. ἵνα [αἴσθωνται] ἔσθονται, διότι ἐπ' οὐδενὶ ἄλλῳ τιμῶνται, ἢ τῷ κόσμιαι φαίνεσθαι, καὶ αἰδήμονες [σὺν] ἐν σωφροσύνῃ.

CAP. LXII.

Mulieres statim ab anno decimoquarto a viris dominę vocantur. proinde cum vident, se nihil aliud habere muneris, nisi vt cum viris concumbant: comere se incipiunt, atque in in ornatu spem collocant omnem. Quare operæpretium est, dare operam vt sentiant, sibi non ob aliud honorem haberi, nisi quod & modestas se præbeant, & verecundas cum tẽperantia.

Corpori parum, animo multum temporis tribuendum.

ΚΕΦ. ξγ.

Ἀφυΐας σημεῖον τὸ ἐνδιατρίβειν τοῖς περὶ τὸ σῶμα· οἷον ἐπὶ πολὺ γυμνάζεσθαι, ἐπὶ πολὺ ἐσθίειν, ἐπὶ πολὺ πίνειν, ἐπὶ πολὺ ἀποπατεῖν, ὀχεύειν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν παρέργῳ ποιητέον, περὶ δὲ τὴν γνώμην ἡ πᾶσα ἔστω ἐπιστροφή.

CAP. LXIII.

Hebetis ingenij signum est, in rebus corporis immorari: velut exerceri diu, edere diu, potare diu, cacare diu, coire diu. Nam hæc quidem facienda sunt obiter: cura autem omnis ad animum est transferenda.

Quid

Quid alii de nobis sentiant aut loquantur, ipsi viderint.

CAP. LXIIII.

CVm tibi quispiam vel malefecerit, vel maledixerit, memento eum opinatum esse, id ex officio sibi fuisse faciendum, & dicendum. Neque vero fieri potest vt id sequatur ille quod tibi videtur, sed id quod sibi. Quod si male iudicat, is damnum facit qui decipitur. Nam connexum verum si quis falsum, inuolutam veritatem si quis mendacium iudicet: non ipsum connexum læditur, sed ille qui deceptus fuerit. Sic igitur instructus, æquo feres animo conuiciatorem. nam ad singula dices, ita visum esse illi.

ΚΕΦ. ξδ.

Ὅταν τίς κακῶς σε ποιῇ, ἢ κακῶς σε λέγῃ, μέμνησο ὅτι καθήκειν αὐτῷ οἰόμενος [ποιεῖν λέγειν] ποιεῖ, ἢ λέγει. οὐχ οἷόν τε οὖν ἀκολουθεῖν αὐτὸν τῷ σοὶ φαινομένῳ, ἀλλὰ τῷ ἑαυτῷ. ὥστε εἰ κακῶς αὐτῷ φαίνεται, ἐκεῖνος βλάπτεται, ὅστις καὶ ἐξηπάτηται. καὶ γὰρ τὸ ἀληθὲς, συμπεπλεγμένον [ἐὰν ψευδὲς νομίζῃ τις.] ἄν τις ὑπολάβῃ ψεῦδος, οὐ τὸ συμπεπλεγμένον [βλάπτεται] βέβλαπται, ἀλλ᾽ ὁ ἐξαπατηθείς. ἀπὸ τούτων οὖν ὁρμώμενος, πρᾴως ἕξεις πρὸς τὸν λοιδοροῦντα. ἐπιφθέγγου γὰρ ἑκάστῳ, [ὅτι ἔδοξ.] ἔδοξεν αὐτῷ.

Ansa humanitatis, non vero immanitatis prehendenda.

CAP. LXV.

VNaquæque res duas habet ansas: vnam tolerabilem, alteram intolerabilem. Si frater iniuriam fecerit, nō ea prehende, qua facit iniuriam: ea enim eius ansa non est tolerabilis. Sed illinc potius: esse fratrem, esse vna educatum. Sic prehendes eum, qua est tolerabilis.

ΚΕΦ. ξε.

Πᾶν πρᾶγμα δύο ἔχει λαβὰς, τὴν μὲν φορητὴν, τὴν δὲ ἀφόρητον. ὁ ἀδελφὸς ἐὰν ἀδικῇ, ἐντεῦθεν [αὐτὸ] αὐτοῦ μὴ λάμβανε, ὅτι ἀδικεῖ· αὕτη γὰρ λαβή ἐστιν αὐτοῦ οὐ φορητή. ἀλλὰ ἐκεῖθεν μᾶλλον, ὅτι ἀδελφὸς, ὅτι σύντροφος· καὶ λήψῃ αὐτὸ, καθὸ [καθ᾽ ὃ] φορητόν ἐστι.

Non fortunæ muneribus, sed animi bonis gloriandum.

CAP. LXVI.

ΚΕΦ. ξϛ.

Οὗτοι οἱ λόγοι ἀσυνάκτοι· ἐγώ σου πλουσιώτερός εἰμι, ἐγώ σου ἄρα κρείσσων· ἐγώ σου λογιώτερος, ἐγώ σου ἄρα κρείσσων. ἐκεῖνοι δὲ μᾶλλον συνακτοί· ἐγώ σου πλουσιώτερός εἰμι, ἡ ἐμὴ ἄρα κτῆσις τῆς σῆς κρείσσων. ἐγώ σου λογιώτερος, ἡ ἐμὴ ἄρα λέξις τῆς σῆς κρείσσων. σὺ δὲ γε οὔτε κτῆσις εἶ, οὔτε λέξις.

Rationes hæ non cohærent: Ego sum te locupletior, ergo sum te melior. Ego sum te eloquẽtior, ergo sum te melior. At illæ magis cohærent: Ego sum te ditior, mea ergo pecunia tuę præstat: Ego sum te eloquẽtior, mea ergo dictio tuæ præstat. Tu vero nec pecunia es, nec dictio.

Non ipsum modo factum, sed causa etiam facti spectanda.

ΚΕΦ. ξζ.

Λούεταί τις ταχέως, μὴ εἴπῃς, ὅτι κακῶς, ἀλλ' ὅτι ταχέως. πίνει τις πολὺν οἶνον, μὴ εἴπῃς, ὅτι κακῶς, ἀλλ' ὅτι πολύν. πρὶν γὰρ διαγνῶναι τὸ δόγμα, πόθεν οἶσθα εἰ κακῶς; οὕτως οὐ συμβήσεταί σοι, ἄλλας μὲν φαντασίας καταληπτικὰς καταλαμβάνειν, ἄλλαις δὲ συγκατατίθεσθαι.

CAP. LXVII.

Lauat quispiam cito: ne dicas lauisse male, sed cito. Bibit quispiam multum vini: ne dicas bibisse male, sed multum. Priusquam enim id decretum diiudicaris, vnde scis an male? Sic vsu tibi veniet, vt alia visa certo comprehensa habeas, aliis assentiaris.

Philosophia non verbis, sed factis declaranda.

ΚΕΦ. ξη.

Μηδαμοῦ σαυτὸν εἴπῃς φιλόσοφον, μηδὲ λάλει τὸ πολὺ ἐν ἰδιώταις περὶ τῶν θεωρημάτων· οἷον ἐν συμποσίῳ μὴ λέγε πῶς δεῖ ἐσθίειν, ἀλλ' ἔσθιε ὡς δεῖ. μέμνησο γὰρ, ὅτι οὕτως ἀφῃρήκει πανταχόθεν καὶ Σωκράτης τὸ ἐπιδεικτικόν. ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν, βουλόμενοι φιλοσόφοις ὑπ' αὐτοῦ συσταθῆναι, κἀκεῖνος ἀπῆγεν αὐτούς· οὕτως ἠνείχετο παρορώμενος.

CAP. LXVIII.

Nusquam te philosophum profitearis, nec apud imperitos multum disputes de præceptis: velut in conuiuio ne dic, quo pacto sit edendum, sed ede vt decet: ac memento, etiã Socratem sic vndecunque sustulisse ostẽtationem. Conueniebatur ab illis qui se ab eo cõmendari vellent philosophis, atque ipse abducebat eos. Adeo leniter ferebat neglectum sui.

1 Nihil temere effutiendum.
2 Oues lacte & lana oſtendunt quantum comederunt.

Cap. LXIX.

1 Itaque ſi apud imperitos de præcepto aliquo ſermo inciderit: maxima ex parte taceto. Magni enim periculi eſt, ſtatim euomere quod non concoxeris. Quod ſi quis dixerit, te nihil ſcire, tuque commotus non fueris: tum ſcito rem eſſe incoatam. Nam 2 & oues nō fœnum afferunt opilionibus, ac demonſtrant quantum comederint: ſed paſtu intra ſe concocto, extra ferunt lanam & lac. Et tu igitur ne verba celeriter oſtendas imperitis, ſed opera quæ verborum concoctionem ſequuntur.

ΚΕΦ. ξθ.

Ὥστε κἂν περὶ θεωρήματός τινος ἐν ἰδιώταις ἐμπίπτῃ λόγος, σιώπα τὸ πολύ. μέγας γὰρ ὁ κίνδυνος, εὐθὺς ἐξεμέσαι, ὃ οὐκ ἔπεψας. καὶ ὅταν εἴπῃ σοί τις, ὅτι οὐδὲν οἶσθα, καὶ σὺ μὴ δηχθῇς, τότ' ἴσθι, ὅτι [ἤρξεις] ἀρχὴ τοῦ ἔργου. ἐπεὶ καὶ τὰ πρόβατα, οὐ χόρτον φέροντα τοῖς ποιμέσιν ἐπιδεικνύει, πόσον ἔφαγεν· ἀλλὰ τὴν νομὴν ἔσω πέψαντα, ἔριον ἔξω φέρει, καὶ γάλα. καὶ σὺ τοίνυν μὴ ταχέως ῥήματα τοῖς ἰδιώταις ἐπιδείκνυε, ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν πεμφθέντων τὰ ἔργα.

Oſtentatio fugienda.

Cap. LXX.

Si corpus frugaliter curare didiciſti, ne ob id tibi placeas; nec, ſi aquam potas, ad quamuis occaſionem te potare aquam dictita. Quod ſi quando ad laborem te vis exercere, in tuum, non in exterorum vſum, ne ſtatuas amplectere: ſed ſi quando vehementer ſitieris, frigidam hauſtam exſpuito, ac nemini dicito.

ΚΕΦ. ο.

Ὅταν εὐτελῶς ἡρμοσμένος ἧς κατὰ τὸ σῶμα, μὴ καλλωπίζου ἐπὶ τούτῳ· μηδ' ἂν ὕδωρ πίνῃς ἐκ πάσης ἀφορμῆς, λέγε, ὅτι ὕδωρ πίνεις. κἂν ἀσκῆσαί ποτε πρὸς πόνον θέλεις, σεαυτῷ, καὶ μὴ τοῖς ἔξω, μὴ τοὺς ἀνδριάντας περιλάμβανε· ἀλλὰ διψῶν ποτε σφοδρῶς, ἐπίσπασαι ψυχροῦ ὕδατος, καὶ ἔκπτυσον, καὶ μηδενὶ εἴπῃς.

In seipso cuique posita omnia.

ΚΕΦ. οα.

Ἰδιώτου στάσις καὶ χαρακτήρ, οὐδέποτε ἐξ ἑαυτοῦ προσδοκᾷ ὠφέλειαν ἢ βλάβην, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔξω. φιλοσόφου στάσις καὶ χαρακτήρ, πᾶσαν ὠφέλειαν καὶ βλάβην ἐξ ἑαυτοῦ προσδοκᾷ.

CAP. LXXI.

Plebeij status & nota est, nunquam a seipso vel damnum exspectare, vel vtilitatem, sed a rebus externis. Philosophi status & expressa imago est, omnem vtilitatem & damnum a semetipso exspectare.

Signa eius qui proficiat.

ΚΕΦ. οβ.

Σημεῖα προκόπτοντος· οὐδένα ψέγει, οὐδένα ἐπαινεῖ, οὐδένα μέμφεται, οὐδενὶ ἐγκαλεῖ, οὐδὲν περὶ ἑαυτοῦ λέγει, ὡς ὄντος τινὸς, ἢ εἰδότος τι. ὅταν ἐμποδισθῇ τι, ἢ κωλυθῇ, ἑαυτῷ ἐγκαλεῖ· κἄν τις αὐτὸν ἐπαινῇ, καταγελᾷ τοῦ ἐπαινοῦντος αὐτὸς παρ' ἑαυτῷ· κἂν ψέγῃ, οὐκ ἀπολογεῖται. περίεισι δὲ καθάπερ οἱ ἄρρωστοι, εὐλαβούμενός τι κινῆσαι τῶν [καθισταμένων] καθεστώτων, πρὶν πῆξιν λαβεῖν. ὄρεξιν ἅπασαν [ἤρυκεν ἐξ ἑαυτ.] ἦρχεν ἀφ' ἑαυτοῦ· τὴν δ' ἔκκλισιν εἰς μόνα τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐφ' ἡμῖν μετατέθεικεν. ὁρμῇ πρὸς ἅπαντα ἀνειμένῃ χρῆται. ἂν ἠλίθιος ἢ ἀμαθὴς δοκῇ, οὐ πεφρόντικεν. ἑνί τε λόγῳ, ὡς ἐχθρὸν ἑαυτὸν παραφυλάσσει, καὶ ἐπίβουλον.

CAP. LXXII.

Signa proficientis sunt, neminem reprehendere, neminem laudare, neminem culpare, neminem accusare: nihil de seipso prædicare, quasi aliquis sit, aut aliquid sciat. Cum in aliqua re impeditus fuerit aut prohibitus: seipsum accusat. Si ab aliquo laudatur: secum ipse deridet laudatorem: si reprehenditur, non defendit se: sed ritu infirmorum circuit, metuens ne statum illum conuellat, priusquam is confirmetur. Omne desiderium a se dependens habet: auersationem ad ea sola quæ naturæ eorum repugnant, quæ nobis parent, transtulit. Appetitione ad omnia remissa vtitur: siue stolidus siue indoctus habeatur, non curat. Denique, vt inimicum & insidiatorem, seipsum obseruat.

Grammatici,

Grammatici, non philosophi sunt, qui præcepta sapientum explicant, nec sequuntur.

CAP. LXXIII.

SI quis intelligentia & explicandi facultate librorum Chrysippi glorietur, ipse tibi dic: Nisi obscure scripsisset Chrysippus, nihil haberet ille quo gloriaretur. Ego vero quid cognoscere studeo? Naturam, & hanc sequi. Quæro igitur quis sit eius interpres? Cum audiero, Chrysippum esse: eum conuenio. At scripta non intelligo. Quæro igitur enarratorem. Ac hactenus quidem nihil præclari. Cum autem enarratorem inuenero, reliquum est vti præceptis: id quod solum præclarum est. Sin ipsam enarrationem admiratus fuero: quid aliud nisi Grammaticus philosophi loco euasi? eo duntaxat excepto, quod pro Homero Chrysippum enarro? Magis igitur, cum quis a me petierit prælegi sibi Chrysippum, erubesco: cum facta nequeo similia verbis, & consentanea præstare.

ΚΕΦ. ογ.

ΟΤαν τις ἐπὶ τῷ νοεῖν καὶ ἐξηγεῖσθαι δύνασθαι τὰ Χρυσίππου βιβλία σεμνύνηται, λέγε αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν, ὅτι εἰ μὴ Χρύσιππος ἀσαφῶς ἐγεγράφει, οὐδὲν ἂν εἶχεν οὗτος ἐφ' ᾧ σεμνύνεται. ἐγὼ δὲ τί βούλομαι; καταμαθεῖν τὴν φύσιν, καὶ ταύτῃ ἕπεσθαι. ζητῶ οὖν, τίς ἐστιν ὁ ἐξηγούμενος; καὶ ἀκούσας ὅτι Χρύσιππος; ἔρχομαι [ἔρχῃ ἐπ'] πρὸς αὐτόν· ἀλλ' οὐ νοῶ τὰ γεγραμμένα; ζητῶ οὖν τὸν ἐξηγούμενον. καὶ μέχρι τούτων οὔπω σεμνὸν οὐδέν. ὅταν δὲ εὕρω τὸν ἐξηγούμενον, ἀπολείπεται χρῆσθαι τοῖς παρηγγελμένοις· τοῦτο αὐτὸ μόνον σεμνόν ἐστιν. ἂν δὲ αὐτὸ τοῦτο ἐξηγεῖσθαι θαυμάσω, τί ἄλλο ἢ γραμματικὸς ἀπετελέσθην ἀντὶ φιλοσόφου; πλήν γε δὴ, ὅτι ἀντὶ Ὁμήρου Χρύσιππον ἐξηγούμενος. μᾶλλον οὖν ὅταν τις εἴπῃ μοι, ἐπανάγνωθί μοι Χρύσιππον, ἐρυθριῶ, ὅταν μὴ δύνωμαι ὅμοια τὰ ἔργα καὶ σύμφωνα ἐπιδεικνύειν τοῖς λόγοις.

Præceptis obtemperandum, non curandi sermones.

CAP. LXXIIII.

HÆc obserua tanquam leges, citra piaculum non violandas. Quicquid

ΚΕΦ. οδ.

ΟΣα προτίθεται, τούτοις ὡς νόμοις, καὶ ὡς ἀσεβήσων παραβησόμενος ἔμμενε. ὅ, τι δ'

αὖ ἐρῇ τις περὶ σοῦ, μὴ ἐπιστρέφου· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔτ' ἐστὶ σόν.

autem de te dictum fuerit, id ne curato. Id enim non iam tui est arbitrij.

1 *Tolle moras: semper nocuit differre paratis.*
2 *Qui non est hodie, cras minus aptus erit.*

ΚΕΦ. οε.

Ε'Σ ποῖον ἔτι χρόνον ἀναβάλλῃ, τὸ τῶν βελτίστων ἀξιοῦν σεαυτὸν, καὶ ἐν μηδενὶ παραβαίνειν τὸν διαιροῦντα λόγον; παρείληφας τὰ θεωρήματα, οἷς ἔδει σε συμβάλλειν, καὶ [συμβέβηκας] συμβέβληκας; ποῖον οὖν ἔτι διδάσκαλον προσδοκᾷς, [ἵνα] ἢν εἰς ἐκεῖνον ὑπερθῇς τὴν ἐπανόρθωσιν ποιῆσαι τὴν σεαυτοῦ; οὐκ ἔτι εἶ μειράκιον, ἀλλὰ ἀνὴρ ἤδη τέλειος. ἂν τοίνυν ἀμελήσῃς, καὶ ῥαθυμήσῃς, καὶ [μεθ' ὑπερθέσεως ποιῇς] ἀεὶ ὑπερθέσεις ἐξ ὑπερθέσεων ποιῇς, προθέσεις ἐκ προθέσεων, καὶ ἡμέρας ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ὁρίζῃς, μεθ' ἃς προσέξεις σεαυτῷ, λήσεις σεαυτὸν οὐ προκόψας, ἀλλ' ἰδιώτης διατελέσεις καὶ ζῶν καὶ ἀποθνήσκων. ἤδη οὖν ἀξίωσον σεαυτὸν βιοῦν ὡς τέλειον, καὶ προκόπτοντα, καὶ πᾶν τὸ βέλτιστον φαινόμενον ἔστω σοι νόμος ἀπαράβατος. κἂν ἐπίπονόν τι ἢ ἡδὺ, ἢ ἔνδοξον, ἢ ἄδοξον προσάγεται, μέμνησο ὅτι νῦν ὁ ἀγὼν, καὶ ἤδη πάρεστι τὰ Ὀλύμπια, καὶ οὐκ ἔστιν ἀναβάλλεσθαι· [οὐκέτι, καὶ ὅτι παρὰ] καὶ ὅτι παρὰ μίαν ἧτταν καὶ ἔνδοσιν ἢ ἀπόλλυται προκοπὴ, ἢ σώζεται. Σωκράτης οὕτως ἀπετε-

CAP. LXXV.

1 QVousq; tandem differes præstantissima quæque tibi vendicare, & nullatenus distinctionē rationis violare? Accepisti precepta quæ amplectenda tibi fuerunt, eaq; amplexus es. Qualē igitur adhuc doctorem exspectas, cuius in aduentum tui correctionē differas? nō iam adolescens es, sed matura ætate vir. Itaque si neglexeris & cessaris, ac subinde moræ moram, proposito propositum adiunxeris, & dies alios post alios constitueris: non animaduertes nihil te profecisse, sed hominē plebeium fore tam viuentem quam morientē? Nunc igitur viri perfecti & proficientis vitam tibi sume: ac quicquid tibi visum fuerit optimum, ea lex sit inuiolabilis. Ac si quid laboriosum, aut suaue, aut gloriosum, aut ignominiosum ingruerit: memento tum adesse discrimen, tum instare Olympia, nec licere differre: ac profectum vna clade ac remissione vel perire, vel

re, vel retineri. Ita Socrates in eum euasit, qui fuit: cum in omnibus se ipse promoueret, cum nemini auscultaret nisi Rationi. Tu vero etsi nondum es Socrates, sic tamen, vt qui Socrates esse velis, debes viuere.

λέσθη, ἐπὶ πάντων προσάγων ἑαυτὸν, μηδενὶ ἄλλῳ προσέχων ἢ τῷ λόγῳ. σὺ δὲ εἰ καὶ μήπω εἶ Σωκράτης, ὡς Σωκράτης γε εἶναι βουλόμενος, ὀφείλεις βιοῦν.

1 Præcepta & causis præceptorum, & methodo demonstrationum potiora.

2 Disputare de virtute, quam ex virtute viuere, promtius.

CAP. LXXVI.

1 PRimus & maxime necessarius in philosophia locus est is, qui agit de de vsu decretorum: veluti, de non mentiendo. Alter, qui demõstrationes tradat: veluti, cur non sit mentiendum? Tertius, is qui has ipsas cõfirmat & distinguit: veluti, Qui fiat vt ista sit demõstratio? quid sit demõstratio? quid consequentia? quid pugna? quid verum? quid falsum? Quare tertius locus necessarius est propter secundum, secundus propter primum. Maxime autẽ 2 necessarius est, & in quo cõquiescendum sit, primus. Nos vero diuersum facimus. Nam in tertio loco immoramur, in eoq; omne studium nostrum consumimus: primum autem prorsus negligimus. Proinde mentimur quidem: quomodo autem demonstretur non esse mentiendum, in promtu habemus.

ΚΕΦ. ος.

Ὁ Πρῶτος καὶ ἀναγκαιότατος τόπος ἐστὶν ἐν φιλοσοφίᾳ, ὁ τῆς χρήσεως τῶν δογμάτων. οἷον, τὸ μὴ ψεύδεσθαι. ὁ δεύτερος, ὁ τῶν ἀποδείξεων. οἷον. [πόθεν ὅτι οὐ] πῶς οὐ δεῖ ψεύδεσθαι. τρίτος, ὁ αὐτῶν τούτων βεβαιωτικὸς, καὶ [διαριθμητικός.] διαρθρωτικὸς. οἷον, πόθεν ὅτι τοῦτο ἀπόδειξις. τί γάρ ἐστιν ἀπόδειξις, τί ἀκολουθία, τί μάχη, τί ἀληθὲς, τί ψεῦδος; οὐκοῦν ὁ μὲν τρίτος τόπος ἀναγκαῖος διὰ τὸν δεύτερον, ὁ δὲ δεύτερος διὰ τὸν πρῶτον; ὁ δὲ ἀναγκαιότατος, καὶ ὅπου ἀναπαύεσθαι δεῖ, ὁ πρῶτος. ἡμεῖς δὲ ἔμπαλιν ποιοῦμεν. ἐν γὰρ τῷ τρίτῳ τόπῳ διατρίβομεν, καὶ περὶ [ἐκεῖνον] ἐκεῖνόν ἐστιν ἡμῖν ἡ πᾶσα σπουδή. τοῦ δὲ πρώτου παντελῶς ἀμελοῦμεν τοιγαροῦν ψευδόμεθα μὲν, [πῶς δὲ δεῖ ἀποδεικνύναι ὅτι οὐ ψεύδ.] πῶς δὲ ἀποδείκνυται, ὅτι οὐ δεῖ ψεύδεσθαι, πρόχειρον ἔχομεν.

Toti a diuina voluntate pendere, ei parere, & res externas contemnere debemus.

ΚΕΦ. οζ.

Ἐπὶ παντὸς προχείρου, ἑκτέον ταῦτα· ἄγε δή με ὦ Ζεῦ, καὶ σὺ ἡ πεπρωμένη, ὅποι ποθ᾽ [ὑμῖν] ἡμῖν εἰμὶ διατεταγμένος, ὡς [ἕψωμαι] ἕψομαί γε ἄοκνος. ἢν δέ γε μὴ θέλω, [κακῶς γενόμενος οὐδ᾽] οὐδὲν ἧττον ἕψομαι.

CAP. LXXVII.

IN quouis incepto hæc optanda sunt: Duc me ô Iupiter, & tu Fatum, eo quo sum a vobis destinatus. Sequar enim alacriter. Quod si noluero: & improbus ero, & sequar nihilominus.

ΚΕΦ. οη.

Ὅστις δ᾽ [αὖ] ἀνάγκῃ συγκεχώρηκε καλῶς, σοφὸς παρ᾽ ἡμῖν, καὶ τὰ θεῖα ἐπίσταται.

CAP. LXXVIII.

NEcessitati qui probe se accommodat, sapit: estque rerum diuinarum conscius.

ΚΕΦ. οθ.

Ἀλλ᾽ ὦ Κρίτων] ἀλλὰ καὶ τὸ τρίτον· ὦ Κρίτων, εἰ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ γενέσθω. ἐμὲ δὲ Ἄνυτος καὶ Μέλιτος ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται, βλάψαι δὲ οὔ.

CAP. LXXIX.

SEd & tertium illum, ô Crito, si diis ita visum fuerit, ita fiat. Me autem Anytus & Melitus occidere sane possunt, lædere vero non possunt.

Epicteti Enchiridii finis.

KEBH-

ΚΕΒΗΤΟΣ ΘΗΒΑΙΟΥ ΠΙΝΑΞ.

CEBETIS THEBANI TABULA, QUA VITÆ HUMANÆ PRUDENTER INSTITUENDÆ ratio continetur.

HIERONYMO WOLFIO Oetingensi interprete.

Ἐτυγχάνομεν περιπατοῦντες ἐν τῷ τοῦ Κρόνου ἱερῷ, ἐν ᾧ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἀναθήματα ἐθεωροῦμεν. [ἀνέκειτο [ἀνέκειτο δὲ καὶ πίναξ τις ἔμπροσθεν τοῦ νεὼ, ἐν ᾧ ἦν γραφή τις ξένη, καὶ μύθους ἔχουσα ἰδίους, οὓς οὐκ ἠδυνάμεθα συμβαλεῖν τίνες καὶ πότε ἦσαν. οὔτε γὰρ πόλις ἐδόκει ἡμῖν εἶναι τὸ γεγραμ-

IN æde Saturni deambulantes, cum alia complura donaria spectabamus: tũ tabulam quandam ante sacellum dedicatam, quæ peregrinas & peculiares fabulas depictas haberet. Quæ cuiusmodi & vnde essent, coniicere non poteramus. Pictura enim neque vrbem neque

neque castra præ se ferebat: sed erat septum quoddam alia duo septa continens, alterum maius, alterum minus. Erat & porta in primo septo, cui magna turba astare videbatur. Intra septum vero mulieres complures conspiciebantur. In aditu primi vestibuli & septi, senex quidam stabat, eo gestu & habitu, vt ingredienti turbæ præcipere aliquid videretur. Cum vero diu inter nos, quid commentum illud sibi vellet, ambigeremus, senex quidam astans, Non mirum, inquit, est, hospites, vos de pictura hac dubitare. Nam & ex indigenis pauci norunt fabulæ significationem. Neque enim ciuitatis nostræ donarium est: sed olim hospes quidam, vir cordatus & eruditione præstans, qui & dictis & factis Pythagoreæ & Parmenideæ vitæ studium præ se ferret, tam templum hoc, quam picturã Saturno dedicauit. An vero, inquam, ipsum hominem vidisti, & nosti? Atq; etiam, (inquit) longo tempore fui cum admiratus. Nam iunior cum esset, multa præclare disserebat: & huius ipsius fabulæ doctrinam sæpe eum audiui exponentem. Obsecro igitur, inquam, nisi magna quæpiam occupatio te

μένον, οὔτε στρατόπεδον, ἀλλὰ περίβολος ἐν αὐτῷ, ἔχων ἑτέρους περιβόλους δύο, τὸν μὲν μείζω, τὸν δὲ ἐλάττω. ἦν δὲ καὶ πύλη ἐπὶ τοῦ πρώτου περιβόλου. πρὸς δὲ τῇ πύλῃ, ὄχλος ἐδόκει ἡμῖν πολὺς ἐφεστάναι. ἔνδον δὲ τοῦ περιβόλου, πλῆθός τι γυναικῶν ἑωρᾶτο. ἐπὶ δὲ τῆς εἰσόδου τοῦ πρώτου πυλῶνος καὶ περιβόλου γέρων τις ἑστὼς, ἔμφασιν ἐποίει, ὡς προστάττων τι τῷ εἰσιόντι ὄχλῳ. ἀπορούντων δὲ ἡμῶν περὶ τῆς μυθολογίας πρὸς ἀλλήλους πολὺν χρόνον, πρεσβύτης τις παρεστὼς, οὐδὲν δεινὸν πάσχετε ὦ ξένοι, ἔφη, ἀπορούντες περὶ τῆς γραφῆς ταύτης. οὐ γὰρ τῶν ἐπιχωρίων πολλοί ἴσασι, τί ποτε αὕτη ἡ μυθολογία δύναται. οὐδὲ γάρ ἐστι πολιτικὸν ἀνάθημα, ἀλλὰ ξένος τις πάλαι ποτὲ ἀφίκετο δεῦρο, ἀνὴρ ἔμφρων, καὶ δεινὸς περὶ σοφίαν, λόγῳ δὲ καὶ ἔργῳ Πυθαγόρειόν τινα καὶ Παρμενίδειον ἐζηλωκὼς βίον, ὅς τό τε ἱερὸν τοῦτο, καὶ τὴν γραφὴν ἀνέθηκε τῷ Κρόνῳ. πότερον οὖν, ἔφην ἐγὼ, καὶ αὐτὸν τὸν ἄνδρα γιγνώσκεις ἑωρακώς; καὶ ἐθαύμασά γε, ἔφη, αὐτὸν πολὺν χρόνον. νεώτερος γὰρ ὤν, πολλὰ καὶ σπουδαῖα διελέγετο. καὶ περὶ ταύτης δὲ τῆς μυθολογίας, πολλάκις αὐτοῦ ἠκηκόειν

διεξιόντος. πρὸς Διὸς τοίνυν, ἔφην ἐγὼ, εἰ μή τις σοι μεγάλη ἀσχολία τυγχάνει οὖσα, διήγησαι ἡμῖν. πάνυ γὰρ ἐπιθυμοῦμεν ἀκοῦσαι, τί ποτέ ἐστιν ὁ μῦθος. οὐδεὶς φθόνος ὦ ξένοι, ἔφη. ἀλλὰ τοῦτο δεῖ ὑμᾶς ἀκοῦσαι, ὅτι ἐπικίνδυνόν τι ἔχει ἡ ἐξήγησις. οἷόν τι; ἔφην ἐγώ. ὅτι εἰ μὲν προσέξητε, ἔφη, καὶ συνήσετε τὰ λεγόμενα, φρόνιμοι καὶ εὐδαίμονες ἔσεσθε· εἰ δὲ μὴ, ἄφρονες, καὶ κακοδαίμονες, καὶ [πονηροὶ] πικροὶ, καὶ ἀμαθεῖς γενόμενοι, κακῶς βιώσεσθε. Ἔστι γὰρ ἡ ἐξήγησις ἐοικυῖα τῷ τῆς σφιγγὸς αἰνίγματι, ὃ ἐκείνη προεβάλλετο τοῖς ἀνθρώποις. εἰ μὲν οὖν αὐτὸ συνίη τις, ἐσώζετο· εἰ δὲ μὴ συνίη, ἀπώλλυτο ὑπὸ τῆς σφιγγός. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐξηγήσεως ταύτης. ἡ γὰρ Ἀφροσύνη τοῖς ἀνθρώποις σφίγξ ἐστιν. αἰνίττεται δὲ καὶ τάδε, τί ἀγαθὸν, τί κακὸν, τί οὔτε ἀγαθὸν, οὔτε κακὸν ἐστὶν ἐν τῷ βίῳ. ταῦτ' οὖν ἐὰν μή τις συνίῃ, ἀπόλλυται ὑπ' αὐτῆς οὐκ εἰσάπαξ, ὥσπερ ὁ ὑπὸ τῆς σφιγγὸς καταβρωθεὶς ἀπέθνησκεν, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ καταφθείρεται, καθάπερ οἱ ἐπὶ τιμωρίᾳ παραδιδόμενοι. ἂν δέ τις γνῷ, ἀνάπαλιν ἡ μὲν Ἀφροσύνη ἀπόλλυται, αὐτὸς δὲ σώζεται, καὶ μακάριος καὶ εὐδαίμων γίγνεται ἐν παντὶ τῷ βίῳ. ὑμεῖς οὖν προσέχετε, καὶ μὴ παρακούετε. ὦ Ἡράκλεις,

impedit, fabulam nobis explica, cuius audiendæ auidiſſimi ſumus. Nihil, inquit, obſtat hoſpites: ſed illud vobis tenendum eſt, enarrationem periculi non expertem eſſe. Cuiuſmodi, inquam, id eſt? Quia ſi 4 auſcultaueritis, atque intellexeritis, ea quæ dicentur, prudentes & beati euadetis. Sin minus: facti vęcordes, infelices, acerbi atque indocti, male viuetis. Eſt enim 5 expoſitio Spingis ambagibus ſimilis, quas illa hominibus proponebat: quas qui intellexerat, manebat incolumis: qui non aſſecutus erat, a Sphinge occidebatur. Eadem eſt & enarrationis huius ratio. Nam 6 AMENTIA Sphinx eſt hominibus. Obſcure autem & hæc innuit, quid in vita ſit bonum, quid malum: quid neque bonum, neque malum. Quæ qui non intelligit, ab ea non ſemel interit, vt is qui a Sphinge occiſus deuorabatur: ſed paulatim per omnem ætatem, vt qui coniecti in carcerem, manum carnificis exſpectant, contabeſcit. Sin ea cognorit aliquis, vice verſa perit Amētia: ipſe vero ſaluus manet, perque omnem vitam malorum expers, beatus efficitur. Vos igitur attenti

eſtote

estote, nec obiter audite. Dij boni, quantam nobis cupiditatem iniecisti, si ista ita sunt? Ita, inquit, res est. Quamprimum igitur narres velim. Nam nos quidem haud obiter audiemus, in tanti præsertim & premij & supplicij exspectatione. Sublato igitur baculo, & ad picturam extento: Cernitis, inquit, septum hoc? Cernimus. Hoc primum vobis tenendum est, locum hunc appellari Vitam: & magnā multitudinem quæ portæ assistit, eos esse, qui in vitam venturi sunt. Senex vero is qui superne stat, chartam quandam vna manu tenens, altera vero quiddam veluti monstrans, GENIVS dicitur. Mandat autem ingredientibus, quid eis, vbi in vitam venerint, faciendum sit: & cui viæ se committere debeant, si salui esse in vita velint, ostendit. Quam igitur, inquam ego, viam ingredi eos iubet? aut quomodo? Viden', inquit, iuxta portam solium positum, qua turba ingreditur, cui mulier insidet ficto vultu, argutaque specie, & manu poculum quoddam tenens? Video, inquam: sed quæ ea est? IMPOSTVRA, inquit, quæ omnes homines seducit. Ecquid agit ea? Iis qui in vitam ingrediuntur, facul-

ὡς εἰς μεγάλην τινὰ ἐπιθυμίαν ἐμβέβληκας ἡμᾶς, εἰ ταῦθ' οὕτως ἔχει. ἀλλ' ἔστιν, ἔφη, οὕτως ἔχοντα. οὐκ ἂν φθάνοις τοίνυν διηγούμενον, ὡς ἡμῶν προσεξόντων οὐ παρέργως, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἐπιτίμιον τοιοῦτόν ἐστιν. ἀναλαβὼν οὖν ῥάβδον τινά, καὶ ἐκτείνας πρὸς τὴν γραφήν, ὁρᾶτε ἔφη τὸν περίβολον τοῦτον; ὁρῶμεν. τοῦτο πρῶτον δεῖ εἰδέναι ὑμᾶς, ὅτι καλεῖται ὁ τόπος οὗτος βίος. καὶ ὁ ὄχλος ὁ πολύς, ὁ παρὰ τὴν πύλην ἐφεστώς, οἱ μέλλοντες εἰσπορεύεσθαι εἰς τὸν βίον, οὗτοί εἰσιν. ὁ δὲ γέρων, ὁ ἄνω ἑστηκώς, ἔχων χάρτην τινὰ ἐν τῇ χειρί, καὶ τῇ ἑτέρᾳ ὥσπερ δεικνύων τι, οὗτος δαίμων καλεῖται. προστάττει δὲ τοῖς εἰσπορευομένοις, τί δεῖ αὐτοὺς ποιεῖν, ὡς ἂν εἰσέλθωσιν εἰς τὸν βίον· καὶ δεικνύει ποίαν ὁδὸν αὐτοὺς δεῖ βαδίζειν, εἰ σώζεσθαι μέλλουσιν ἐν τῷ βίῳ. ποίαν οὖν ὁδὸν κελεύει βαδίζειν, ἢ πῶς; ἔφην ἐγώ. ὁρᾷς, εἶπε, παρὰ τὴν πύλην θρόνον τινὰ κείμενον κατὰ τὸν τόπον τοῦτον, καθ' ὃν εἰσπορεύεται ὁ ὄχλος, ἐφ' οὗ κάθηται γυνὴ πεπλασμένη τῷ ἤθει, καὶ πιθανὴ φαινομένη, καὶ ἐν τῇ χειρὶ ἔχουσα ποτήριόν τι; ὁρῶ, ἀλλὰ τίς ἐστιν αὕτη; ἔφην. Ἀπάτη καλεῖται, φησίν, ἡ πάντας τοὺς ἀνθρώπους πλανῶσα. εἶτα, τί πράττει αὕτη; τοὺς εἰσπορευομένους εἰς τὸν βίον ποτίζει τῇ ἑαυτῆς

δυνάμει. τοῦτο δὲ τί ἐστι τὸ ποτόν; πλάνη, ἔφη, καὶ ἄγνοια. εἶτα τί; πιόντες τοῦτο πορεύονται εἰς τὸν βίον; πότερον οὖν πάντες πίνουσι τὴν πλάνην, ἢ οὔ; πάντες πίνουσιν, ἔφη. ἀλλ' οἱ μὲν πλεῖον, οἱ δὲ ἧττον. ἔτι δὲ οὐχ ὁρᾷς ἔνδον τῆς πύλης πλῆθός τι γυναικῶν ἑταιρῶν, παντοδαπὰς μορφὰς ἐχουσῶν; ὁρῶ. αὗται τοίνυν Δόξαι, καὶ Ἐπιθυμίαι, καὶ Ἡδοναὶ καλοῦνται. ὅταν οὖν εἰσπορεύηται ὁ ὄχλος, ἀναπηδῶσιν αὗται, καὶ συμπλέκονται πρὸς ἕκαστον, εἶτα ἀπάγουσι. ποῖ δὲ ἀπάγουσιν αὐτούς; αἱ μὲν εἰς τὸ σώζεσθαι, ἔφη, αἱ δὲ εἰς τὸ ἀπόλλυσθαι διὰ τὴν ἀπάτην. ὦ δαιμόνιε, ὡς χαλεπὸν τὸ πόμα λέγεις; καὶ πᾶσαί γε, ἔφη, ἐπαγγέλλονται ὡς ἐπὶ τὰ βέλτιστα ἄξουσι, καὶ εἰς βίον εὐδαίμονα καὶ λυσιτελῆ. οἱ δὲ διὰ τὴν ἄγνοιαν, καὶ τὴν πλάνην, ὃν πεπώκασι παρὰ τῆς Ἀπάτης, οὐχ εὑρίσκουσι ποία ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ ὁδὸς, ἡ ἐν τῷ βίῳ, ἀλλὰ πλανῶνται εἰκῆ, ὥσπερ ὁρᾷς. καὶ τοὺς πρότερον εἰσπορευομένους, ὡς [περιάγονται] περιάγοντας, ὅπῃ ἂν αὗται δεικνύωσιν. ὁρῶ τοῦτο, ἔφην. ἡ δὲ γυνὴ ἐκείνη τίς ἐστιν, ἡ ὥσπερ τυφλὴ καὶ μαινομένη τις εἶναι δοκοῦσα, καὶ ἑστηκυῖα ἐπὶ λίθου τινὸς στρογγύλου; καλεῖται μὲν, ἔφη, Τύχη. ἔστι δὲ οὐ μόνον τυφλὴ, ἀλλὰ καὶ μαινομένη καὶ κωφή. αὕτη οὖν τί ἔργον ἔχει;

tatem ſuam propinat. Quæ vero eſt illa potio? Error, inquit, & Ignorantia. Quid tum? Hac pota, veniunt in vitam. Num ergo omnes errorem bibunt? Omnes bibunt, inquit: ſed alij plus, alij minus. Nonne præterea intra portam vides turbam quandam mulierum, meretricum, variis præditarum formis? Video. Hæ ergo OPINIONES, CVPIDITATES, & VOLVPTATES appellantur: turbaque ingrediente exilientes, amplectuntur ſingulos, atque abducunt. Quo vero abducunt eos? Aliæ ad ſalutem, inquit, aliæ ad interitum ob impoſturam. O vir optime, quam grauem potionem dicis. Et quidem omnes pollicentur ſe illos ad optima quæque perducturas, & ad vitam beatam, in qua acquieſcant. Illi vero propter ignorantiam & errorem, quem apud IMPOSTVRAM hauſerunt, veram degendæ vitæ viam non inueniunt: ſed temere oberrant, vt vides. Vides item prius ingreſſos circumire, quo illæ monſtrarint? Video hæc, inquam: Sed quæ eſt illa mulier, quæ cæcæ & furenti ſimilis, ſaxo rotundo inſiſtit? Vocatur, inquit, illa quidem FORTVNA: neque cæca ſolum eſt, ſed & inſana & ſurda. Ea ergo

quo

quo munere fungitur? Passim, inquit, vagatur: & aliis quod habent rapit, aliisque largitur: iisdemque rursus statim eripit quæ dedit, eaque donat aliis, temere & inconstanter. Recte igitur signum eius naturam declarat. Quodnam illud? inquam. Quod rotundo saxo insistit. Id vero quid sibi vult? Non tuta & firma eius esse munera significat. Magnæ enim & graues iacturæ fiunt, cum quis ei fidem habet. Quid? magna illa turba quæ eam circumstat, quid petit, & qui vocantur? Dicuntur hi Incõsiderati. Singuli vero ea petunt, quæ illa abiicit. Qui ergo fit, vt nõ eodem sint vultu: sed alij lætari, alij mœrere passis manibus videantur? Qui lætari & ridere videntur, ij sunt (inquit) qui aliquid a FORTVNA acceperunt, iidemque FORTVNAM PROSPERAM eam vocant. Qui vero plorantium specie manus extendunt, ij sunt, quibus ea eripuit quæ ante dederat. Hi contra MALAM FORTVNAM eandem appellant. Quæ sunt ergo illa quæ largitur, quum & ij qui ea accipiunt, ita lætentur: & qui amittunt, plorent? Hæc quæ vulgo bona censentur. Ea quæ sunt?

ἐπιτρέφεται παιδεύεται, ἔφη, καὶ παρ᾽ ὧν μὲν ἁρπάζει τὰ ὑπάρχοντα, καὶ ἑτέροις δίδωσι· παρὰ δὲ τῶν αὐτῶν πάλιν ἀφαιρεῖται παραχρῆμα, ἃ δέδωκε, καὶ ἄλλοις δίδωσιν εἰκῆ καὶ ἀβεβαίως. διὸ καὶ τὸ σημεῖον καλῶς μηνύει τὴν φύσιν αὐτῆς. ποῖον τοῦτο; ἔφην ἐγώ. ὅτι ἐπὶ στρογγύλου λίθου ἕστηκεν. εἶτα τί τοῦτο σημαίνει; ὅτι οὐκ ἀσφαλὴς, οὐδὲ βεβαία ἐστὶν ἡ παρ᾽ αὐτῆς δόσις. ἐκπτώσεις γὰρ μεγάλαι καὶ σκληραὶ γίγνονται, ὅταν τις αὐτῇ πιστεύσῃ. ὁ δὲ ὄχλος, ὁ πολὺς οὗτος, ὁ περὶ αὐτὴν ἑστηκὼς, τί βούλεται, καὶ τίνες καλοῦνται; καλοῦνται καὶ οὗτοι ἀπερίσκεπτοι. αἰτοῦσι δὲ ἕκαστος αὐτῶν, ἃ ῥίπτει. πῶς οὖν οὐχ ὁμοίαν ἔχουσι τὴν μορφὴν, ἀλλ᾽ οἱ μὲν αὐτῶν δοκοῦσι χαίρειν, οἱ δὲ ἀθυμοῦσιν ἐκτετακότες τὰς χεῖρας; οἱ μὲν δοκοῦντες, ἔφη, χαίρειν καὶ γελᾶν αὐτῶν, οἱ εἰληφότες τι παρὰ τῆς Τύχης εἰσίν· οὗτοι δὲ καὶ ἀγαθὴν Τύχην αὐτὴν καλοῦσιν. οἱ δὲ δοκοῦντες κλαίειν, καὶ τὰς χεῖρας ἐκτετακότες, εἰσὶ παρ᾽ ὧν ἀφείλετο, ἃ δέδωκε πρότερον αὐτοῖς. οὗτοι πάλιν κακὴν Τύχην αὐτὴν καλοῦσι. τίνα οὖν ἐστιν ἃ δίδωσιν αὐτοῖς, ὅτι οὕτως οἱ μὲν λαμβάνοντες χαίρουσιν, οἱ δὲ ἀποβάλλοντες κλαίουσι; ταῦτα, ἔφη, ἃ παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις δοκεῖ εἶναι ἀγαθά. ταῦτα οὖν τίνα ἐστί; πλοῦτος δηλαδὴ, καὶ δόξα, καὶ εὐγένεια, καὶ τέκνα,

καὶ τυραννίδες, καὶ βασιλεῖαι, καὶ τἄλλα ὅσα τούτοις παραπλήσια. ταῦτα οὖν πῶς οὐκ ἐστὶν ἀγαθά; περὶ μὲν τούτων, ἔφη, καὶ αὖθις διαλεξόμεθα. νῦν δὲ περὶ τὴν μυθολογίαν γενώμεθα. ἔστω οὕτως. ὁρᾷς οὖν, ὡς ἂν παρέλθῃς τὴν πύλην ταύτην, ἀνώτερον ἄλλον περίβολον, καὶ γυναῖκας ἔξω τοῦ περιβόλου ἑστηκυίας, κεκοσμημένας ὥσπερ ἑταῖραι εἰώθασι, καὶ μάλα. αὗται τοίνυν, ἡ μὲν Ἀκρασία καλεῖται, ἡ δὲ Ἀσωτία, ἡ δὲ Ἀπληστία, ἡ δὲ Κολακεία. τί οὖν ὧδε ἑστήκασιν αὗται; παρατηροῦσιν, ἔφη, τοὺς εἰληφότας τι παρὰ τῆς Τύχης. εἶτα τί; ἀναπηδῶσι, καὶ συμπλέκονται αὐτοῖς, καὶ κολακεύουσι, καὶ ἀξιοῦσι παρ' [αὐταῖς] αὐτοὺς μένειν, λέγουσαι ὅτι βίον ἕξουσιν ἡδὺν, καὶ ἄπονον, καὶ κακοπάθειαν ἔχοντα οὐδεμίαν. ἐὰν οὖν τις πεισθῇ ὑπ' αὐτῶν εἰς τὴν ἡδυπάθειαν, μέχρι μέν τινος ἡδεῖα δοκεῖ εἶναι ἡ διατριβὴ, ἕως ἂν γαργαλίζῃ τὸν ἄνθρωπον, εἶτ' οὐκ ἔστιν. ὅταν γὰρ ἀνανήψῃ, αἰσθάνεται ὅτι οὐκ ἤσθιεν, ἀλλ' ὑπ' αὐτῆς κατησθίετο, καὶ ὑβρίζετο. διὸ καὶ ὅταν ἀναλώσῃ πάντα, ὅσα ἔλαβε παρὰ τῆς Τύχης, ἀναγκάζεται ταύταις ταῖς γυναιξὶ δουλεύειν, καὶ πάνθ' ὑπομένειν, καὶ ἀσχημονεῖν, καὶ

Diuitiæ ſcilicet, gloria, nobilitas, liberi, imperia, regna, & id genus alia pleraque. Eho: numnam iſta bona nō ſunt? De his quidem alias diſputabimus: nunc autem explicationi fabulæ intenti ſimus. Fiat ita. Vides ergo vbi portam iſtam prætererieris, aliud ſeptum altius, & mulieres extra ſeptum ſtantes, meretricum inſtar ornatas? Omnino. Harum alia Incontinentia vocatur, alia Luxuria, alia Auaritia, alia Aſſentatio. Quid ergo hic aſtant iſtæ? Obſeruant eos qui aliquid a Fortuna acceperunt. Quid tum? Exſultāt, & eos amplectuntur, & adulantur: vtque apud ſe manere velint, poſtulant: ac vitam eis pollicentur ſuauem, otioſam, & omnis expertem moleſtiæ. Quod ſi quis eis obſecutus, delitias amplexus fuerit: ei iucunda videtur ad tempus illa vitæ ratio, dum hominem quaſi titillarit, cum reuera talis non ſit. Vbi enim reſipuerit, ſe non comediſſe, ſed ab iis & comeſum & contumelioſe tractatum eſſe ſentit. Itaque iam conſumtis iis quæ a Fortuna acceperat omnibus, mulieribus iſtis ſeruire cogitur, & omnia perpeti, indecoreque ſe gerere, & propter eas quæuis pernitioſa in ſe admittere: cuiuſmodi ſunt, fraudare, fana ſpoliare, prodere, peierare, latrocinari, cæteraque

raque his consimilia. Sed cũ eos hæc omnia defecerint: traduntur Pœnæ. Qualis ea est? Vides a tergo eorum aliquid fenestellæ simile, & locum quendam angustum & tenebrosum? Atque etiam mulieres quædam fœdæ & sordidæ, & pannis obsitæ, ibi esse videntur. Omnino. Ea igitur quæ flagellum tenet, POENA dicitur. Quæ caput ad genua demittit, MOESTITIA. Quæ capillos euellit, ÆRVMNA. Alius vero quidam illis qui astat, deformis, extenuatus & nudus: ac post eum mulier quędam ei similis, deformis & tenuis, quinam sunt? ille quidem, inquit, LVCTVS vocatur: eius vero soror, DESPERATIO. His igitur traditur, & cum his in cruciatibus vitam agit. Deinde rursus in aliam domum conniicitur INFELICITATIS: vbi quod reliquum est æui, in omni miseria exigit, nisi ei POENITENTIA forte fortuna occurrerit. Quid tum fit? POENITENTIA obuiam ei facta ex istis malis eum eripit: eique OPINIONEM aliam, & CVPIDITATEM, ad VERAM ERVDITIONEM perducturam inserit: vnaq; eã, qua ad FALSI NOMINIS ERVDITIONEM perueniat.

ὅσα τούτοις παραπλήσια. ὅταν οὖν πάντα [αὐτοὺς ἐπιλίποι] αὐτοῖς ἀπολείπῃ, παραδίδονται τῇ Τιμωρίᾳ. ποία δέ ἐστιν αὕτη; ὁρᾷς ὀπίσω τι αὐτῶν, ἔφη, ὥσπερ θύριον μικρὸν, καὶ τόπον στενόν τινα, καὶ σκοτεινόν; οὐκοῦν καὶ γυναῖκες αἰσχραὶ καὶ ῥυπαραί. καὶ ῥάκη ἠμφιεσμέναι δοκοῦσι συνεῖναι; καὶ μάλα. αὗται τοίνυν, ἔφη, ἡ μὲν τὴν μάστιγα ἔχουσα, καλεῖται Τιμωρία. ἡ δὲ τὴν κεφαλὴν ἐν τοῖς γόνασιν ἔχουσα, Λύπη. ἡ δὲ τὰς τρίχας τίλλουσα ἑαυτῆς, Ὀδύνη. ὁ δ' ἄλλος οὗτος ὁ παρεστηκὼς αὐταῖς, δυσειδής τις καὶ λεπτὸς, καὶ γυμνὸς, καὶ μετὰ ταύτης τις ὁμοία αὐτῷ αἰσχρὰ καὶ λεπτὴ, τίς ἐστιν; ὁ μὲν Ὀδυρμὸς καλεῖται, ἔφη, ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ Ἀθυμία. τούτοις οὖν παραδίδοται, καὶ μετὰ τούτων συμβιοῖ τιμωρούμενος. εἶτα πάλιν ἐνταῦθα εἰς ἕτερον οἶκον ῥίπτεται εἰς τὴν Κακοδαιμονίαν, καὶ ὧδε τὸν λοιπὸν βίον καταστρέφει ἐν πάσῃ κακοδαιμονίᾳ, ἂν μὴ Μετάνοια αὐτῷ ἀπὸ τῆς Τύχης συναντήσῃ. εἶτα τί γίγνεται; ἐὰν ἡ Μετάνοια αὐτῷ συναντήσῃ, ἐξαιρεῖ αὐτὸν ἐκ τῶν κακῶν, καὶ συνίστησιν αὐτῷ ἑτέραν δόξαν, καὶ Ἐπιθυμίαν, τὴν εἰς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν ἄγουσαν· ἅμα δὲ καὶ τὴν εἰς τὴν Ψευδοπαιδείαν καλουμένην. εἶτα τί γίγνεται; ἐὰν μέν φησι τὴν δόξαν ταύτην προσδέξηται, τὴν ἄγουσαν αὐτὸν εἰς τὴν ἀ-

ἀληθινὴν Παιδείαν, [καθαρθεὶς] καθαρεῖς ὑπ' αὐτῆς σώζεται καὶ μακάριος καὶ εὐδαίμων γίνεται ἐν παντὶ τῷ βίῳ. εἰ δὲ μὴ, πάλιν πλανᾶται ὑπὸ τῆς [Ψευδοπαιδείας] Ψευδοδοξίας. ὦ Ἡράκλεις, ὡς μέγας ὁ κίνδυνος ἄλλος οὗτος. ἡ δὲ Ψευδοπαιδεία ποία ἐστὶν, ἔφην ἐγώ. οὐχ ὁρᾷς τὸν ἕτερον περίβολον ἐκεῖνον; καὶ μάλα, ἔφην ἐγώ. οὐκοῦν ἔξω τοῦ περιβόλου παρὰ τὴν εἴσοδον γυνή τις ἕστηκεν, ἣ δοκεῖ πάνυ καθαρὰ καὶ εὔτακτος εἶναι; καὶ μάλα. ταύτην τοίνυν οἱ πολλοὶ καὶ εἰκαῖοι τῶν ἀνθρώπων Παιδείαν καλοῦσιν. οὐκ ἔστι δὲ ἀλλὰ Ψευδοπαιδεία, ἔφη. οἱ μέντοι σωζόμενοι ὁπόταν βούλωνται εἰς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν ἐλθεῖν, ὧδε πρῶτον παραγίγνονται. πότερον οὖν ἄλλη ὁδὸς οὐκ ἔστιν ἐπὶ τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν ἄγουσα; ἔστιν, ἔφη. οὗτοι δὲ οἱ ἄνθρωποι οἱ ἔσω τοῦ περιβόλου ἀνακάμπτοντες, τίνες εἰσίν; οἱ τῆς Ψευδοπαιδείας ἔφη ἐρασταί. ἠπατημένοι, οἰόμενοι μετὰ τῆς ἀληθινῆς Παιδείας συνομιλεῖν. τίνες οὖν καλοῦνται οὗτοι; οἱ μὲν Ποιηταί, ἔφη, οἱ δὲ Ῥήτορες, οἱ δὲ Διαλεκτικοί, οἱ δὲ Μουσικοί, οἱ δὲ Ἀριθμητικοί, οἱ δὲ Γεωμέτραι, οἱ δὲ Ἀστρολόγοι, οἱ δὲ Ἡδονικοί, οἱ δὲ Περιπατητικοί, οἱ δὲ

Quid tum fit? Siquidem, inquit, eam opinionem comprehenderit, quæ ipsum ad VERAM ERVDITIONEM perducat, ab ea purgatus seruatur, & omnis calamitatis expers ac beatus, omne tẽpus ætatis degit. Sin minus, denuo a Falsi nominis eruditione seducitur. Proh Iupiter, vt ingens est & alterum hoc discrimẽ. 10 Qualis vero, inquam, est Falsi nominis eruditio? Nonne vides, inquit, alterum illud septum? Vtique inquam. Extra id septum, iuxta vestibulum stat mulier quædam, quæ valde munda & composita esse videtur. Eam vulgus & vani homines Eruditionem vocant: cum ea non sit, sed Falsi nominis eruditio. Ad hanc igitur ij qui seruandi sunt, & ad Veram eruditionem peruenturi, primũ diuertunt Nunquid ergo alia via nulla est, quæ ad Veram eruditionem ducat? Est, inquit. Isti vero homines qui intra septum obambulant, qui sunt? Falsi nominis eruditionis amatores, inquit, decepti, atque opinantes se Veræ eruditionis sui consuetudine. Quibus ergo nominibus appellantur isti? Alij Poetæ, inquit, alij Oratores, alij Dialectici, alij Musici, alij Arithmetici, alij Geometræ, alij Astrologi, alij Voluptarij, alij Peripatetici, alij Critici,

Critici, cæterique horum non dissimiles. Mulieres vero illæ, quæ circumcursare videntur, primis similes, inter quas esse dicebas Incontinentiam & reliquas illius socias, quænam sunt? Illæ ipsæ, inquit, sunt. Nunquid ergo & huc ingrediuntur? Et huc medius fidius, sed raro: nec ita frequenter, vt in primum septum. Nunquid ergo & Opiniones? Næ, inquit. nam & in his etiamnum potio ab Impostura propinata, & Ignorantia manet: atque etiam mehercule vna cum ea, Amentia. Neque vero ab eis vel Opiniones vel cætera vitia recedent, donec repudiata 11 Falsi nominis eruditione, veram ingressi viam, Purgatricem illarum rerum vim biberint, & mala omnia quibus vrgentur, vt Opiniones & Ignorantiam, & reliquam omnem Vitiositatem eiecerint: tum demum enim seruabuntur. Dum vero hic manserint apud Falsi nominis eruditionem, nunquam liberabuntur: nec vllum malum, istarum quidem disciplinarum subsidio, profligabunt. 12 Quæ ergo via est, quæ ad Veram eruditionem ferat? Videsne, inquit, editum illum locum, qui a nemine incoli ac desertus esse videtur? Video. Ergo

Κριτικοὶ, καὶ ὅσοι ἄλλοι τούτοις εἰσὶ παραπλήσιοι· αἱ δὲ γυναῖκες ἐκεῖναι αἱ δοκοῦσαι περιτρέχειν ὅμοιαι ταῖς πρώταις, ἐν αἷς ἔφης εἶναι τὴν Ἀκρασίαν, καὶ αἱ ἄλλαι αἱ μετ' αὐτῶν, τίνες εἰσὶν, αὗται ἐκεῖναί εἰσιν, ἔφη. πότερον οὖν καὶ ὧδε εἰσπορεύονται, νὴ Δία καὶ ὧδε· σπανίως δὲ, καὶ οὐχ ὥσπερ ἐν τῷ πρώτῳ περιβόλῳ. πότερον οὖν καὶ αἱ Δόξαι; ναὶ, ἔφη. ἔτι μένει γὰρ καὶ ἐν τούτοις τὸ πόμα, ὃ ἔπιον παρὰ τῆς Ἀπάτης, καὶ ἡ Ἄγνοια μένει νὴ Δία, καὶ μετ' αὐτῆς γε ἡ Ἀφροσύνη· καὶ οὐ μὴ ἀπέλθῃ ἀπ' αὐτῶν οὔθ' ἡ Δόξα, οὔθ' ἡ λοιπὴ Κακία, μέχρις ἂν ἀπογνόντες τῆς Ψευδοπαιδείας, εἰσέλθωσιν εἰς τὴν ἀληθινὴν ὁδὸν, καὶ πίωσι τὴν τούτου καθαρτικὴν δύναμιν· καὶ ἐκβάλωσι τὰ κακὰ πάνθ' ὅσα ἔχουσι, καὶ τὰς Δόξας, καὶ τὴν Ἄγνοιαν, καὶ τὴν λοιπὴν πᾶσαν Κακίαν. τότε αὖ οὕτω σωθήσονται. ὧδε δὲ μένοντες παρὰ τῇ Ψευδοπαιδείᾳ, οὐδέποτε ἀπολυθήσονται, οὐδὲ ἐλλείψει αὐτοὺς κακὸν οὐδὲν ἕνεκα τούτων τῶν μαθημάτων. ποία οὖν αὕτη ὁδός ἐστιν, ἡ φέρουσα ἐπὶ τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν; ὁρᾷς, ἔφη, ἄνω τόπον τινὰ ἐκεῖνον, ὅπου οὐδεὶς ἐπικατοικεῖ, ἀλλ' ἔρημος δοκεῖ εἶναι; ὁρῶ. οὐκοῦν

iubent eos requiescere: & paulo post eis dant Robur & Fiduciam, ac pollicenrur se eos ad Veram eruditionē perducturas: ac demonstrāt, quam ea via sit amoena & plana & expedita, & omnis expers mali, vt vides. Ita certe quidem apparet. Videsne porro, inquit, ante lucum illum, locum quendam, qui & amoenus videtur, & prati instar, multaque luce illustris? Vtiq;. Videsne in prati medio etiam aliud septum, & aliam portam? Est ita. Sed quomodo vocatur locus ille? Beatorum domicilium, inquit. Hic enim degunt Virtutes omnes, & Beatitudo. Amoenus dubio procul is locus est. Vides ergo, inquit, iuxta portam stare matronam formosam, constanti vultu, ætate media, & iam ad senectutem declinante, veste simplici, & ascititij cultus experte. Insistit autem saxo non globoso, sed quadrato atque immobili. Ei adsunt aliæ quædā duæ, filiæ eius, vt videtur. Ita quidem videtur. Harum igitur media, Eruditio est, inquit: altera, Veritas: altera, Suadela. Cur autem quadrato saxo insistit? Indicio, inquit, est, & viatoribus viam ad eam esse

τὰς αὐτὰς πρὸς ἑαυτάς. εἶτα κελεύουσιν αὐτοὺς διαναπαύσασθαι, καὶ μετὰ μικρὸν διδόασιν Ἰσχὺν καὶ Θάρσος, καὶ ἐπαγγέλλονται αὐτοὺς καταστῆσαι πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν, καὶ δεικνύουσιν αὐτοῖς τὴν ὁδὸν, ὡς ἔστι καλή τε, καὶ ὁμαλὴ, καὶ εὐπόρευτος, καὶ καθαρὰ παντὸς κακοῦ, ὥσπερ ὁρᾷς. ἐμφαίνει νὴ Δία. ὁρᾷς οὖν, ἔφη, καὶ ἔμπροσθεν τοῦ ἄλσους ἐκείνου τόπον τινὰ, ὃς δοκεῖ καλός τε εἶναι, καὶ λειμωνοειδὴς, καὶ φωτὶ πολλῷ καταλαμπόμενος; καὶ μάλα κατανοεῖς οὖν καὶ ἐν μέσῳ τοῦ λειμῶνος περίβολον ἕτερον, καὶ πύλην ἑτέραν; ἔστιν οὕτως. ἀλλὰ τίς καλεῖται ὁ τόπος οὗτος; Εὐδαιμόνων οἰκητήριον, ἔφη. ὧδε γὰρ διατρίβουσιν αἱ Ἀρεταὶ πᾶσαι, καὶ ἡ Εὐδαιμονία. εἶεν, ἔφην ἐγὼ, ὡς καλὸν τὸν τόπον εἶναι. οὐκοῦν παρὰ τὴν πύλην ὁρᾷς, ἔφη ὅτι γυνή τίς ἐστι καλὴ, καὶ καθεστηκυῖα τὸ πρόσωπον, μέση δὲ καὶ κεκριμένη ἤδη τῇ ἡλικίᾳ, στολὴν δ' ἔχουσα ἁπλῆν καὶ [ἀκαλλώπιστον. | καλλωπισμόν; ἕστηκε δὲ οὐκ ἐπὶ στρογγύλου λίθου, ἀλλ' ἐπὶ τετραγώνου, ἀσφαλῶς κειμένου. καὶ μετὰ ταύτης ἄλλαι δύο εἰσὶ θυγατέρες τινὲς δοκοῦσιν εἶναι. ἐμφαίνει οὕτως ἔχειν. τούτων τοίνυν ἡ μὲν ἐν τῷ μέσῳ, Παιδεία ἐστίν. ἡ δὲ, Ἀλήθεια. ἡ δὲ. Πειθώ. τί δὲ ἕστηκεν ἐπὶ λίθου τετραγώνου αὕτη; σημεῖον, ἔφη, ὅτι ἀσφαλής τε καὶ βεβαία ἡ πρὸς αὐτὴν

ὁδός ἐστι τοῖς ἀφικνουμένοις, καὶ τῶν διδομένων ἀσφαλὴς ἡ δόσις τοῖς λαμβάνουσι. καὶ τίνα ἐστὶν, ἃ δίδωσιν αὕτη; Θάρσος, καὶ Ἀφοβία, ἔφη ἐκεῖνος. ταῦτα δὲ τίνα ἐστίν; ἐπιστήμη, ἔφη, τοῦ μηδὲν ἄν ποτε δεινὸν παθεῖν ἐν τῷ βίῳ. ἡράκλεις ὡς καλὰ, ἔφην, τὰ δῶρα. ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν ἔξω τοῦ περιβόλου ἕστηκεν οὕτως; ὅπως τοὺς παραγινομένους, ἔφη, θεραπεύῃ. καὶ ποτίζῃ τὴν Καθαρτικὴν δύναμιν, εἶθ᾽ ὅταν καθαρθῶσιν, οὕτως αὐτοὺς εἰσάγῃ πρὸς τὰς Ἀρετάς. πῶς τοῦτο, ἔφην ἐγώ; οὐ γὰρ συνίημι. ἀλλὰ συνήσεις, ἔφη. ὡς ἂν εἴ τις φιλοτίμως κάμνων ἐτύγχανε, πρὸς τὸν ἰατρὸν ἂν δή που γενόμενος, πρότερον καθαρτικοῖς ἐξέβαλε πάντα τὰ νοσοποιοῦντα. εἶτα οὕτως ἂν αὐτὸν ὁ ἰατρὸς εἰς ἀνάληψιν καὶ ὑγίειαν [κατέστησεν] καθέστηκεν, εἰ [δὲ] μὴ ἐπείθετο οἷς ἐπέταττεν, εὐλόγως ἂν δήπου ἀπωσθεὶς ἐξώλετο ὑπὸ τῆς νόσου. ταῦτα συνίημι, ἔφην ἐγώ. τὸν αὐτὸν τοίνυν τρόπον, ἔφη, καὶ πρὸς τὴν Παιδείαν ὅταν τις παραγίγνηται, θεραπεύει αὐτὸν, καὶ ποτίζει τῇ ἑαυτῆς δυνάμει, ὅπως ἐκκαθάρῃ πρῶτον, καὶ ἐκβάλῃ τὰ κακὰ πάντα, ὅσα ἔχων ἦλθε. ποῖα ταῦτα; τὴν Ἄγνοιαν, καὶ τὸν πλάνον, ὃν ἐπεπώκει παρὰ τῆς Ἀπάτης, καὶ τὴν Ἀλαζονείαν, καὶ τὴν Ἐπιθυμίαν, καὶ τὴν Ἀκρασίαν, καὶ

tutam ac firmam: & accipiẽtibus, munerum eius fructũ securum. Ecquæ sunt eius munera? Fiducia, Securitas, Vacuitas a perturbationibus, inquit ille. Quamnam ista vim habent? Eam, vt sciant, nihil vnquã in vita sibi mali euenturum. Dij boni, inquam, quã præclara munera. Sed cur sic extra septũ astat? Vt hospites, inquit, sanet, eisq; Vim purgatricem propinet. Vbi vero purgati fuerint: tum demum eos ad Virtutes adducit. Quomodo istud? inquã. neq; enim intelligo. Sed intelliges, inquit. Fit enim hic perinde, vt si quis graui affectus morbo ad medicũ perducatur: is vero purgationibus in primis omnes morbi causas eiicit, ac tum demũ vires cõfirmat, sanitatẽq; restituit. Sin æger medico non paruisset: merito eiectus a morbo interiisset. Hæc inquam, intelligo. Ad eum ergo, inquit, modum ad Eruditionem vbi quis peruenerit, ea curat illum, suamque illi vim propinat, vt ante omnia expurget & eiiciat mala quæ secum attulerat omnia. Quænam ista? Ignorantiam, & Errorem apud Imposturam haustum, & Arrogantiam, & Cupiditatem, & Incontinentiam, &

Iracundiam,

Iracundiam, & Auaritiam, cæteraque omnia quæ in primo Septo ingurgitarat. Postquam autem purgatus fuerit, quo eum mittit? Intro, inquit, ad Scientiam, & cæteras Virtutes. Quasnam istas? Non vides, inquit, intra portam cœtum matronarum, quæ & formosæ & modestæ videntur, atque etiam ficti nihil habent, minimeque comtæ sunt, vt cæteræ? Video. Sed quæ sunt earum nomina? Prima quidem, Scientia dicitur: reliquæ vero eius sorores, Fortitudo, Iustitia, Vitæ integritas, Temperantia, Modestia, Liberalitas, Continentia, Clementia. O pulcerrimas, inquam. Quanta in spe siti sumus? Si quidem intellexeritis, inquit, & vsu vitæ confirmaueritis ea quæ auditis. Enimuero, inquam, summo studio elaborabimus. Itaque salui eritis, inquit. Hæ vero cum eum susceperint, quo deducunt? Ad matrem suam, inquit. Ea vero quæ est? Beatitudo, inquit. Cuiusmodi vero est? Videsne viam illam, quæ ducit ad fastigium illud, quæ arx est septorum omnium? In vestibulo

τὸν Θυμὸν, καὶ τὴν Φιλαργυρίαν, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ὧν [ἐνεπλήσθη] ἀνεπλήσθη ἐν τῷ πρώτῳ περιβόλῳ. ὅταν οὖν καθαρθῇ, ποῦ αὐτὸν ἀποστέλλει; ἔνδον, ἔφη, πρὸς τὴν Ἐπιστήμην, καὶ πρὸς τὰς ἄλλας Ἀρετάς. ποίας ταύτας; οὐχ ὁρᾷς ἔφη, ἔσω τῆς πύλης χορὸν γυναικῶν, [αἳ] ὡς εὐειδεῖς δοκοῦσιν εἶναι, καὶ εὔτακτοι, καὶ στολὴν ἀπερίεργον καὶ ἁπλῆν ἔχουσιν. ἔτι τε ὡς ἄπλαστοί εἰσι καὶ οὐδαμῶς κεκαλλωπισμέναι ὥσπερ αἱ ἄλλαι; ὁρῶ, ἔφην. ἀλλὰ τίνες αὗται καλοῦνται; ἡ μὲν πρώτη Ἐπιστήμη, ἔφη, καλεῖται· αἱ δὲ ἄλλαι ταύτης ἀδελφαὶ, Ἀνδρεία, καὶ Δικαιοσύνη, Καλοκαγαθία, Σωφροσύνη, Εὐταξία, Ἐλευθερία, Ἐγκράτεια, Πραότης. ὦ κάλλισται, ἔφην ἔγωγε. ὡς ἐν μεγάλῃ ἐλπίδι ἐσμέν. ἐὰν συνῆτε, ἔφη, καὶ ἕξιν περιποιήσησθε ὧν ἀκούετε. ἀλλὰ προσέξομεν ὡς μάλιστα, ἔφην ἔγωγε. τοιγαροῦν, ἔφη, σωθήσεσθε. ὅταν οὖν παραλάβωσι αὐτὸν αὗται, ποῦ ἀπάγουσι; πρὸς τὴν μητέρα, ἔφη. αὕτη δὲ τίς ἐστιν; Εὐδαιμονία, ἔφη. ποία δέ ἐστιν αὕτη; ὁρᾷς τὴν ὁδὸν ἐκείνην, τὴν φέρουσαν ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο, ὅ ἐστιν ἀκρόπολις τῶν περιβόλων πάντων; ὁρῶ. οὐκοῦν ἐπὶ τοῦ προπυλαίου γυνὴ

καθεστηκυῖα εὐειδής τις κάθηται ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ. κεκοσμημένη ἐλευθέρως, καὶ ἀπερίεργως, καὶ ἐστεφανωμένη στεφάνῳ εὐανθεῖ πάνυ καλῶς; ἐμφαίνει οὕτως ἔχειν. αὕτη τοίνυν ἐστὶν ἡ Εὐδαιμονία. ἔφη. ὅταν οὖν ὧδέ τις παραγένηται, τί ποιεῖ; στεφανοῖ αὐτὸν, ἔφη, τῇ ἑαυτῆς δυνάμει ἡ Εὐδαιμονία, καὶ αἱ ἄλλαι πᾶσαι Ἀρεταὶ, ὥσπερ τοὺς νενικηκότας τοὺς μεγίστους ἀγῶνας. καὶ ποίους ἀγῶνας νενίκηκεν αὐτὸς, ἔφην ἐγώ; τοὺς μεγίστους, ἔφη· καὶ τὰ μέγιστα θηρία, ἃ πρότερον αὐτὸν κατήσθιε, καὶ ἐκόλαζε, καὶ ἐποίει δοῦλον. ταῦτα πάντα νενίκηκε, καὶ ἀπέρριψεν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ. καὶ κεκράτηκεν ἑαυτοῦ, ὥστε ἐκεῖνα νῦν τούτῳ δουλεύουσι, καθάπερ οὗτος ἐκείνοις πρότερον. ποῖα λέγεις ταῦτα τὰ θηρία; πάνυ γὰρ ἐπιθυμῶ ἀκοῦσαι. πρῶτον μὲν, ἔφη, τὴν Ἄγνοιαν, καὶ τὸν Πλάνον. ἢ οὐ δοκεῖ σοι θηρία ταῦτα εἶναι, καὶ πονηρά γε, ἔφην ἐγώ. εἶτα τὴν Λύπην, καὶ τὸν Ὀδυρμὸν, καὶ τὴν Φιλαργυρίαν, καὶ τὴν Ἀκρασίαν, καὶ τὴν λοιπὴν ἅπασαν κακίαν. πάντων τούτων κρατεῖ, καὶ οὐ κρατεῖται, ὥσπερ τὸ πρότερον. ὢ καλῶν ἔργων, ἔφην ἐγὼ, καὶ καλλίστης νίκης. ἀλλ᾽ ἐκεῖνο ἔτι μοι εἰπὲ, τίς ἡ δύναμις τοῦ στεφάνου, ᾧ ἔφης στεφανοῦσθαι αὐτόν; εὐδαιμονικὴ, ὦ νεανίσκε. ὁ γὰρ στεφανωθεὶς ταύτῃ τῇ δυνάμει,

igitur Matrona conſtanti ætate & formoſa, in alto ſolio ſedet, ornata liberaliter, & citra luxum, corona florida peregregie ornata. Ita ſane videtur. Ea igitur Beatitudo eſt, inquit. Cum autem huc aliquis peruenerit, quid illa agit? Coronat eum, inquit, ſua vi, cæteræque virtutes omnes, vt eos qui maximis ſint certaminibus defuncti. Quibus autem certaminibus is eſt defunctus? inquã. Tum ille: Maximis, inquit: & maximas beluas, 14 quæ prius ipſum deuorabant, & cruciabant, & ſeruitute premebant, ſuperauit omnes, & a ſe profligauit, ipſe ſui iuris factus: adeo vt illæ iam ei ita ſeruiant, quemadmodum ipſe dudum illis ſeruiebat. Quasnam dicis beluas? per quam enim audire cupio. Primum, inquit, Ignorantiam & Errorem. An vero eas eſſe beluas non cẽſes? Et quidem maleficas, inquam. Deinde Dolorem, Luctum, Auaritiam, Intemperantiam, & omnia genera vitiorum. His omnibus imperat, non paret, vt prius. O præclara, inquam, facinora, victoriamque pulcerrimam. Verum illud etiam mihi dicito: quæ vis eſt illius coronæ, qua eum ornari dicebas? Beatifica, ô adoleſcẽs. Nam

Nam qui ea vi coronatur, fit beatus, & malorum expers: nec in aliis ſpem felicitatis habet repoſitam, ſed in ſemetipſo. O præclaram victoriam. Vbi autem coronatus eſt, quid facit, quoue abiit? 15 Virtutes eũ deducunt eo, vnde ante venerat: & oſtendunt ei illos qui ibi agunt, vt male & miſere viuant, & vt vitæ naufragium faciant, & errent: & quaſi victi ab hoſtibus ducantur, alii ab Incontinentia, alii ab Arrogantia, alii ab Auaricia, alii Vanæ gloriæ ſtudio, alii ab aliis malis. Quibus e difficultatibus, quibus conſtricti tenentur ipſi eluctari non poſſunt, vt ſeruentur, & huc perueniant: ſed per omnem ætatem turbantur. Quod eo illis accidit, quod viam hanc inuenire nõ poſſunt: quippe obliti mandatum quod Genius dederat. Recte mihi dicere videris. Sed rurſus illud dubito, cur Virtutes eum locum illi monſtrent, vnde prius huc venerat? Non ſatis norat, neque intelligebat, inquit, quicquam eorum quæ ibi geruntur: ſed dubitabat, & ob ignorantiam & Errorẽ, quem imbiberat, ea quæ bona non ſunt, bona eſſe putabat: & mala, quæ mala non ſunt. Quare male viuebat, vt

εὐδαίμων γίνεται, καὶ μακάριος, καὶ οὐκ ἔχει ἐν ἑτέροις τὰς ἐλπίδας τῆς εὐδαιμονίας, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ. ὡς καλὸν τὸ νίκημα λέγεις. ὅταν δὲ στεφανωθῇ, τί ποιεῖ, ἢ ποῖ βαδίζει; ἄγουσιν αὐτὸν ὑπολαβοῦσαι αἱ Ἀρεταὶ πρὸς τὸν τόπον ἐκεῖνον ὅθεν ἦλθε πρότερον, καὶ δεικνύουσιν αὐτῷ τοὺς ἐκεῖ διατρίβοντας, ὡς κακῶς καὶ ἀθλίως ζῶσι, καὶ ὡς ναυαγοῦσιν ἐν τῷ βίῳ, καὶ πλανῶνται καὶ ἄγονται κατακεκρατημένοι, ὥσπερ ὑπὸ πολεμίων· οἱ μὲν ὑπ' Ἀκρασίας, οἱ δὲ ὑπ' Ἀλαζονείας, οἱ δὲ ὑπὸ Φιλαργυρείας, ἕτεροι δὲ ὑπὸ Κενοδοξίας, οἱ δὲ ὑφ' ἑτέρων κακῶν, ἐξ ὧν οὐ δύνανται ἐκλῦσαι ἑαυτοὺς τῶν δεινῶν, οἷς δέδενται, ὥστε σωθῆναι, καὶ ἀφικέσθαι ὧδε· ἀλλὰ ταράττονται διὰ παντὸς τοῦ βίου. τοῦτο δὲ πάσχουσι, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὴν ἐνθάδε ὁδὸν εὑρεῖν· ἐπελάθοντο γὰρ τὸ παρὰ τοῦ δαιμονίου πρόσταγμα. ὀρθῶς μοι δοκεῖς λέγειν. ἀλλὰ καὶ τοῦτο πάλιν ἀπορῶ, διὰ τί δεικνύουσιν αὐτῷ τὸν τόπον ἐκεῖνον αἱ Ἀρεταί, ὅθεν ἥκει τὸ πρότερον; οὐκ ἀκριβῶς ᾔδει, οὐδὲ ἠπίστατο, ἔφη, οὐδὲν τῶν ἐκεῖ, ἀλλ' ἐνεδοίαζε, καὶ διὰ τὴν Ἄγνοιαν καὶ τὴν Πλάνον, ὃν δὴ ἐπεπώκει, τὰ μὴ ὄντα ἀγαθὰ ἐνόμιζεν ἀγαθὰ εἶναι, καὶ τὰ μὴ ὄντα κακὰ κακά. διὸ καὶ ἔζη κακῶς, ὥσπερ οἱ ἄλλοι οἱ ἐκεῖ διατρίβοντες.

τες. νυνὶ δὲ ἀπειληφὼς τὴν ἐπιστήμην τῶν συμφερόντων, αὐτός τε καλῶς ζῇ, καὶ τούτους θεωρεῖ ὡς κακῶς πράσσουσιν. ἐπειδὰν οὖν θεωρήσῃ πάντα, τί ποιεῖ, ἢ ποῖ βαδίζει; ὅπου ἂν βούληται, ἔφη· πανταχοῦ γάρ ἐστιν αὐτῷ ἀσφάλεια, ὥσπερ τὸ κωρύκιον ἄντρον ἔχοντι. καὶ πανταχοῦ οὗ ἂν ἀφίκηται, πάντα καλῶς βιώσεται μετὰ πάσης ἀσφαλείας. ὑποδέξονται γὰρ αὐτὸν ἀσμένως πάντες, καθάπερ τὸν ἰατρὸν οἱ πάσχοντες. πότερον οὖν κἀκείνας τὰς γυναῖκας, ἃς ἔφης θηρία εἶναι, οὐκέτι φοβεῖται, μή τι πάθῃ ὑπ᾽ αὐτῶν; οὐδέν, οὐ μὴ διοχληθήσεται οὔτε ὑπὸ Ὀδύνης, οὔτε ὑπὸ Λύπης, οὔτε ὑπ᾽ Ἀκρασίας, οὔτε ὑπὸ Φιλαργυρίας, οὔτε ὑπὸ Πενίας, οὔτε ὑπ᾽ ἄλλου κακοῦ οὐδενός. ἁπάντων γὰρ κυριεύει, καὶ ἐπάνω πάντων ἐστὶ τῶν πρότερον αὐτὸν λυπούντων· καθάπερ οἱ ἐχιόδηκτοι. τὰ γὰρ θηρία δήπου πάντας τοὺς ἄλλους κακοποιοῦντα μέχρι θανάτου, ἐκείνους οὐ λυπεῖ, διὰ τὸ ἔχειν ἀντιφάρμακον αὐτοὺς τούτου. καὶ τοῦτον οὐδὲν λυπεῖ, διὰ τὸ ἔχειν ἀντιφάρμακον. καλῶς ἐμοὶ δοκεῖς λέγειν. ἀλλ᾽ ἔτι τοῦτό μοι εἰπέ, τίνες εἰσὶν οὗτοι οἱ δοκοῦντες ἐκεῖθεν ἀπὸ τοῦ βουνοῦ παραγίγνεσθαι; καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἐστεφανωμένοι, ἔμφασιν ποιοῦσιν

cæteri qui ibi degunt. Nunc vero conducibilium rerum scientiam consecutus, cum ipse bene viuit, tum illorum miserias perspicit. Hæc autem contemplatus quid agit, aut quo vadit? Quocunque voluerit, inquit. Vbique enim in tuto est, non secus ac si Corycium antrum teneret. Et quocunque peruenerit, omnino honeste viuet, ab omni periculo remotissimus. Omnes enim eum libenter suscipient, vt ægroti medicum. Nunquid ergo illas quoque mulieres, quas dicebas esse beluas, timere desiit, nihil ab eis exspectans mali? Nihil. Neque enim vel Afflictionem, vel Molestiam sentiet: neque vel ab Incontinentia, vel Auaritia, vel a Paupertate, vel ab vllo alio malo vexabitur. Omnibus enim dominatur, omnibus est superior iis a quibus ante exagitabatur, quemadmodum morsi a vipera. nam serpentes qui omnes alios ad necem vsque persequuntur, illos non lædunt, eo quod hoc veneni remedium habent. Ita & hunc nihil lædit, eo quod remedium habet. Recte mihi dicere videris. Sed illud etiam mihi explica, quinam ij sint, qui inde a tumulo aduentant? quorum alij coronati, speciem hilaritatis

hilaritatis præ se ferunt: qui vero coronis carent, desperabundi, cum cruribus & capitibus attritis esse, tum a mulieribus quibusdam detineri videntur? Qui coronas gestant, inquit, incolumes ad Eruditionem peruenerunt, eaque se potitos esse lætantur. Qui autem coronis carent, partim ab Eruditione repudiati recedunt, male ac misere affecti: partim ignauia debilitati, cum ad Tolerantiam ascendissent, retro redeuntes, nullo certo itinere oberrant. Mulieres vero eos assectantes, quæ sunt? Ærumnæ, inquit, & Molestiæ, & Desperationes, & Ignominiæ, & Ignorationes. Si ita est, vt dicis, mala omnia eos assectantur. Vtique profecto mala omnia. Cum vero isti in primum septum ad Luxuriam & Incontinentiam redierunt, non semetipsos accusant: sed statim & Eruditioni, & id iter ingressis maledicũt, vt ærumnosis & miseris atque infelicibus, qui ea vita, quã ipsi agant, relicta, male viuãt, nec perfruãtur ipsorũ bonis. Quę vero bona esse dicũt? Luxum & Incontinentiã, vt summatim dicã. Nam pecudũ more gulę seruire, maximorũ bonorum esse fructum opinãtur.

εὐφροσύνης τινός. οἱ δὲ ἀστεφάνωτοι, οἱ μὲν ἀπεγνωσμένοι, καὶ τὰς κνήμας καὶ τὰς κεφαλὰς δοκοῦσι τετρίφθαι, κατέχονται δὲ ὑπὸ γυναικῶν τινων; οἱ μὲν ἐστεφανωμένοι, σεσωσμένοι εἰσὶ πρὸς τὴν Παιδείαν, καὶ εὐφραίνονται τετυχηκότες αὐτῆς. οἱ δὲ ἀστεφάνωτοι, οἱ μὲν ἀπεγνωσμένοι ὑπὸ τῆς Παιδείας ἀνακάμπτουσι, κακῶς καὶ ἀθλίως διακείμενοι. οἱ δὲ ἀποδεδειλιακότες, καὶ ἀναβεβηκότες πρὸς τὴν Καρτερίαν, πάλιν ἀνακάμπτουσι, καὶ πλανῶνται ἀνοδίᾳ. αἱ δὲ γυναῖκες αἱ μετ' αὐτῶν ἀκολουθοῦσαι, τίνες εἰσὶν αὗται; Λῦπαι, ἔφη, καὶ Ὀδύναι, καὶ Ἀθυμίαι, καὶ Ἀδοξίαι, καὶ Ἄγνοιαι. πάντα κακὰ λέγεις αὐτοῖς ἀκολουθεῖν. νὴ Δία πάντα, ἔφη, ἀκολουθοῦσιν. ὅταν δὲ οὗτοι παραγένωνται εἰς τὸν πρῶτον περίβολον πρὸς τὴν Ἡδυπάθειαν, καὶ τὴν Ἀκρασίαν, [οὐχ ἑαυτοὺς.] οὐχὶ αὐτοὺς αἰτιῶνται, ἀλλ' εὐθὺς κακῶς λέγουσι καὶ τὴν Παιδείαν, καὶ τοὺς ἐκεῖσε βαδίζοντας, ὡς ταλαίπωροι καὶ ἄθλιοι εἰσι, καὶ κακοδαίμονες, οἱ τὸν βίον τὸν παρ' αὐτοῖς ἀπολιπόντες, κακῶς ζῶσι, καὶ οὐκ ἀπολαύουσι τῶν παρ' αὐτοῖς ἀγαθῶν. ποῖα δὲ λέγουσιν ἀγαθὰ εἶναι; τὴν Ἀσωτίαν, καὶ τὴν Ἀκρασίαν, ὡς εἰπεῖν αὖ τις ἐπὶ κεφαλαίου. τὸ γὰρ εὐωχεῖσθαι βοσκημάτων τρόπον, ἀπόλαυσιν μεγίστων ἀγαθῶν ἡγοῦνται εἶναι.

αἱ δὲ ἕτεραι γυναῖκες αἱ ἐκεῖθεν παραγινόμεναι, ἱλαραί τε καὶ γελῶσαι, τίνες καλοῦνται; Δόξαι, ἔφη. καὶ ἀγαγοῦσαι πρὸς τὴν Παιδείαν τοὺς εἰσεληλυθότας πρὸς τὰς Ἀρετὰς, ἀνακάμπτουσιν, ὅπως ἑτέρους ἀγάγωσι· καὶ ἀναγγείλωσιν, ὅτι εὐδαίμονες ἤδη γεγόνασιν, οὓς τότε ἀπήγαγον. πότερον οὖν, ἔφην ἐγὼ, αὗται εἴσω πρὸς τὰς Ἀρετὰς εἰσπορεύονται, ἔφη, οὐ. οὐ γὰρ θέμις Δόξαν εἰσπορεύεσθαι πρὸς τὴν Ἐπιστήμην, ἀλλὰ τῇ Παιδείᾳ παραδιδόασιν αὐτούς. εἶτα ὅταν ἡ Παιδεία παραλάβῃ, ἀνακάμπτουσιν αὗται πάλιν ἄλλους ἄξουσαι ὥσπερ αἱ νῆες τὰ φορτία ἐξελόμεναι πάλιν ἀνακάμπτουσιν, καὶ ἄλλων τινῶν γεμίζονται. ταῦτα μὲν δὴ καλῶς μοι δοκεῖς, ἔφην, ἐξηγῆσθαι. ἀλλ᾽ ἐκεῖνο οὐδέπω ἡμῖν δεδήλωκας, τί προστάττει τὸ Δαιμόνιον τοῖς εἰσπορευομένοις εἰς τὸν βίον ποιεῖν; θαῤῥεῖν, ἔφη. διὸ καὶ ὑμεῖς θαῤῥεῖτε· πάντα γὰρ ἐξηγήσομαι, καὶ οὐδὲν παραλείψω. καλῶς λέγεις, ἔφην ἐγώ. ἐκτείνας οὖν τὴν χεῖρα πάλιν, ὁρᾶτε, ἔφη, τὴν γυναῖκα ἐκείνην, ἣ δοκεῖ τυφλή τις εἶναι, καὶ ἐπὶ λίθου στρογγύλου ἑστάναι, ἣν καὶ ἄρτι ὑμῖν εἶπον ὅτι Τύχη καλεῖται; ὁρῶμεν. ταύτῃ κελεύει, ἔφη, μὴ πιστεύειν, καὶ βέβαιον μηδὲν πιστεύειν, μηδὲ ἀσφαλὲς ἔχειν ὅ, τι ἂν παρ᾽ αὐτῆς λάβῃ τις, μηδὲ ὡς ἴδια

Alteræ vero mulieres illinc profectæ hilares,& ridentes, quibus nominibus appellātur? 17 Opiniones, inquit. & perductis ad Eruditionē iis qui ad Virtutes sunt ingressi, redeunt, vt alios adducant: atque renuncient, eos quos illo adduxerint, iam beatos esse factos. Vtrū igitur, inquam, istæ ad virtutes ingrediuntur? Non, inquit: neque enim fas est Opinionem intrare ad Scientiam: sed Eruditioni tradunt illos. Quos cum eruditio susceperit, redeūt istæ, rursus alios adductura: veluti naues, expositis sarcinis reductæ, aliis rebus onerantur. Ista quidem mihi recte explicare videris. 18 Sed illud nondum declarasti, quid Genius in vitam introeuntibus præcipiat? Vt bonis animis sint, inquit. Quare bonis animis este & vos. Enarrabo enim omnia, neq; quicquam prætermittam. Recte dicis inquā. 19 Rursus igitur extenta manu: Videtis, inquit, mulierem istam, quæ cæca esse videtur, & rotundo saxo insistere, quam vobis modo dixi Fortunam appellari? Videmus. Huic, inquit, Fidem haberi vetat, aut quicquam firmum putari, tutoue possideri, aut pro suo teneri, quod illi acceptum

ptum referatur. Nihil enim obstare, quo minus ea eripiat, & alteri tradat. Sæpe enim eam hoc facere solere. Ob eam igitur causam monet, ne vincantur illius muneribus: neue gaudeant, cum largiatur: neue doleant, cum eripiat: vtque eam neque laudent, neque vituperent. Neque enim quicquam consulto facere, sed temere atq; inconsiderate, sicut ante vobis dixi. Quare Genius monet, ne mirentur, quicquid illa faciat: neue malos mensarios imitentur, qui accepta ab aliis pecunia gaudeant tanquã sua, eademq; repetita indignentur, atque iniuriam sibi factam putent: obliti nimirũ, ea conditione apud se fuisse depositam, vt absque vllo impedimento a creditore reciperetur. Eodem ergo modo iubet Genius, erga eius munera esse affectos: & id Fortunæ esse ingenium meminisse, vt & quæ dederit, eripiat, & subito longe plura largiatur, rursusque auferat ea quæ dederat: nec ea solum, sed ea etiã quæ illi ante habuerint. 20 Quę igitur det, accipi iubet ab ea: iisque acceptis quamprimum accedi ad cõstantem & tutam largitionẽ. Quæ nam illa est?

ἡγεῖσθαι. οὐδὲν γὰρ κωλύει ταῦτα πάλιν ἀφελέσθαι, καὶ ἑτέρῳ δοῦναι· πολλάκις γὰρ τοῦτο εἴωθε ποιεῖν. καὶ διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν κελεύει πρὸς τὰς [αὐτῆς.] ἑαυτῆς δόσεις [οὐχ.] ἥττους γίγνεσθαι, καὶ μήτε χαίρειν ὅταν διδῷ, μήτε ἀθυμεῖν ὅταν ἀφέληται, καὶ μήτε ψέγειν αὐτήν, μήτε ἐπαινεῖν. οὐδὲν γὰρ ποιεῖ μετὰ λογισμοῦ, ἀλλ' εἰκῆ, καὶ ὡς ἔτυχε πάντα, ὥσπερ πρότερον ὑμῖν ἔλεξα. διὰ τοῦτο οὖν τὸ Δαιμόνιον κελεύει μὴ θαυμάζειν, ὅ, τι ἂν πράττῃ αὕτη, μηδὲ γίγνεσθαι ὁμοίους τοῖς κακοῖς τραπεζίταις. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι, ὅταν μὲν λάβωσι τὸ ἀργύριον παρὰ τῶν ἀνθρώπων, χαίρουσι, καὶ ἴδιον νομίζουσιν εἶναι· ὅταν δὲ ἀπαιτῶνται, ἀγανακτοῦσι, καὶ δεινὰ οἴονται πεπονθέναι, οὐ μνημονεύοντες ὅτι ἐπὶ τούτῳ ἔλαβον τὰ θέματα, ἐφ' ᾧ οὐδὲν κωλύειν τὸν θέμενον πάλιν κομίσασθαι. ὡσαύτως τοίνυν κελεύει ἔχειν τὸ Δαιμόνιον, καὶ πρὸς τὴν παρ' αὐτῆς δόσιν. καὶ μνημονεύειν, ὅτι τοιαύτην ἔχει φύσιν ἡ Τύχη, ὥστε ἃ δέδωκεν ἀφελέσθαι, καὶ ταχέως πάλιν δοῦναι πολλαπλάσια. αὖθις δὲ ἀφελέσθαι, ἃ δέδωκεν. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τὰ προϋπάρχοντα. ἃ γοῦν δίδωσι, κελεύει λαμβάνειν παρ' αὐτῆς, καὶ συντόμως ἀπελθεῖν ἔχοντα πρὸς τὴν βεβαίαν καὶ ἀσφαλῆ δόσιν. ποίαν ταύ-

τήν, ἔφην ἐγώ; ἣν λήψονται παρὰ τῆς Παιδείας, ἣν διαπωθῶσιν ἐκεῖ. αὕτη οὖν τίς ἐστιν; ἡ ἀληθὴς Ἐπιστήμη, ἔφη, τῶν συμφερόντων, καὶ ἀσφαλὴς δόσις, καὶ βεβαία, καὶ ἀμεταπόληπτος. φεύγειν οὖν κελεύει συντόμως πρὸς ταύτην. καὶ ὅταν ἔλθωσι πρὸς τὰς γυναῖκας ἐκείνας ἃς καὶ πρότερον εἶπον, ὅτι Ἀκρασία καὶ Ἡδυπάθεια καλοῦνται, καὶ ἐντεῦθεν κελεύει συντόμως ἀπαλλάττεσθαι, καὶ μὴ πιστεύειν μηδὲ ταύταις μηδὲν, ἕως ἂν πρὸς τὴν Ψευδοπαιδείαν ἀφίκωνται κελεύει οὖν αὐτοῖς χρόνον τινὰ ἐνδιατρίψαι, καὶ λαβεῖν ὃ, τι ἂν βούλωνται παρ' αὐτῆς, ὥσπερ ἐφόδιον· εἶτα ἐντεῦθεν ἀπιέναι πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν συντόμως. ταῦτ' ἐστὶν, ἃ προστάσσει τὸ Δαιμόνιον. ὅστις τοίνυν παρ' αὐτὰ τὶ ποιεῖ ἢ παρακούει, ἀπόλλυται κακὸς κακῶς. ὁ μὲν δὴ μῦθος, ὦ ξένοι, ὁ ἐν τῷ πίνακι, τοιοῦτος ἡμῖν ἐστιν. εἰ δὲ δεῖ τι προσπυθέσθαι περὶ ἑκάστου τούτων, οὐδεὶς φθόνος· ἐγὼ γὰρ ὑμῖν φράσω. καλῶς λέγεις, ἔφην ἐγώ. ἀλλὰ τί κελεύει αὐτοὺς τὸ Δαιμόνιον λαβεῖν παρὰ τῆς Ψευδοπαιδείας, ταῦθ' ἃ δοκεῖ εὔχρηστα εἶναι. ταῦτ' οὖν τίνα ἐστί; γράμματα, ἔφη, καὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων, ἃ καὶ Πλάτων φησὶν ὡσανεὶ χαλινοῦ τινος δύναμιν ἔχειν τοῖς νέοις, ἵνα μὴ

inquam. Quam ab eruditione sunt accepturi, si eo peruenerint incolumes. Ea vero quæ est? Vera scientia, inquit, rerum vtilium, largitioq; constans, tuta & immutabilis. Quare celeriter ad hanc iubet confugi. cumque ad mulieres illas, quas ante dixi Incontinentiam & Luxuriam 21 appellari, peruenerint, etiam ab iis statim discedi, ac ne his quidem fidem haberi vllam: 22 donec ad falsi nominis Eruditionem progressi fuerint. Apud hanc vero ad tempus eos commorari iubet: & quicquid voluerint, ab ea pro viatico accipere. Post celeriter inde ad Veram Eruditionem contendere. Hæc sunt mandata Genij: quæ qui aut non obseruat, aut non recte accipit, malus male perit. Ac fabula quidem, hospites, quam tabula continet, huiusmodi est. Si quid vero amplius de horum vnoquoque percontari placet, licebit. Ego enim vobis dicam. Recte, inquam, dicis. Quid ergo eos Genius a Falsi nominis Eruditione iubet accipere? Ea quæ vsui esse videntur. Quænam illa sunt? Literæ, inquit, & cæteræ disciplinæ: quas & Plato adolescentibus fræni esse instar ait, ne

aliis

aliis rebus distrahantur.
23 Num vero necesse est i-
stas accipere eũ, qui ad Ve-
ram eruditionem peruenire
velit, an non? Nulla id quidẽ
necessitas cogit. Nam com-
modæ illę quidẽ sunt, sed ad
incremẽta virtutis nihil cõ-
ferũt. Itane eas nihil cõfer-
re ad id dicis, vt viri melio-
res euadamus? Licet enim
vel sine his fieri meliores,
inquit. Neq; tamen inutiles
sunt etiam istæ. Vt enim a-
liquãdo per interpretem ea
quę dicuntur cognoscimus,
& tamen non incommodũ
fuerit, nos ipsos illius lin
guæ accuratiorẽ habere co-
gnitionẽ, quamuis aliquid
per interpretem perceperi-
mus: sic disciplinis istis care-
re, nihil est quod vetet. Non
ergo meliore cõditione sunt
cæteris istis Mathematici,
nec facilius possũt fieri me-
liores? Quo pacto, inquit,
pręstarẽt cęteris, cum eos de
reb. bonis & malis non mi-
nus sentire perperã constet,
quam cæteros mortales, &
omni adhuc vitiorũ genere
cõstrictos teneri? Nihil enim
vetat nosse literas, & tenere
disciplinas omnes: & æq; ta-
mẽ esse ebriosum, intẽperã-
tẽ, auarũ, iniuriũ, proditorẽ,
deniq; amentẽ. Multos certe
quidẽ tales videre licet. Quę ergo, inquit, istorum quasi pre-
rogatiua est ob istas disciplinas, vt in viros euadãt meliores?

εἰς ἕτερα περισπῶνται. πότερον
δὲ ἀνάγκη ταῦτα λαβεῖν, εἰ
μέλλοι τις ἥξειν πρὸς τὴν ἀλη-
θινὴν Παιδείαν, ἢ οὔ; ἀνάγκη
μὲν οὐδεμία, ἔφη. χρήσιμα μὲν
γάρ ἐστι. πρὸς δὲ τὸ βελτίους γε-
νέσθαι οὐδὲν συμβάλλεται ταῦ-
τα. οὐδὲν ἄρα λέγεις ταῦτα χρή-
σιμα εἶναι, πρὸς τὸ βελτίους γε-
νέσθαι ἄνδρας; ἔστι γὰρ καὶ ἄνευ
τούτων βελτίους γενέσθαι. ὅμως
δὲ οὐκ ἄχρηστα κἀκεῖνά ἐστιν. ὡς
γὰρ δι' ἑρμηνέως συμβαλλόμεθα
τὰ λεγόμενά ποτε, ὅμως μέν τοι-
γε οὐκ ἄχρηστον ἦν καὶ ἡμᾶς αὐ-
τοὺς τὴν φωνὴν ἀκριβεστέραν
ἔχειν, ἂν ἦ συνήκαμεν· οὕτω ἄ-
νευ τούτων τῶν μαθημάτων οὐδὲν
κωλύει [καλοὺς κἀγαθοὺς.] γε-
νέσθαι. πότερον οὐδὲν προέχουσιν
οὗτοι οἱ μαθηματικοὶ, πρὸς τὸ
βελτίους γενέσθαι τῶν ἄλλων ἀνθρώ-
πων; πῶς μέλλουσι προέχειν, ἐπει-
δὰν φαίνωνται ἠπατημένοι πε-
ρὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, ὥσπερ οἱ
ἄλλοι, καὶ ἔτι κατεχόμενοι ὑπὸ πά-
σης κακίας; οὐδὲν γὰρ κωλύει εἰ-
δέναι μὲν γράμματα, καὶ κατέ-
χειν τὰ μαθήματα πάντα, ὁμοί-
ως δὲ μέθυσον καὶ ἀκρατῆ εἶναι,
καὶ φυλάργυρον, καὶ ἄδικον, καὶ
προδότην, καὶ τὸ πέρας ἄφρο-
να. ἀμέλει πολλοὺς τοιούτους ἔ-
στιν ἰδεῖν. πῶς οὖν οὗτοι προέχου-
σιν, ἔφη, εἰς τὸ βελτίους ἄν-
δρας γενέσθαι, ἕνεκα τούτων
τῶν μαθημάτων; οὐδαμῶς
φαίνεται ἐκ τούτου τοῦ λόγου.

ἀλλὰ τί ἐστιν [ἔφη.] ἔφην ἐγὼ, τὸ αἴτιον; ὅτι ἐν τῷ δευτέρῳ περιβόλῳ διατρίβουσιν ὥσπερ ἐγγίζοντες πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν. καὶ τί τοῦτο ὠφελεῖ αὐτοὺς, ἔφην; ὅταν πολλάκις ἐστὶν ἰδεῖν παραγιγνομένους ἐκ τοῦ πρώτου περιβόλου ἀπὸ τῆς Ἀκρασίας, καὶ τῆς ἄλλης κακίας εἰς τὸν τρίτον περίβολον, πρὸς τὴν Παιδείαν τὴν ἀληθινὴν, οἱ τούτους τοὺς μαθηματικοὺς παραλλάττουσιν. ὥστε πῶς ἔτι προέχουσιν, ἄρα ἢ ἀκινητότεροι, ἢ δυσμαθέστεροί εἰσι. πῶς, ἔφην, τοῦτο ἐγώ; ὅτι οἱ ἐν τῷ δευτέρῳ περιβόλῳ εἰ μηδὲν ἄλλο, προσποιοῦνταί γε ἐπίστασθαι ἃ οὐκ οἴδασιν. ἕως δ' ἂν ἔχωσι ταύτην τὴν δόξαν, ἀκινήτους αὐτοὺς ἀνάγκη εἶναι, πρὸς τὸ ὁρμᾷν πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν. εἶτα τὸ ἕτερον οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ αἱ Δόξαι ἐκ τοῦ πρώτου περιβόλου εἰσπορεύονται πρὸς αὐτοὺς ὁμοίως· ὥστε οὐδὲν οὗτοι ἐκείνων βελτίους εἰσὶν, ἐὰν μὴ καὶ τούτοις συνῇ Μεταμέλεια, καὶ πεισθῶσιν ὅτι οὐ Παιδείαν ἔχουσιν, ἀλλὰ Ψευδοπαιδείαν, δι' ἣν ἀπατῶνται. οὕτω δὲ διακείμενοι, οὐκ ἄν ποτε σωθεῖεν. καὶ ὑμεῖς τοίνυν, ὦ ξένοι, ἔφη [ἐὰν μὴ] οὕτω ποιῆτε, καὶ ἐνδιατρίβητε τοῖς λεγομένοις, μέχρις ἂν ἕξιν λαβεῖν.

Nulla omnino esse videtur, siquidē ita se res habet. Sed quæ causa est inquam, cur in secundo versentur septo, tanquam Veræ eruditioni vicini? et quem, inquit, inde capiunt fructum? cum sæpe videre liceat aliquos e primo septo ab incontinentia cæterisque vitiis in tertium septum peruenire ad veram Eruditionem, qui istos disciplinarum sectatores prætereunt. Quis ergo iam dicat, eos pręstare cęteris? Aut igitur segniores sunt, aut minus dociles. Quomodo istud? inquam. Quia qui in secundo septo sunt, vt nihil aliud, illud certe peccant, quod ea se scire profitentur, quæ nesciunt. Qua opinione dū imbuti sunt, segniores eos esse necesse est ad veram eruditionem expetendam. Deinde alterum illud non vides, vt Opiniones etiam e primo septo adhuc ad eos commeent? Quare nihilo cæteris hi meliores sunt, nisi cum ipsis etiam Pœnitentia se coniunxerit: persuasumque habuerint, non Vera, sed Falsi nominis eruditione se esse præditos, a qua in errores inducantur, eoq; statu rerum salui atq; incolumes esse nequeant. Et vos igitur hospites, inquit, nisi ita feceritis, & in iis quæ diximus, diu multūq; versati fueritis, donec habitū acquiratis.

Nam

(nam sæpius eadem reuoluenda sunt, nec intermittenda, sed cætera præ his superuacanea putanda) nullus vobis eorum vsus erit, quæ auditis. Faciemus. Sed hoc declara, cur 24 bona nõ sint, ea quæ homines à fortuna accipiunt? vt vita, vt sanitas, diuitiæ, gloria, liberi, victoria, cæteraque his similia? contraq; ea quæ his aduersantur, cur mala nõ sint? Omnino enim admirabilis & incredibilis ista nobis videtur oratio. Age ergo da, inquit, operam, vt ad ea quę rogaro, id respondeas, quod tibi videtur. Ita faciam, inquam. Vtrum igitur etiam ei qui male viuit, bonum est viuere? 25 Nõ videtur mihi, sed malum. Quo pacto ergo, inquit, bonũ est viuere, si illi malũ est? Quia vt male viuentibus, malum mihi videtur viuere: ita bene, bonũ. Et malũ igitur esse dicis viuere, & bonũ? Egò verò. Caue absurde loquaris. Neque enim fieri potest, vt res eadẽ & mala & bona sit. Sic enim & vtilis erit, & noxia, simulque semper & expetenda & fugienda. Absurdum id quidem. Sed si is qui male viuit, malum habet: quo pacto ipsa vita mala erit? Atqui non idem est, inquit, viuere, & male viuere. An non & tibi videtur?

ἀλλὰ περὶ τῶν αὐτῶν πολλάκις δεῖ ἐπισκοπεῖν, καὶ μὴ διαλείπειν, τὰ δὲ ἄλλα πάρεργα ἡγήσασθαι. εἰ δὲ μή, οὐδὲν ὄφελος ἔσται ἂν ὑμῖν ὧν ἀκούετε. ποιήσομεν. τοῦτο δὲ ἐξήγησαι, πῶς οὐκ ἔστιν ἀγαθά, ὅσα λαμβάνουσιν οἱ ἄνθρωποι παρὰ τῆς Τύχης; οἷον τὸ ζῆν, τὸ ὑγιαίνειν, τὸ πλουτεῖν, τὸ εὐδοξεῖν, τὸ τέκνα ἔχειν, τὸ νικᾶν, καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα τούτοις παραπλήσια; ἢ πάλιν τὰ ἐναντία πῶς οὐκ ἔστι κακά; πάνυ γὰρ ἡμῖν παράδοξον καὶ ἄπιστον δοκεῖ τὸ λεγόμενον. ἄγε τοίνυν πειρῶ, ἔφη, ἀποκρίνασθαι τὸ φαινόμενον, περὶ ὧν ἄν σε ἐρωτῶ. ἀλλὰ ποιήσω τοῦτο, ἔφην ἐγώ. πότερον οὖν κἂν κακῶς τις ζῇ, ἀγαθὸν ἐκείνῳ; οὔ μοι δοκεῖ, ἀλλὰ κακόν, ἔφην ἐγώ. πῶς οὖν ἀγαθόν ἐστι τὸ ζῆν, ἔφη, εἴπερ τούτῳ ἐστὶ κακόν; ὅτι τοῖς μὲν κακῶς ζῶσι κακόν μοι δοκεῖ εἶναι, τοῖς δὲ καλῶς ἀγαθόν. καὶ κακὸν ἄρα λέγεις τὸ ζῆν καὶ ἀγαθὸν εἶναι; ἔγωγε. μὴ οὖν ἀπιθάνως λέγε. ἀδύνατον γάρ, τὸ αὐτὸ πρᾶγμα καὶ κακὸν καὶ ἀγαθὸν εἶναι. οὕτω μὲν γὰρ καὶ ὠφέλιμον καὶ βλαβερὸν ἂν εἴη, καὶ αἱρετὸν καὶ φευκτὸν ἄμφω ἀεί. ἀπίθανον μέν. ἀλλὰ πῶς, εἰ τὸ κακῶς ζῆν, ᾧ ἂν ὑπάρχοι, κακόν τι ὑπάρχει αὐτῷ, κακὸν αὐτὸ τὸ ζῆν ἐστιν; ἀλλ᾽ οὐ τὸ αὐτό, ἔφη, ὑπάρχει τὸ ζῆν τῷ κακῶς ζῆν. ἢ οὐ σοι φαίνεται;

ἀμέλει οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖ τὸ αὐτὸ εἶναι. τὸ τοίνυν ζῆν οὐ κακόν ἐστιν· ἐπεὶ εἰ ἦν κακὸν, τοῖς ζῶσι καλῶς κακὸν δὴ ὑπῆρχεν, ἐπεὶ τὸ ζῆν αὐτοῖς ὑπῆρχεν, ὅπερ ἐστὶ κακόν· ἀληθῆ μοι δοκεῖς λέγειν. ἐπεὶ τοίνυν ἀμφοτέροις συμβαίνει τὸ ζῆν, καὶ τοῖς κακῶς ζῶσι, καὶ τοῖς καλῶς οὐκ ἂν εἴη οὔτε ἀγαθὸν [εἶναι] τὸ ζῆν, οὔτε κακόν. ὥσπερ οὐδὲ τὸ τέμνειν, καὶ καίειν, ἐν τοῖς ἀρρωστοῦσίν ἐστι νοσερὸν καὶ ὑγιεινόν. οὐκοῦν οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ζῆν ἐστὶ τοῦτο. σὺ τοίνυν οὕτω θεώρησον. πότερον ἂν βούλοιο ζῆν κακῶς, ἢ ἀποθανεῖν καλῶς καὶ ἀνδρείως; ἀποθανεῖν ἔγωγε καλῶς. οὐκοῦν οὐδὲ τὸ ἀποθανεῖν κακόν ἐστιν, εἴ περ αἱρετώτερόν ἐστι πολλάκις τὸ ἀποθανεῖν τοῦ ζῆν. ἔστι ταῦτα. οὐκοῦν ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τοῦ ὑγιαίνειν, καὶ νοσεῖν, πολλάκις γὰρ οὐ συμφέρει ὑγιαίνειν, ἀλλὰ τοὐναντίον, ὅταν ἡ περίστασις τοιαύτη. ἀληθῆ λέγεις. ἄγε δὴ, σκεψώμεθα καὶ περὶ τοῦ πλουτεῖν οὕτως, εἴγε θεωρεῖν ἐστιν ὡς πολλάκις ἐστὶν ἰδεῖν ὑπάρχοντά τινι πλοῦτον, κακῶς δὲ ζῶντα τοῦτον καὶ ἀθλίως. νὴ Δία πολλούς γε. οὐκοῦν οὐδὲν τούτοις ὁ πλοῦτος βοηθεῖ εἰς τὸ ζῆν καλῶς. οὐ φαίνεται, αὐτοὶ γὰρ φαῦλοί εἰσιν. οὐκοῦν τὸ σπουδαίους εἶναι, οὐχ ὁ πλοῦτος ποιεῖ, ἀλλὰ ἡ Παιδεία. εἰκός γε. ἐκ τούτου ἄρα τοῦ λόγου οὐ ὁ πλοῦτος ἀγαθόν ἐστιν, εἴ περ

Profecto nec mihi videtur esse idem. Viuere igitur non est malum. Malum enim si esset, etiam bene viuentibus vtique esset malum. vitam enim haberent, quæ malum esset. Vera mihi videris dicere. Quia ergo fit, vt vita vtrisque suppetat, tam male quam bene viuentibus: viuere neq; malũ fuerit, neq; bonũ, sicut neq; secare & vrere. Nã ægrotantib. quidẽ ea salubria sunt, sanis vero noxia. Eodem igitur modo & vita se habet. Proinde sic tu rem considera: Mallesne male viuere, an mortẽ bene oppetere, ac fortiter? Ego vero honeste mori. Ergo neque mori est malũ. siquidẽ oppetere mortẽ sępe magis est expetendũ, quam viuere. Sunt ista. Eadẽ ergo est & sanitatis ratio, & morborũ. Sępe enim valere non prodest, si casus aliquis ita tulerit. Vera dicis. Age vero, & Diuitias eodẽ modo cõsideremus: si modo illud considerare est, ꝙ sępe videre licet, eũdẽ & habere diuitias, & male misereq; viuere. Mehercule multos. Nihil ergo eis diuitię cõferunt ad bene beateque viuendũ? Non videtur, cùm ipsi mali sint. Viros ergo bonos non diuitiæ, sed Eruditio facit. Probabile quidem est. Hac ergo ratione Diuitiæ qui bonum sunt, cum

cum possessores suos in eo non adiuuent, vt fiant meliores? Ita videtur. Ergo nõnullis ne expedit quidem esse diuites, cum diuitiis vti nesciant. Mea quidem opinione. Quo pacto ergo id quisquam bonum iudicabit, quod sæpe nullo modo suppetere prodest? Si quis ergo diuitiis bene & perite vti scierit, bene viuet: sin minus, male. Verissima dicere mihi videris. Ad summam, quia hæc aut in pretio sunt, vt bona: aut in contemtu, vt mala: idipsum est quod homines perturbet & lædat, cum scilicet ea mortales magnifaciunt, seque per ea sola Felicitatis fore compotes opinantur: eorumque causa ordine faciunt omnia, etsi maxime impia esse videantur. Hæc vero eis accidunt, quia quid bonum sit ignorant.

οὐ βοηθεῖ τοῖς ἔχουσιν αὐτὸν, εἰς τὸ βελτίους εἶναι; Φαίνεται. οὕτως οὐδὲ συμφέρει ἄρα ἐνίοις πλουτεῖν, ὅταν μὴ ἐπίστανται τῷ πλούτῳ χρῆσθαι. δοκεῖ μοι. πῶς οὖν τοῦτο ἄν τις κρινεῖ ἀγαθὸν εἶναι, ὃ πολλάκις οὐ συμφέρει ὑπάρχειν οὐδαμῶς; οὐκοῦν εἰ μέν τις ἐπίσταται πλούτῳ χρῆσθαι καλῶς καὶ ἐμπείρως, εὖ βιώσεται· εἰ δὲ μή, κακῶς; ἀληθέστατά μοι δοκεῖς τοῦτο λέγειν. καὶ τὸ σύνολον δὲ τὸ τιμᾶν ταῦτα ὡς ἀγαθὰ ὄντα, ἢ ἀτιμάζειν ὡς κακά, τοῦτό ἐστι τὸ ταράττον τοὺς ἀνθρώπους καὶ βλάπτον, ὅταν τιμῶσί τε αὐτὰ, καὶ οἴονται διὰ τούτων μόνων εὐδαιμονεῖν, καὶ πάνθ' ἐπομένως πράττουσιν ἕνεκα τούτων, καὶ τὰ ἀσεβέστατα δοκοῦντα εἶναι. ταῦτα δὲ πάσχουσι διὰ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἄγνοιαν.

ΤΕΛΟΣ.

FINIS.

PLATONICA FABVLA DE SORTITIONE ANIMARVM, CVM Tabula Cebetis belle conueniens: Libro de Republica decimo.

SORTITVS ANIMARVM,

EX ERIS PAMPHYLII NARRAtione, De fine πολιτειῶν ι. Ioachimo Camerario interprete.

Innuit hoc commentum, eligendam esse optimam vitæ rationem, quam & iucundam & facilem redditura sit consuetudo.

Σφᾶς οὖν ἐπειδὴ ἀφικέσθαι, εὐθὺς δεῖν ἰέναι πρὸς τὴν λάχεσιν. προφήτην οὖν τινα σφᾶς πρῶτον μὲν ἐν τάξει διαστῆσαι· ἔπειτα λαβόντα ἐκ τῶν τῆς λαχέσεως γονάτων κλήρους τε καὶ βίων παραδείγματα, ἀναβάντα ἐπί τι βῆμα ὑψηλὸν, εἰπεῖν·

Ἀνάγκης θυγατρὸς κόρης λαχέσεως λόγος.

Ψυχαὶ ἐφήμεροι, ἀρχὴ ἄλλης περιόδου θνητοῦ γένους θανατηφόρου; οὐχ ὑμᾶς δαίμων λήξεται, ἀλλ᾽ ὑμεῖς δαίμονα αἱρήσεσθε. πρῶτος δ᾽ ὁ λαχὼν, πρῶτος αἱρείσθω βίον, ᾧ συνέσται ἐξ ἀνάγκης. ἀρετὴ δὲ ἀδέσποτον· ἣν τιμῶν καὶ ἀτιμάζων, πλέον καὶ ἔλαττον αὐτῆς ἕκαστος ἕξει.

CVM ad PARCAS venissent, statim coactos aiebat fuisse ad LACHESIM accedere. Ibi vatem quendam ipsos primum ordine collocasse: deinde acceptis de genibus Lachesis sortibus atq; vitarum exemplis, conscensoq; editiore loco, hæc locutum esse. ORATIO LACHESIS, QVAE NECESSITATIS FILIA EST. Animæ caducæ, initiũ alterius ambitus mortalis & mortiferi generis: nõ vos sortitur GENIVS, sed vos Geniũ eligetis. Ac cuius primo sors exierit, is primus sumat vitam, quam deget postea necessario. VIRTVS autẽ nullo dominatu premitur. Quã vt quisq; coluerit, aut spreuerit, ita illa magis minusve potietur. Cuiusq; autẽ futura ꝓpria culpa

culpa est: at Deus culpa carebit. Hæc loquutum, dissipasse sortes inter omnes: cepisse autem eam quenque, quæ ante se decidisset, se excepto. nam capere sibi non cõcessum fuisse. Qui autem cepisset, illi statim apparuisse, quotus esset numero. Postea & vitarum exempla proposuisse humi, multo plura quam ipsi essent. Fuisse autem multiplicia. nam cum omnium animalium vitas in illis, tum vniuersas humanas fuisse. Interq; has, & tyrannidas, alias stabiles, alias vero minus durabiles, inque egestates & exilia & mendicitates desinẽtes. Interque & probatorum virorum vitas, quasdam forma & pulcritudine, & praeterea robore atq; certaminum laude: quasdam genere, & maiorum virtute, similique laude probatorum. Eodemque modo & mulierum vitas fuisse. Ordinẽ autem animæ nullum: propterea quod alienã vitã capessentẽ, aliã illam reddi necesse sit. Cætera vero inter se, diuitiis alia & egestate, alia morbis & sanitate, quedã & mediocritate quadã prædita esse. Hoc, mi Glauco, maximum periculũ hominibus obiicitur. Huiusq; causa in primis studẽdũ, vt aliis omnib. disciplinis neglectis, hãc vnã disciplinã

αἰτία ἑλομένου, θεὸς ἀναίτιος. ταῦτα εἰπόντα, ῥίψαι ἐπὶ πάντας τοὺς κλήρους. τὸν δὲ παρ' αὐτὸν πεσόντα ἕκαστον ἀναιρεῖσθαι πλὴν οὗ, ἓ δὲ οὐκ ἐᾶν. τῷ δὲ ἀνελομένῳ δῆλον εἶναι ὁπόστος εἰλήφει. μετὰ δὲ τοῦτο αὖθις τὰ τῶν βίων παραδείγματα, εἰς τὸ πρόσθεν σφῶν θεῖναι ἐπὶ τὴν γῆν πολὺ πλείω τῶν παρόντων. εἶναι δὲ παντοδαπά. ζώων τε γὰρ πάντων βίους, καὶ δὴ καὶ τοὺς ἀνθρωπίνους ἅπαντας. τυραννίδας τε γὰρ ἐν αὐτοῖς εἶναι τὰς μὲν διατελεῖς, τὰς δὲ καὶ μεταξὺ διαφθειρομένας, καὶ εἰς πενίας τε καὶ φυγὰς, καὶ εἰς πτωχείας τελευτώσας. εἶναι δὲ καὶ δοκίμων ἀνδρῶν βίους, τοὺς μὲν ἐπὶ εἴδεσι, καὶ κατὰ κάλλη, καὶ τὴν ἄλλην ἰσχύν τε καὶ ἀγωνίαν· τοὺς δ' ἐπὶ γένεσι, καὶ προγόνων ἀρεταῖς, καὶ ἀδοκίμων κατὰ ταῦτα. ὡσαύτως δὲ καὶ γυναικῶν. ψυχῆς δὲ τάξιν οὐκ ἐνεῖναι διὰ τὸ ἀναγκαίως ἔχειν, ἄλλον ἑλομένην βίον, ἀλλοίαν γίνεσθαι. τὰ δ' ἄλλα, ἀλλήλοις τε καὶ πλούτοις καὶ πενίαις, τὰ δὲ νόσοις, τὰ δὲ ὑγιείαις μεμίχθαι, τὰ δὲ καὶ μέσον τούτων. ἔνθα δὴ, ὡς ἔοικεν, ὦ φίλε γλαύκων, ὁ πᾶς κίνδυνος ἀνθρώπῳ, καὶ διὰ ταῦτα μάλιστα ἐπιμελητέον, ὅπως ἕκαστος ἡμῶν τῶν ἄλλων μαθημάτων ἀμελήσας, τούτου τοῦ μαθήματος καὶ ζητη-

τίς καὶ μαθητὴς ἔσαι, ἐάν ποθεν οἷός τ' ἦ μαθεῖν καὶ ἐξευρεῖν, τίς αὐτὸν ποιήσει δυνατὸν καὶ ἐπιστήμονα, βίον καὶ χρηστὸν καὶ πονηρὸν διαγιγνώσκοντα, τὸν βελτίω ἐκ τῶν δυνατῶν ἀεὶ πανταχοῦ αἱρεῖσθαι, ἀναλογιζόμενον πάντα τὰ νῦν δὴ ῥηθέντα, καὶ ξυντιθέμενα ἀλλήλοις, καὶ διαιρούμενα πρὸς ἀρετὴν βίου πῶς ἔχει, καὶ εἰδέναι τί κάλλος πενίᾳ ἢ πλούτῳ [κραθὲν, ἢ κεκραθὲν.] κραθὲν καὶ μετὰ ποίας τινὸς ψυχῆς ἕξεως κακὸν ἢ ἀγαθὸν ἐργάζεται· καὶ τί εὐγένειαι καὶ δυσγένειαι, καὶ ἰδιωτεῖαι, καὶ ἀρχαὶ, καὶ ἰσχύες, καὶ ἀσθένειαι, καὶ εὐμαθίαι, καὶ δυσμαθίαι, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα τῶν φύσει περὶ ψυχὴν ὄντων καὶ τῶν ἐπικτήτων, τί ξυγκεραννύμενα πρὸς ἄλληλα ἐργάζεται; ὥστε ἐξ ἁπάντων αὐτῶν δυνατὸν εἶναι συλλογισάμενον αἱρεῖσθαι, πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς φύσιν ἀποβλέποντα, τόν τε χείρω καὶ τὸν ἀμείνω βίον. χείρω μὲν καλοῦντα, ὃς αὐτὴν ἐκεῖσε ἄξει εἰς τὸ ἀδικωτέραν γίγνεσθαι, ἀμείνω δὲ, ὅστις εἰς τὸ δικαιοτέραν· τὰ δὲ ἄλλα πάντα χαίρειν ἐᾶν. ἑωράκαμεν γὰρ, ὅτι ζῶντί τε καὶ τελευτήσαντι αὕτη κρατίστη αἵρεσις. Ἀδαμαντίνως δεῖ δὴ ταύτην τὴν δόξαν ἔχοντα, εἰς ᾅδου ἰέναι, ὅπως ἂν ᾖ καὶ ἐκεῖ ἀνέκπληκτος ὑπὸ πλούτων τε καὶ τῶν τοιούτων κακῶν, καὶ μὴ

exquiramus atq; discamus, vt liceat aliquãdo discere atque inuenire, quisnam vnũquenq; ad hoc instruere valeat, quo possimus vitã bonam a praua distinguentes, meliorẽ semper, quoad fieri poterit, eligere: repetentes animo, omnia quę dudum disputata sunt, eaq; conferẽtes & diuidentes in cõsideratione perfectæ virtute vitæ. Ne ignoremus, ecquid forma, egestate diuitiisve tẽperata, cumq; quali quodã animæ habitu, mali bonive causa exsistat. Item, nobilitates & ignobilitates, tũ priuata vita & honorata, viresq; & debilitas, ingeniositas itẽ & tarditas animi, omniaq; hęc quę natura ipsa animę attribuit: nec nõ ascititia quoq; cõmista inter se, quidnam efficiant. Vt de omnibus cõparatione facta, respectu naturę animę possimus meliorem a deteriore vita discernere: eam quidem appellãtes deteriorem, quæ hanc illo abductura sit, vbi improbior fiat: melior, quę, vbi reddatur probior. Cætera vniuersa valere iubebimus. Vidimus enim hanc esse electionem optimam & viuenti & morienti. Quare in hac adamantina quadam persuasione ad inferos descendendũ est, vt anima illic etiã neq; a diuitiis, neq; ab aliis huiusmodi malis percellatur. Neue delapsa

delapſa in tyrannides, & actiones ſimiles, cũ deſignet multa & indigna facinora, tum vero maiora ipſa perferat. Verum vt norit eã ſemper vitam eligere, quæ media ſit quędam: & in vtramque partem excedentia fugere, non in hac modo vita, quoad licebit, ſed & in tota illa ſecutura. In hoc enim ſumma hominis eſt felicitas. Ac tum quidem illarum rerum nũtius narrabat, vatem & hæc dixiſſe: Etiã qui vltimo loco forte eliget, ei, ſi prudenter elegerit, & attente vixerit, propoſita vita eſt non recuſanda, neq; mala. Nec princeps in electione negligens, neq; vltimus triſtis eſſe debebit. Hæc illo locuto, aiebat, eum cui prima ſors obtigiſſet, ſtatim accedentẽ, maximã omniũ tyrannidẽ elegiſſe: atq; ita quidẽ elegiſſe, vt peramẽtiã & guloſitatẽ nequaquã ſatis omnia contẽplaretur: neq; animaduerteret, includi fatũ vorandorũ liberum, & mala quoq; alia. Poſtea vero quã otioſe perſpexerit, tũ ſeipsũ plãxiſſe, & deploraſſe electionẽ, oblitũ eorum quæ vates prædixiſſet: neq; ſe, vt mali auctorẽ accuſauiſſe, ſed fortunã & deos, ac quẽuis poti⁹ quã ſeipsũ. Fuiſſe autẽ vnũ de cœleſtib. hũc aduenis, qui ante in bene cõſtituta Republica vixiſſet, virtutis particeps, more quidem, non philoſophia.

ἐμπεσὼν εἰς τυραννίδας καὶ ἄλλας τοιαύτας πράξεις, πολλὰ μὲν ἐργάσηται καὶ ἀνήκεστα κακά, ἔτι δὲ αὐτὸς μείζω πάθῃ. ἀλλὰ γνῷ τὸν μέσον ἀεὶ [τῶν τοιούτων βίων.] τὸν τοιοῦτον βίον αἱρεῖσθαι, καὶ φεύγειν τὰ ὑπερβάλλοντα ἑκατέρωσε, καὶ ἐν τῷδε τῷ βίῳ κατὰ τὸ δυνατόν, καὶ ἐν παντὶ τῷ ἔπειτα· οὕτω γὰρ εὐδαιμονέστατος γίγνεται ἄνθρωπος. καὶ δὴ οὖν καὶ τότε ὁ ἐκεῖθεν ἄγγελος ἤγγελλε, τὸν μὲν προφήτην οὕτως εἰπεῖν· καὶ τελευταίῳ ἐπιόντι, σὺν νῷ ἑλομένῳ, συντόνως ζῶντι, κεῖται βίος ἀγαπητὸς οὐ κακός. μήτε ὁ ἄρχων αἱρέσεως ἀμελείτω, μήτε ὁ τελευτῶν ἀθυμείτω. εἰπόντος δὲ ταῦτα, τὸν πρῶτον λαχόντα ἔφη εὐθὺς ἐπιόντα, τὴν μεγίστην τυραννίδα ἑλέσθαι, καὶ ὑπὸ ἀφροσύνης τε καὶ λαιμαργίας, οὐ πάντα ἱκανῶς ἀνασκεψάμενον ἑλέσθαι· ἀλλ᾽ αὐτὸν λαθεῖν ἐνοῦσαν εἱμαρμένην παίδων αὑτοῦ βρώσεις, καὶ ἄλλα κακά. ἐπειδὴ δὲ κατὰ σχολὴν σκέψασθαι, κόπτεσθαί τε καὶ ὀδύρεσθαι τὴν αἵρεσιν, οὐκ ἐμμένοντα τοῖς προρρηθεῖσιν ὑπὸ τοῦ προφήτου. οὐ γὰρ ἑαυτὸν αἰτιᾶσθαι τῶν κακῶν, ἀλλὰ τύχην τε καὶ [δαίμονα] δαίμονας, καὶ πάντα μᾶλλον ἀνθ᾽ ἑαυτοῦ. εἶναι δὲ αὐτὸν τῶν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡκόντων, ἐν τεταγμένῃ πολιτείᾳ ἐν τῷ προτέρῳ βίῳ βεβιωκότα, ἔθει ἄνευ φιλοσοφίας, ἀρετῆς μετειληφότα.

ὡς δὲ καὶ εἰπεῖν, οὐκ ἐλάττους εἶ-
ναι ἐν τοῖς τοιούτοις ἁλισκομένους
τοὺς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἥκοντας, ἅτε
πόνων ἀγυμνάστους. τῶν δὲ ἐκ
τῆς γῆς τοὺς πολλοὺς, ἅτε αὐτούς
τε πεπονηκότας, ἄλλους τε ἑωρα-
κότας, οὐκ ἐξ ἐπιδρομῆς τὰς αἱ-
ρέσεις ποιεῖσθαι; διὸ δὴ καὶ με-
ταβολὴν τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀ-
γαθῶν, ταῖς πολλαῖς τῶν ψυχῶν
γίγνεσθαι, καὶ διὰ τὴν τοῦ κλήρου
τύχην. ἐπεὶ, εἴ τις ἀεὶ ὁπότε
εἰς τὸν ἐνθάδε βίον ἀφικνοῖτο,
ὑγιῶς φιλοσοφοῖ, καὶ ὁ κλῆρος
αὐτῷ τῆς αἱρέσεως μὴ τελευ-
ταῖος πίπτοι. κινδυνεύει ἐκ τῶν
ἐκεῖθεν ἀπαγγελλομένων, οὐ μό-
νον ἐνθάδε εὐδαιμονεῖν ἂν,
ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνθένδε ἐκεῖσε,
καὶ δεῦρο πάλιν πορείαν, οὐκ
ἂν χθονίαν καὶ τραχεῖαν πο-
ρεύεσθαι, ἀλλὰ λείαν τε καὶ οὐρα-
νίαν. ταύτην γὰρ δὴ ἔφη τὴν
θέαν ἀξίαν εἶναι ἰδεῖν, ὡς ἕκα-
σται αἱ ψυχαὶ ᾑροῦντο τοὺς βίους.
ἐλεεινὴν τε γὰρ ἰδεῖν εἶναι, καὶ
γελοίαν καὶ θαυμασίαν. κατὰ συνή-
θειαν γὰρ τοῦ προτέρου βίου
τὰ πολλὰ αἱρεῖσθαι. ἰδεῖν μὲν γὰρ
ψυχὴν, ἔφη, τὴν ποτὲ Ὀρφέως
γενομένην, κύκνου βίον αἱρουμέ-
νην, μίσει τοῦ γυναικείου γένους,
διὰ τὸν ὑπ' ἐκείνων θάνα-
τον οὐκ ἐθέλουσαν ἐν γυναικὶ
γεννηθεῖσαν γενέσθαι. ἰδεῖν δὲ
τὴν Θαμύρου, ἀηδόνος ἑλομέ-
νην. ἰδεῖν δὲ καὶ κύκνον μετα-

Ac ferme plures esse qui de-
cipiantur in his, illos cœle-
stes aduenas, quippe inexer-
citatos laboribus. Plerosque
autem terrenos, quippe qui
& ipsi in laboribus versati
sint, & versari alios vide-
rint, impetu quodam non
eligere. Itaque multas ani-
mas & malorum & bono-
rum mutationem reperire,
in hac etiam sortis fortuna.
Nam si quis in hanc vitam
ingressus, rite philosophe-
tur, & postea sors electio-
nis non postrema illi obue-
nerit: is plane videtur, se-
cundum hanc narratio-
nem, non hic modo felix
futurus, sed etiam hinc illo,
& rursum huc, iter non ter-
restre, neque asperum, sed
læue & cœleste facturus es-
se. Atque illud dignum visu
fuisse memorabat spectacu-
lum, quo quæque animæ
modo vitas eligerent, cum
esset & miserabile, & ridicu-
lum, & admirandum. Ele-
ctionem enim plerasque fe-
cisse de prioris vitæ consue-
tudine. Vidisse enim se a-
nimam quæ Orphei olim
esset, oloris eligentem vi-
tam, odio muliebris se-
xus: quod nollet, interfe-
ctus quondam a mulieri-
bus, mulieris partu in lucem edi. Vidisse & Thamy-
ræ, lusciniæ eligentem vitam. Vidisse & olorem, mu-

tata

tata voluntate, humanã eligentem vitam. Itemq; alia similiter animalia, Musica nimirum. Quandam etiam sorte oblata animã, leonis elegisse vitã: eamq; fuisse Aiacis Telamonii, qui in memoria iudicii armorum homo fieri nollet. Post hanc proximam Agamemnonis, quæ & ipsa humanũ ob miserias suas odisset genus, cõmutasse priorem vitam cũ aquilina. Inter medios autẽ illos sorte obtigisse Atalantæ: eamq; conspicatam magnos honores viri, qui athleta esse deberet, præterire nõ potuisse, sed arripuisse. Post hæc vidisse Epei F. Panopei animã, abeuntẽ in sexũ mulieris artificiosę. Lõge vero in vltimis vidisse ridiculi illius Thersitæ animã, quæ simiũ indueret. Forte autem Vlyssis animę obuenisse omniũ postremã sortẽ, eam que abiisse ad electionẽ: ac memoria laborũ veterũ ambitione liberatã, quæsiuisse diu oberrantẽ hominis priuati & incuriosi vitã: vixq; inuenisse iacentẽ alicubi, & ab aliis neglectã: dixisseque hac visa, idẽ facturã se fuisse, etiãsi primã sortẽ esset nacta: & libẽter illã accepisse:

βάλλοντα εἰς ἀνθρωπίνου βίου αἵρεσιν, καὶ ἄλλα ζῶα μουσικὰ ὡσαύτως, ὡς τὸ εἰκός. τὴν δὲ λαχοῦσαν ψυχήν, ἑλέσθαι λέοντος βίον· εἶναι δὲ τὴν Αἴαντος τοῦ Τελαμωνίου, φεύγουσαν ἄνθρωπον γενέσθαι, μεμνημένην τῆς τῶν ὅπλων κρίσεως. τὴν δ᾽ ἐπὶ τούτῳ, Ἀγαμέμνονος· ἔχθρᾳ δὲ καὶ ταύτην τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, διὰ τὰ πάθη, ἀετοῦ διαλλάξαι βίον. ἐν μέσοις δὲ λαχοῦσαν τὴν Ἀταλάντης ψυχήν, κατιδοῦσαν μεγάλας τιμὰς ἀθλητοῦ ἀνδρός, οὐ δύνασθαι παρελθεῖν, ἀλλὰ λαβεῖν. μετὰ δὲ ταύτην ἰδεῖν τὴν Ἐπειοῦ τοῦ Πανοπέως, εἰς τεχνικῆς γυναικὸς ἰοῦσαν φύσιν. πόρρω δ᾽ ἐν ὑστάτοις ἰδεῖν τὴν τοῦ γελωτοποιοῦ Θερσίτου, πίθηκον ἐνδυομένην. κατὰ τύχην δὲ τὴν Ὀδυσσέως λαχοῦσαν, πασῶν ὑστάτην αἱρησομένην ἰέναι, μνήμῃ δὲ τῶν προτέρων πόνων φιλοτιμίας λελωφηκυῖαν, ζητεῖν περιιοῦσαν χρόνον πολὺν, βίον ἀνδρὸς ἰδιώτου ἀπράγμονος καὶ μόλις εὑρεῖν κείμενόν που· καὶ παρημελημένον ὑπὸ τῶν ἄλλων, καὶ εἰπεῖν ἰδοῦσαν, ὅτι τὰ αὐτὰ ἂν ἔπραξε καὶ πρώτη λαχοῦσα, καὶ ἀσμένην ἑλέσθαι, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων δὴ θηρίων ὡσαύτως εἰς ἀνθρώπους ἰέναι, καὶ εἰς ἄλληλα· τὰ μὲν ἄδικα, εἰς τὰ ἄγρια· τὰ δὲ δίκαια, εἰς τὰ ἥμερα μεταβάλλοντα, καὶ πάσας μίξεις μίγνυσθαι.

Sed & de aliis bestiis similiter in homines, & in sese abiisse im-pbas in feroces, pbas in mites, fuisseq; mistiones mul-

ἐπειδὴ δ' οὖν πάσας τὰς ψυχὰς τοὺς βίους ᾑρῆσθαι, ὥσπερ ἔλαχον, ἐν τάξει προσιέναι πρὸς τὴν Λάχεσιν· ἐκείνην δ' ἑκάστῳ ὃν εἵλετο δαίμονα, τοῦτον φύλακα ξυμπέμπειν τοῦ βίου, καὶ ἀποπληρωτὴν τῶν αἱρεθέντων. ὃν πρῶτον μὲν ἄγειν [αὐτὸν] αὐτὴν πρὸς τὴν κλωθὼ, ὑπὸ τὴν ἐκείνης χεῖρά τε καὶ ἐπιστροφὴν τῆς τοῦ ἀτράκτου δίνης, κυροῦντα ἣν λαχὼν εἵλετο μοῖραν. ταύτης δ' ἐφαψάμενον, αὖθις ἐπὶ τὴν τῆς ἀτρόπου ἄγειν νῆσιν, ἀμετάστροφα τὰ ἐπικλωσθέντα ποιοῦντα. ἐντεῦθεν δὴ ἀμεταστρέπτους ὑπὸ τὸν τῆς ἀνάγκης ἰέναι θρόνον. καὶ δι' ἐκείνου διεξελθόντα, ἐπειδὴ καὶ οἱ ἄλλοι διῆλθον, πορεύεσθαι ἅπαντας εἰς τὸ τῆς λήθης πεδίον, διὰ καύματός τε καὶ πνίγους δεινοῦ· καὶ γὰρ εἶναι αὐτὸ κενὸν δένδρων τε, καὶ ὅσα γῆ φύει. σκηνᾶσθαι οὖν σφᾶς ἤδη ἑσπέρας γιγνομένης παρὰ τὸν ἀμέλητα ποταμὸν, οὗ τὸ ὕδωρ ἀγγεῖον οὐδὲν στέγει. μέτρον μὲν οὖν τι τοῦ ὕδατος πᾶσιν ἀναγκαῖον εἶναι πιεῖν. τοὺς δὲ φρονήσει μὴ σῳζομένους, πλέον πίνειν τοῦ μέτρου. τὸν δὲ ἀεὶ πιόντα, πάντων ἐπιλανθάνεσθαι. ἐπειδὴ δὲ κοιμηθῆναι, καὶ μέσας νύκτας γενέσθαι, βροντήν τε καὶ σεισμὸν γενέσθαι, καὶ ἐντεῦθεν ἐξαπίνης ἄλλον ἄλλῃ φέρεσθαι ἄνω εἰς τὴν γένεσιν ᾄττοντας, ὥσπερ ἀστέρας.

tiplices. Iam vero vitis captis, cum legissent singulæ sortito, accessisse animas ordine ad LACHESIM: eamque singulis electum GENIVM addidisse, vitæ custodem, & electionis consummatorem. Quem duxisse quanq; primum ad CLOTHO, subter illius manum & turbinis fusi conuersionem, electũ post sortẽ fatum cõfirmantem. Deq; huius cõtactu deinde animã ad ATROPI duxisse filum, vt fierent irrecõuersa ea quę Clotho sanxisset. Hinc abiisse recta sub NECESSITATIS SOLIVM: perq; illud transgresso hoc, itemq; aliis, vniuersos per feruorem & æstũ horribilẽ deuenisse in Obliuionis campum, plane nudum ab arboribus, atq; aliis quæ de terra nascũtur. Tẽtoria igitur posuisse, cum iam vespera esset, ad fluuium INCVRIVM: cuius nullũ vas aquam continet. certam autem illius mensuram ebibere, necesse omnibus esse. at eos, quos prudentia nõ conseruarit, bibere etiam amplius. Sed vt quisque biberit, obliuisci mox omnium. Cum vero iam obdormissent, & noctis mediæ tempus esset, tonitru exstitisse, & terræmotum. Indeque repente alium alio sublatum, discurrentes ad generationem velut stellas.

Se

Se autem bibere illā aquam
fuisse prohibitum. verum
qua ratione, quove modo
in corpus redierit, plane ne-
scire: sed repente oculis a-
pertis, vidisse mane in ro-
gum se impositum. Hæc fa-
bula, ô Glauco, conseruata
est, & non periit. Nosque fa-
cile conseruarit, si illi parere
voluerimus: sique & Obli-
uionis fluuium rite transie-
rimus, neque animam pol-
luerimus. Quare mihi quæ-
so, credamus: & in persua-
sione non modo immorta-
lem esse animam, sed nihil
etiam esse neque mali ne-
que boni, quod illa non su-
stinere possit, sursum ducen-
tem viam semper tenea
mus: iustitiæque vna cum
prudentia omnibus modis
studeamus, vt & ipsi, & dij
adeo nos ament: vtque cum
hic in hac vita remanentes,
tum vbi iam quasi victores præmia illius consecuti eri-
mus, perfecto & huius & illius millenum
annorum spatii cursu, bea-
ti simus.

αὐτὸς δὲ, τοῦ μὲν ὕδατος κωλυ-
θῆναι πιεῖν. ὅπῃ μέντοι καὶ ὅπως
εἰς τὸ σῶμα ἀφίκοιτο, οὐδὲν εἰδέ-
ναι, ἀλλ᾽ ἐξαίφνης ἀναβλέψας
ἰδεῖν ἕωθεν αὐτὸν ἤδη κείμενον
ἐπὶ τῇ πυρᾷ. καὶ οὕτως, ὦ γλαύ-
κων, μῦθος ἐσώθη, καὶ οὐκ ἀπώ-
λετο καὶ ἡμᾶς ἂν σώσειεν, ἂν πει-
θώμεθα αὐτῷ. καὶ τὸν τῆς λήθης
ποταμὸν εὖ διαβησόμεθα, καὶ
τὴν ψυχὴν οὐ μιανθησόμεθα.
ἀλλ᾽ ἂν ἐμοὶ πειθώμεθα, νομί-
ζοντες ἀθάνατον τὴν ψυχὴν καὶ
δυνατὴν, πάντα μὲν κακὰ ἀνέ-
χεσθαι, πάντα δὲ ἀγαθὰ τῆς ἄνω
ὁδοῦ ἀεὶ ἑξόμεθα, καὶ δικαιοσύνην
μετὰ φρονήσεως παντὶ τρόπῳ ἐ-
πιτηδεύσωμεν· ἵνα καὶ ἡμῖν αὐ-
τοῖς φίλοι ὦμεν, καὶ τοῖς θεοῖς·
αὐτοῦ τε μένοντες ἐνθάδε, καὶ ἐπει-
δὰν τὰ ἆθλα αὐτῆς κομιζώμεθα
ὥσπερ οἱ νικηφόροι, περιαγειρό-
μενοι, καὶ ἐνθάδε καὶ ἐν τῇ χιλιετεῖ
πορείᾳ [ἣν] διεληλύθαμεν εὖ
πράττωμεν.

XENOPHON

ἀπομνημονευμάτων, Lib. 2.

HÆC G. BVDÆVS AD HVNC MODVM INTERPRETATVS

est, in libello De studio instituendo.

Φησὶ Πρόδικος, Ἡρακλέα, ἐπεὶ ἐκ παίδων εἰς ἥβην ὡρμᾶτο, ἐν ᾗ οἱ νέοι ἤδη αὐτοκράτορες γιγνόμενοι δηλοῦσιν, εἴτε τὴν δι' ἀρετῆς ὁδὸν τρέψονται ἐπὶ τὸν βίον, εἴτε τὴν διὰ κακίας, ἐξελθόντα εἰς ἡσυχίαν, καθῆσθαι, ἀποροῦντα ὁποτέραν τῶν ὁδῶν τράπηται. καὶ φανῆναι αὐτῷ δύο γυναῖκας προσιέναι μεγάλας· τὴν μὲν ἑτέραν εὐπρεπῆ τε ἰδεῖν καὶ ἐλευθέριον φύσει, κεκοσμημένην τὸ μὲν σῶμα καθαρότητι, τὰ δὲ ὄμματα αἰδοῖ, τὸ δὲ σχῆμα σωφροσύνῃ, ἐσθῆτι δὲ λευκῇ. τὴν δ' ἑτέραν τεθραμμένην μὲν εἰς πολυσαρκίαν τε καὶ [ἁπαλότητα.] ἀπαλότητα, κεκαλλωπισμένην δὲ τὸ μὲν χρῶμα, ὥστε λευκοτέραν τε καὶ ἐρυθροτέραν τοῦ ὄντος δοκεῖν φαίνεσθαι. τὸ δὲ σχῆμα, ὥστε δοκεῖν ὀρθοτέραν τῆς φύσεως εἶναι· τὰ δὲ ὄμματα ἔχειν ἀναπεπταμένα· ἐσθῆτα δὲ, ἐξ ἧς ἂν μάλιστα ὥρα διαλάμποι. κατασκοπεῖσθαι δ' ἅμα ἑαυτὴν. ἐπισκοπεῖν δὲ, καὶ εἴ τις ἄλλος αὐτὴν θεᾶται πολ-

Herculem Prodicus ille doctus scripsit, cũ primum pubesceret (quod tẽpus a natura, ad eligendum quam quisque viam viuendi sit ingressurus, datũ est) exiisse in solitudinẽ, atq; ibi sedentẽ, diu multũq; dubitasse. cũ duas cerneret vias, vnã Voluptatis, alterã Virtutis, vtrã ingredi melius esset? Interim autẽ ipsi fœminas duas apparuisse statura grandes: alteram aspectu decenti, liberalique ingenio, ornatu corporis nitido, pudorem in aspectu præferentem, & modestiam in gestu, veste candida indutam: alteram corpulentioris habitudinis, & simpliciter educatam, ornatu exquisito cultam: sic arte coloratam, vt & candorẽ cutis & ruborem maiores veris ementiretur: in motu corporis atq; habitu ita affectã, vt procerior appareret, quã ferebat natiua magnitudo: oculis etiã expassis: tum ea veste indutam, quæ maximum corporis decorem efficeret: interim seipsam oculis circumactis perlustrantem, identidemque aspectantẽ, ecquis in se oculos converteret, atque

atq; vmbrā suā obseruantē. Quę cū iā ꝓpius Herculem accessisset, illā alterā supra dictā pariter ꝓgredi institisse: verū hāc anteuertere illi volenrē, cursu ad Herculem venisse, atq; his verbis loqui cœpisse: Video te Hercules addubitantē, q̄ viā tandē ineas vitę, qui si me amicā atque auctore vti tibi persuaseris, ego te in viā iucundissimā simul & facilimā ducā, & oblectabiliū quidē rerum omniū impertiā tibi gustū: grauiū autē rerū omniū ad extremū vsq; faciā te expertē. Iam primū bellorū negotiorūq; cura vacabis, in eaq; demū cogitatione tute versabere, considerandū in primis vt habeas, quid cibi, q̄d potus inuenias ꝙ tibi gratissimū sit, quid oculos tuos oblectet, quid tactū, quid olfactū, tibi sit iucūdissimum: quib. amorib. genio tuo indulgere, quonā modo mollissime dormire, qua ratione omnib. perfrui voluptatib. nulloq; negotio possis. Caue vero in mentē tibi veniat, periculū esse ac metuēdum tibi, ne quando in desideriū incidas earū rerum, vnde hæc quæ dixi suppeditari solēt. Veto te hæc vereri. Nequaquam enim ad vitā te ducā laboris ac ærumnæ tolerantē aut animo aut corpore, vt inde suauitates huiuscemodi suppetere tibi possint. Et quidē cū alienis fruere laborib. tū ab re nulla temperabis, vnde capturæ quippiā accedere posse videatur.

λάκις δὲ καὶ εἰς τὴν ἑαυτῆς σκιὰν ἀποβλέπειν. ὡς δ᾽ ἐγένετο πλησιέστερον τοῦ ἡρακλέους, τὴν μὲν πρόσθεν ῥηθεῖσαν ἰέναι τὸν αὐτὸν τρόπον. τὴν δ᾽ ἑτέραν φθάσαι, βουλομένην προσδραμεῖν τῷ ἡρακλεῖ, καὶ εἰπεῖν· ὁρῶ σε, ὦ ἡράκλεις, ἀποροῦντα ποίαν ὁδὸν ἐπὶ τὸν βίον τράπῃ. ἐὰν οὖν ἐμὲ φίλην ποιησάμενος, ἐπὶ τὴν ἡδίστην τε καὶ ῥάστην ὁδὸν ἄξω σε, καὶ τῶν μὲν τερπνῶν οὐδενὸς ἄγευστος ἔσῃ, τῶν δὲ χαλεπῶν ἄπειρος διαβιώσῃ. πρῶτον μὲν γὰρ, οὐ πολέμων, οὐδὲ πραγμάτων φροντιεῖς. ἀλλὰ σκοπούμενος δίεσῃ. τί ἂν κεχαρισμένον, ἢ σῖτον ἢ ποτὸν εὕροις, ἢ τί ἂν ἰδὼν τερφθείης, ἢ τίνων ὀσφραινόμενος ἢ ἁπτόμενος ἡσθείης. τίσι δὲ παιδικοῖς ὁμιλῶν, μάλιστ᾽ ἂν εὐφρανθείης; καὶ πῶς ἂν μαλακώτατα καθεύδοις, καὶ πῶς ἂν ἀπονώτατα τούτων πάντων τυγχάνοις. ἐὰν δέ ποτε γένηταί τις ὑποψία [σπάνιος.] σπανιῶς ἀφ᾽ ὧν ἔσται ταῦτα, οὐ φόβος, μή σε ἀγάγω ἐπὶ τὸν πονοῦντα καὶ ταλαιπωροῦντα τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ ταῦτα πορίζεσθαι, ἀλλ᾽ οἷς ἂν οἱ ἄλλοι ἐργάζονται, τούτοις σὺ χρήσῃ, οὐδενὸς ἀπεχόμενος, ὅθεν ἂν δυνατὸν ᾖ τι κερδᾶναι.

παντοχόθεν γὰρ ὠφελεῖσθαι τοῖς ἐμοὶ ξυνοῦσιν, ἐξουσίαν ἔγωγε παρέχω. καὶ ὁ ἡρακλῆς ἀκούσας ταῦτα, ὦ γύναι, ἔφη, ὄνομα δέ σοι τί ἐστιν; ἡ δ', οἱ μὲν ἐμοὶ φίλοι, ἔφη, καλοῦσί με Εὐδαιμονίαν. οἱ δὲ μισοῦντές με ὑποκοριζόμενοι, ὀνομάζουσί με Κακίαν. καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἑτέρα γυνὴ προσελθοῦσα εἶπεν· καὶ ἐγὼ ἥκω πρὸς σέ, ὦ ἡράκλεις, [ἡ δυνατοὺς τοῦσι] εἰ δυνατοὺς γεννήσαντάς σε, καὶ τὴν φύσιν τὴν σὴν ἐν τῇ [παιδίᾳ] παιδείᾳ καταμαθοῦσα, ἐξ ὧν ἐλπίζω, εἰ τὴν πρὸς ἐμὲ ὁδὸν τράποιο, σφόδρ' ἄν σε τῶν καλῶν τε καὶ σεμνῶν ἐργάτην ἀγαθὸν γενέσθαι. καὶ ἐμὲ ἔτι πολὺ ἐντιμοτέραν καὶ ἐπ' ἀγαθοῖς διαπρεπεστέραν φανῆναι. οὐκ ἐξαπατήσω δέ σε προοιμίοις ἡδονῆς, ἀλλ' ᾗπερ οἱ θεοὶ διέθεσαν, τὰ ὄντα διηγήσομαι μετ' ἀληθείας. τῶν γὰρ ὄντων ἀγαθῶν καὶ καλῶν, οὐδὲν ἄνευ πόνου καὶ ἐπιμελείας θεοὶ διδόασιν ἀνθρώποις. ἀλλ' εἴτε τοὺς θεοὺς ἵλεως εἶναί σοι βούλει, θεραπευτέον τοὺς θεούς; εἴτε ὑπὸ φίλων ἐθέλεις ἀγαπᾶσθαι, τοὺς φίλους εὐεργετητέον; εἴτε ὑπό τινος πόλεως ἐπιθυμεῖς τιμᾶσθαι, τὴν πόλιν ὠφελητέον, εἴτε ὑπὸ τῆς ἑλλάδος πάσης ἀξιοῖς ἐπ'

Quippe huiuſmodi licentiā ſectatoribus meis largior, vt cōmoda ſua comparent vndiq., & augeant. Quæ cum Hercules audiſſet: Quodnā autem mulier, inquit, nomē tibi eſt? Tum illa: Amici (inquit) mei, Felicitatē: at qui me oderunt, vim huius vocabuli volētes imminuere, me appellant Inertiam. Interea mulier illa altera accedēs: Ego quoq; ipſa (inquit) ad te Hercules venio, vt quę & parētes tuos nouerim, & tuum ingenium ad percipiendam inſtitutionē meam: ſperoq;, ſi viā ad me ferentē tute ingrediare, futurum te ſane ſtrenuū actorē honeſtarum rerū atq; grauiū, indeq; honoratiorē me ipsā viſum iri, atq; bonā in partem inſigniorem. Cæterum nequaquam exſpectes, vt fucum tibi faciam exordiorum concinnitate voluptuaria. nam vt dii ſtatuerunt, ita rerum veritatem ſimpliciter commemorabo. Atqui eorum quæ bona & honeſta ſunt, nihil dij citra laborem ipſi, & curam, hominibus dare ſolent: quos quidem ipſos ſi tibi propitios eſſe cupis, dij tibi colendi ſunt ipſi. Si ab amicis amari, amici quoque beneficiis emerendi ſunt. Sin in ciuitate aliqua honorem tibi haberi, vtilem te præbere ciuitati illi oportet. Quod ſi per vniuerſam Græciam animus fert admirationem

admirationem tui ciere, ipsa tibi Græcia quodam est afficienda beneficio. Porro autem, si terram abunde tibi fruges fundere vis, ipsa tibi terra excolēda est. Et si a negotiatione pecuaria facere rem atq; augere instituisti, ipsa tibi pecora diligenter accuranda sunt. Sin impetum cœpisti bellicis ex rebus fastigium tuum attollendi amicis tuis in libertatem asserendis, inimicis seruituti mancipandis, cum ita tibi visum fuerit: vtique faciendum tibi est vt artes militares ediscas ab iis, qui eas docere idonei sunt, & apti: earumque vsum cum didiceris, vt exercitatione confirmes: Postremo si in animo tibi est athleticam corporis firmitatem comparare, corpus est tibi seruituti animi assuefaciendū, laboribusq; & sudore exercendū. Cuius sermonē Inertia excipiens, apud Prodicū: Animaduertis (inquit) ô Hercules, quā molestā tibi viā, & quā longā ad gaudia,

ἀρετῇ θαυμάζεσθαι, τὴν ἑλλάδα πειρατέον εὖ ποιεῖν; εἴτε τὴν γῆν θεραπευτέον; εἴτε ἀπὸ βοσκημάτων οἴει δεῖν πλουτίζεσθαι, τῶν βοσκημάτων ἐπιμελητέον; εἴτε διὰ πολέμου ὁρμᾷς αὔξεσθαι, καὶ βούλει δύνασθαι τούς τε φίλους ἐλευθεροῦν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς χειροῦσθαι τὰς πολεμικὰς τέχνας παρὰ τῶν ἐπισταμένων μαθητέον, καὶ ὅπως αὐταῖς δεῖ χρῆσθαι ἀσκητέον. εἰ δὲ καὶ τῷ σώματι βούλει δυνατὸς εἶναι, τῇ γνώμῃ ὑπηρετεῖν ἐθιστέον τὸ σῶμα, καὶ γυμναστέον σὺν πόνοις καὶ ἱδρῶτι. καὶ ἡ Κακία ὑπολαβοῦσα εἶπεν, ὥς φησι Πρόδικος· ἐννοεῖς ὦ Ἡράκλεις, ὡς χαλεπὴν καὶ μακρὰν ὁδὸν ἐπὶ τὰς εὐφροσύνας ἡ γυνή σοι αὕτη διηγεῖται; ἐγὼ δὲ ῥᾳδίαν καὶ βραχεῖαν ὁδὸν ἐπὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἄξω σε. καὶ ἡ Ἀρετὴ εἶπεν· ὦ τλῆμον, τί δέ σὺ ἀγαθὸν ἔχεις, ἢ τί ἡδὺ οἶσθα, μηδὲν τούτων ἕνεκα πράττειν ἐθέλουσα; ἥ τις οὐδὲ τὴν τῶν ἡδέων ἐπιθυμίαν ἀναμένουσ', ἀλλὰ πρὶν ἐπιθυμῆσαι, πάντων ἐμπίπλασαι· πρὶν μὲν πεινῆν ἐσθίουσα, πρὶν δὲ διψῆν πίνουσα· ἵνα μὲν ἡδέως φάγῃς, ὀψοποιοὺς

mulier ista tibi exposuerit? At ego vero & prona te via, & breui ad felicitatē perductura sum. Tū Virtus: O misera tu (inquit) quid boni tandē habes? imo vero ecquid omnino ipsa suauitatis nosti? num tu harum parandarum ergo agere quicquam sustines, quæ ne iucundorum quidem desideriū cupiditatemq; exspectes? desiderio vero anteuertes, expleri omnib. iis solita sis? antequā esuris, cibū sumēs: priusquā sitis, bibens: & vt suauiter epuleris, eduliorum artifices

μηχανωμένη. ἵνα δὲ ἡδέως πίνῃς, οἴνους τε πολυτελεῖς παρασκευάζῃ, καὶ τοῦ θέρους χιόνα περιθέουσα ζητεῖς. ἵνα δὲ καθυπνώσῃς ἡδέως, οὐ μόνον τὰς στρωμνὰς μαλακάς, ἀλλὰ καὶ τὰς κλίνας, καὶ τὰ ὑπόβαθρα ταῖς κλίναις παρασκευάζεις· οὐ γὰρ διὰ τὸ πονεῖν, ἀλλὰ διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν ὅ, τι ποιῇς, ὕπνου ἐπιθυμεῖς. τὰ δ᾽ ἀφροδίσια, πρὸ τοῦ δεῖσθαι ἀναγκάζεις, πάντα μηχανωμένη, καὶ γυναιξὶ καὶ ἀνδράσι χρωμένη· οὕτω γὰρ παιδεύεις τοὺς ἑαυτῆς φίλους, τῆς μὲν νυκτὸς ὑβρίζουσα, τῆς δ᾽ ἡμέρας τὸ χρησιμώτατον κατακοιμίζουσα. ἀθάνατος δὲ οὖσα ἐκ θεῶν μὲν ἀπέρριψαι, ὑπὸ δὲ ἀνθρώπων ἀγαθῶν ἀτιμάζῃ. τοῦ δὲ πάντων ἡδίστου ἀκούσματος ἐπαίνου ἑαυτῆς ἀνήκοος εἶ, καὶ τοῦ πάντων ἡδίστου θεάματος ἀθέατος. οὐδὲν γὰρ πώποτε σεαυτῆς ἔργον καλὸν τὸ θέασαι. τίς δ᾽ ἄν σοι λεγούσῃ τι πιστεύσειε; τίς δ᾽ ἂν δεομένῃ τινὸς ἐπαρκέσειεν; ἢ τίς ἂν εὖ φρονῶν τοῦ σοῦ θιάσου τολμήσειεν εἶναι; οἱ νέοι μὲν ὄντες, τοῖς σώμασιν ἀδύνατοι εἰσί. πρεσβύτεροι δὲ γενόμενοι, ταῖς ψυχαῖς ἀνόητοι. ἀπόνως μὲν

exquiris: vt bibas item suauiter, vina pretiosa coemens: æstate (si diis placet) vndique niuem expetens: iam vero iucunde vt sopiare, non molles modo lectos sternendos tibi locas, sed lecticas etiam ipsas molliculas, earumque scamna facienda tibi mollia curas: nimirum quæ non somni laborisque vicissitudine institueris vti, sed idcirco dormire, quia nihil aliud habeas potius quod facias: tum venerem ignauam exquisitis machinamentis cieas, suapte vi immotam. En quæ tuî discere ex te amici cupiant, vt per lasciuiam noctes, diei optimam partem per soporem exigant. Quocirca immortalis cum esses, ex deorum curia eiecta es: a mortalibus quoque despecta, qui probitate censentur. denique orbata simul acroamate iucundissimo, laudari te vt nunquam audieris: simul spectaculo sane visendo, nūquam vt opus aliquod tuū spectaris aut pulcrum, aut honestum. [*Hactenus Budæus. Reliqua Bessario conuertit, hoc modo.*] Quis igitur, cum aliquid dicas, crederet tibi? aut cum indigeas, quicquam tibi præstaret? Aut quis suæ compos mentis voluerit inter tuos connumerari, qui in iuuentute quidem corporibus debiles, in senio vero amentes efficiuntur? cum

adolescentiam

adolescentiam cum pigritia in delitiis peragant, in senio autem multis laboribus & infirmitatibus confringantur: quique verecundati super his quæ egerunt, non tamen minus super his quæ agunt grauantur: tanquam qui in iuuentute omnibus voluptatibus affecti, in senectutem sibi omnia molesta seruarunt. Ego vero sum quidem cum diis, adsum vero bonis hominibus: nihilque operis boni, neque diuini, neq; humani, sine me fieri potest: magisque aliis omnibus, & apud deos, & apud homines optimos, honoribus fruor. Etenim desiderata cooperatrix artificibus sum, fida domorũ dominis custos, beneuola famulis patrona, operum quæ pacis sunt bona coadiutrix, bellicorum vero firmissima socia, amicitiæ optima consors. Ad hæc autem, meis necessariis suauis atque prõta cibi potusq; fruitio est: exspectant enim, quousq, alia desiderẽt. Somnus autem voluptuosior illis, quam otiosis euenit: & neque excitati moleste ferunt, neque ab illo detenti, quæ agenda sunt, negligunt. Iuniores autem gaudẽt seniorũ laudibus: seniores vero lætantur iuniorũ honorib. Res quoq; gestas a priscis iucundissime memoria repeten-

λιπαροὶ διὰ νεότητος τρεφόμενοι ἐπιπόνως δὲ ἀχμηροὶ διὰ γήρως παρῶντες, τοῖς μὲν πεπραγμένοις αἰσχυνόμενοι, τοῖς δὲ πραττομένοις βαρυνόμενοι, τὰ μὲν ἡδέα ἐν τῇ νεότητι διαδραμόντες, τὰ δὲ χαλεπὰ εἰς τὸ γῆρας ἀποθέμενοι. ἐγὼ δὲ σύνειμι μὲν θεοῖς, σύνειμι δὲ ἀνθρώποις τοῖς ἀγαθοῖς. ἔργον δὲ καλὸν οὔτε θεῖον, οὔτε ἀνθρώπινον χωρὶς ἐμοῦ γίγνεται; τιμῶμαι δὲ μάλιστα πάντων καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρὰ ἀνθρώποις οἷς προσήκει· ἀγαπητὴ μὲν γὰρ συνεργὸς τεχνίταις, πιστὴ δὲ φύλαξ οἴκων δεσπόταις. εὐμενὴς δὲ παραστάτις οἰκέταις, ἀγαθὴ δὲ συλλήπτρια τῶν ἐν εἰρήνῃ πόνων, βεβαία δὲ τῶν ἐν πολέμῳ σύμμαχος ἔργων, ἀρίστη δὲ φιλίας κοινωνός. ἐστὶ δὲ τοῖς μὲν ἐμοῖς φίλοις, ἡδεῖα μὲν καὶ ἀπράγμων σίτων καὶ ποτῶν ἀπόλαυσις. ἀνέχονται γὰρ ἕως ἂν ἐπιθυμήσωσιν αὐτῶν. ὕπνος δ' αὐτοῖς πάρεστιν ἡδίων, ἢ τοῖς ἀμόχθοις· καὶ οὔτε ἀπολείποντες αὐτὸν ἄχθονται, οὔτε διὰ τοῦτον μεθιᾶσι τὰ δέοντα πράττειν. καὶ οἱ μὲν νέοι τοῖς τῶν πρεσβυτέρων ἐπαίνοις χαίρουσι· οἱ δὲ γεραίτεροι, ταῖς τῶν νέων τιμαῖς ἀγάλλονται, καὶ ἡδέως μὲν τῶν παλαιῶν πράξεων μέμνηνται. εὖ δὲ

τὰς παρούσας ἥδονται πράττοντες, δι' ἐμὲ φίλοι μὲν θεοῖς ὄντες, ἀγαπητοὶ δὲ φίλοις, τίμιοι δὲ πατρίσιν. ὅταν δ' ἔλθῃ τὸ πεπρωμένον τέλος, οὐ μετὰ λήθης ἄτιμοι κεῖνται, ἀλλὰ μετὰ μνήμης τὸν ἀεὶ χρόνον ὑμνούμενοι θάλλουσι. τοιαῦτά σοι ὦ παῖ τοκέων ἀγαθῶν ἡράκλεις, ἔξεστι διαπονησαμένῳ, τὴν μακαριστοτάτην εὐδαιμονίαν κεκτῆσθαι.

do, non minori cum iucunditate res eis præsentes peragunt: quas ob res diis amati, desiderati amicis, honorabiles patriis efficiuntur. Cum vero fatis datus finis peruenerit, non obliuioni traditi sine honoribus iacent: sed memoria hominum commendati, in æternum florent. Hæc, ô Hercules, inquit, bonorum parentum fili, sudoribus licet exercendo beatissimam felicitatem habere.

F I N I S.

HIERO-

HIERONYMI WOLFII

ANNOTATIONES IN ENCHIRIDION EPICTETI.

ANNOTATIO In Caput I.

PRAETER Angeli Politiani, & Thomæ Naogeorgi, doctiſſimorum virorum conuerſiones; in Opuſculi huius interpretatione quinque codicibus Græcis ſum vſus: duobus Baſileæ, totidemque Venetiis, ſed nec eodem tempore, nec in eadem officina editis: & vno Argentinenſi. quorum neque diſtinctio capitum eſt eadem, & lectio nonnullis in locis variat. quæ (ſi quid momenti habere viſa fuerint) annotare viſum eſt, vt quid in conuertendo ſim ſecutus, non ignoretur. Declarabimus etiam paulo accuratius ea vocabula, quæ vt in hoc Opuſculo ſubinde recurrunt, ita totius doctrinæ Stoicæ fundamenta continent. Sumus autem ea diſtinctione capitum vſi, quæ lectoris & meditationi & memoriæ commodatura videbatur.

ἐφ᾽ ἡμῖν ἐστιν ὑπόληψις. *In noſtra poteſtate eſt opinio.*] Negat hoc Homerus, quum, Cicerone interprete, ſcribit:

Tales ſunt hominum mentes, quali pater ipſe
Iuppiter auctiferas luſtrarit lampade terras.

Homeri verſus ſic habent:

Τοῖος γὰρ νόος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
Οἷον ἐπ᾽ ἦμαρ ἄγῃσι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

Sed hunc ſcrupulum Simplicius eximit.

οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν δὲ, τὸ σῶμα, ἡ κτῆσις, δόξαι, ἀρχαί. *In noſtra poteſtate non ſunt, corpus, poſſeſſio.*] Nemo negabit opinor, non eſſe noſtri arbitrij, vt perpetuo valeat, nec vllo incommodo afficiatur corpus. Nam alioqui ægrotaret, mutilaretur, moreretur nemo. Etſi enim quidam apud Plinium ſponſionem cum Fortuna feciſſe legitur, ſi vnquam ægrotaſſet: nihilominus tamen lapſu ſcalarum interiit.

Masinissam & Cyrum, robustissimos reges, longa ætas exstinxit. Iam si diuitiæ, gloria, imperia, cæteraque nobis in manu essent: quis egeret, male audiret, seruiret? Quis cara vxore, liberis, amicis orbaretur? Hoc igitur extra controuersiam est, non esse ista nostri iuris. Illud vero cui persuaderi potest, cum nostra non sint, ne iacturam illorum molestissime feramus? Ne iis ereptis, vim & iniuriam nobis esse factam opinemur? Tanta est inconstantia & peruersitas. Occurritur autem Epicteto, Natura nobis esse insitum talium rerum amorem: nec posse fieri, quin iis amissis doleamus. At vicissim rogabit Epictetus: Annon illud etiam natura ferat, vt sæpe illa amittamus: an repugnare in eo naturæ, sit viri boni & sapientis? Frustra præsertim, & vltro augere sibi molestias, quæ animi æquitate minuendæ erant? Opponimus scilicet philosophis non firmiores rationes, sed affectus nostros & prauam consuetudinem: pro quibus tanquam pro aris & focis, & monumentis maiorum pugnamus; maiore ne stultitia dicam, an calamitate? Quod si dies adimit hominibus ægritudinem: recta ratio cur non adimat? Cur exempla Vulgi, quam virorum fortium & sapientum sequi malumus? At id quoque Natura fert, vt ipsa assuetudo molestiam leniat. vnde poeta:

χρόνος μαλάξει, νῦν δ' ἔθ' ἡβάσκει κακόν.

Malum viget iam, lenietur tempore.

Esto: sed cur non, vt seruulo Comico, ita & nobis meditata omnia mala nostra sunt, vt ne quid animo sit nouum? Nam & hoc docet Epictetus, & docuerunt olim multi, nec obtemperasse quenquam pœnituit. An non & diuus Paulus monet, ita esse vtendum mundo, quasi non vtamur? Nec habitandi, sed commorãdi locum hic nobis esse datum? Sed hæc alibi commodius. Illud non alienum fuerit, verba, quæ obscuriora videntur, quæque subinde recurrunt in hoc Opusculo, declarare.

ἐφ' ἡμῖν μὲν ὑπόληψις, ὁρμὴ, ὄρεξις, ἔκκλισις. *In nostra potestate sunt, opinio, appetitio, desiderium, declinatio.*] ὑπόληψις est opinio, sententia, persuasio, iudicium, id quod de quaq; re sentimus: vt, mortem & morbum esse malum,

malum, diuitias & voluptates expetendas esse, fugiendum esse flagitium & dedecus, philosophiam mederi animis. ὁρμὴν Cicero alias appetitionem, alias appetitum seu appetitionem animi, alias motum animi interpretatur. Politianus conatum vertit. ὄρεξιν appetitum. ἀφορμὴ huius contrarium est, auersatio, cum animus abhorret a re aliqua. Hinc ὁρμᾶν καὶ ἀφορμᾶν, appetere, inclinare animo ad aliquid: ἀφορμᾶν, auersari, abhorrere. Peculiarem enim hæc verba vsum habent apud Stoicos. Est & ὄρεξις appetitus: sed Cicero βούλησιν, εὔλογον ὄρεξιν exponit, voluntatem quæ quid cum ratione desideret. Quare ὄρεξιν (ne vocabulorũ numerus immi-nueretur) desiderium verti. ἔκκλισιν idem, declinationẽ a malis, declinationẽ laboris & periculi, dixit. Simplicius hunc ordinẽ tradit: Cũ quid bonum aut malũ iudicemus, omnino commoueri declinationẽ aut appetitionẽ: subsequi vero ὁρμὴν, quã animi concitationẽ, approbantis aut improbãtis, prosequentis aut auersantis aliquid, definit. αἵρεσις est optio vel appetitio, cum Cicero τὸ αἱρετὸν optabile & rem expetendã vertat. προαίρεσιν Simplicius ἄλλης ἀνὸς αἵρεσιν esse dicit, cum alia aliis præferuntur. Quo vno verbo cõmode queat exprimi,

Grammatici certant, & adhuc sub iudice lis est.

Barbari prælectionẽ, alij delectũ, alij ꝓpositum, alij institutum, alij voluntatẽ, alij consiliũ interpretãtur. Nos, vt quimus, quando vt volumus licet. Omnino difficile est cum Græcis, præsertim Stoicis, certare verborũ copia & proprietate. Quare veniã ab æquis lectoribus impetratam velim, sicubi Epicteto & acerrimis eorum iudiciis nõ satisfecerimus. Sæpe enim, eruditis scriptoribus facile est varia vocabula congerere: sed eadem distinguere, grammatico aut interpreti non perinde promtum. Imo (si, quod sentio, dicendum est) ipsi auctores sæpe riderent & grammaticos & interpretes, qui earum rerum distinguendarum sollicita cura tenerentur, quas ipsi aut ostentandæ copiæ, aut rei inculcandæ gratia congessissent.

ὅσα ἡμέτερα ἔργα. *Quæcunque nostræ actiones.*] ἔργον Ciceroni est alias opus, alias res, alias opera, alias difficultas. Ego hic ἔργον intelligo,

non munus officij, τὸ καθῆκον, in qua significatione sæpe capitur: sed ἐνέργειαν, actionem, id quod aut animis agitamus, aut ministerio corporis agimus, siue bonum siue malum: vt cum agimus prudenter, iuste, fortiter, temperate: contra uel libidinose, effœminate, iniuste, temere: cum philosophamur, irascimur, cupimus, deambulamus, lauamus, scribimus, legimus, & id genus alia, quæ homo suapte natura, suoq; arbitratu facere potest aut non facere, nisi morbo aut externa vi impediatur. Quod cũ fit, actiones illæ in potestate nostra esse desinunt, opinor: & opinio tantũ, appetitio & desiderium, horumque contraria declinatio & auersatio, nobis relinquuntur. Cum autem morbi sint, qui animum etiam tentẽt, vt phrenitis, melancholia, veternus, apoplexia, epilepsia, vulnera capitis, cerebri læsiones, similesque pestes: etiam illa, nisi fallor, euanescunt, quæ sola in nostra potestate esse affirmat Epictetus. Sed loqui Stoicos de natura integra, & non impedita, probabile est, quę tamen quandiu talis permansura sit, cõstare nemini profecto potest. Consideret ergo quisque secum, veriusne ista dicantur, an magnificentius? Animi tamen bona dotibus corporis, & fortunæ muneribus præstare, ac diuturniora esse, extra controuersiam esse arbitror. Quicquid tamen egeris, nunquam id consequeris, vt a Fortunæ tyrannide sis immunis: hoc est, vt Deus ea tibi nõn auferre possit, quę largitus est. Valeat ergo Thrasonica illa vox, & inter Stoicas hyperbolas numeretur, προκατείληφά σε, ὦ τύχη, καὶ πᾶσαν ἀφῄρηκά σου τὴν παρείσδυσιν: hoc est, Anteuerti tibi Fortuna, & quasi vallo firmissimo opposito, omnes tibi aditus, omnes cuniculos intercluSi. Prudentius ille, qui distichon illud per se, insolens, picturæ hominis mortui ascripsit: cui, si in CHRISTO seruatore obdormierit, vere conuenit:

ἐλπὶς καὶ τύχη μέγα χαίρετε·
τὸν λιμέν' εὗρον·
οὐδὲν ἐμοὶ χ' ὑμῖν· παίζετε
τοὺς μετ' ἐμέ·

Inueni portum, Spes & Fortuna valete:
Nil mihi vobiscum: ludite nunc alios.

Neque enim spe sua frustrabitur, neque timebit quicquam, mortuus in Domino, a

νο, ab omnib. fortunæ iniuriis & ludibriis immunis, atque in portu tutiſſimo ſecurus & beatus conquieſcet.

In Caput 4.

Τηλικούτου οὖν ἐφιέμενος, μέμνησο ὅτι οὐ δεῖ οὐδὲ μετρίως κεκινημένον, ἀπτέσθαι αὐτῶν: *In tantarum igitur appetitione rerum, ſic eas ſuſcipiendas eſſe memento, vt prorſus omni vaces animi perturbatione.*] Rectius Simplicij Commentarius: τηλικούτων οὖν ἐφιέμενος, μέμνησο ὅτι οὐ δεῖ μετρίως κεκινημένον ἅπτεσθαι αὐτῶν: Quum igitur tãtas res appetas, ſic eas ſuſcipiendas eſſe memento, vt ſis non mediocriter incitatus. Quam lectionem & Politianus eſt ſequutus. De pluribus locutus eſt: ergo τηλικούτων. Serio ſuſcipiendũ monet philoſophiæ ſtudium. ergo οὐδὲ redundat, quod quatuor reliqui codices habent: a quibus deceptus, verterã: Vt prorſus omni vaces animi perturbatione: quæ ſententia etſi cum ἀπαθείᾳ Stoicorum cõuenit, philoſophiæ tyroni tamen haudquaquam conuenit, quem incredibili cupiditate ſapientiæ inflammatum eſſe vult, adeo vt illud ex Euangelio deſumtum ei dici poſſit: τὸν ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπόδος ἅπαντα, καὶ λάμβανε· Vnam margaritam pretioſam omnibus opibus tuis emito.

ἐὰν δὲ καὶ ταῦτ' ἐθέλῃς: *Sin & has volueris.*] Scilicet, τὰ ἐκ φιλοσοφίας περιγινόμενα: Ea quæ Philoſophia præſtat.

καὶ ἄρχειν καὶ πλουτεῖν: *Et imperare & eſſe diues.*] Politianus addit, Domeſticos dirigere. Legit fortaſſe, τοὺς οἰκείους εὐθύνειν, quod perperam ſcriptum fuiſſe reor, pro εὐθηνεῖν, neceſſarios tuos florere. Volumus autem in primis nobis bene eſſe, mox etiam noſtris & aliis. Diſcrimen τ. εὐθυνίας καὶ εὐθηνίας, vel pueris notum eſt.

τυχὸν οὐδ' αὐτῶν τούτων τεύξῃ: *Fortaſſis nec hæc ipſa aſſequeris.*] τῶν ἀρχῶν τε καὶ τ. πλούτου: Nec magiſtratus, nec opes aſſequeris.

διὰ τὸ καὶ τῶν προτέρων ἐφίεσθαι: *Eo quod priora quoque deſiderat.*] Ea ſcilicet, quæ philoſophia confert, libertatem, tranquillitatem animi, ſecuritatem. Significat animum in duas partes diſtractum, nec fortunæ mu-

neribus, nec philosophię bonis potiri: quod altera cura impediat alteram, nec tantam esse patiatur, quanta sit opus. Sed hoc intelligatur de philosophiæ tyrocinio. Nam præcepta rebus gerendis prælucent, & illustrantur vsu vitæ & crebris virtutis actionibus, si probe intellecta & animis infixa fuerint. Philosophandum est igitur ab ineunte ætate, animo aliis curis libero, vt quæ tum cognita perceptaq; fuerint, ad parandas & tuendas opes, ad magistratus adipiscendos & gerendos, ad omnes denique vitæ casus ferendos accommodentur. τὰ πρότερα, priora dicit: vel τὰ πρότερον εἰρημένα ea quæ ante exposuit, quæque rectum iudicium sequuntur: non autem τὰ πρὶν φιλοσοφῆσαι, ea quæ desideraris ante philosophiā, vt voluptates, honores, diuitias: vel τὰ σπουδαιότερα, præstantiora. Nam tranquillitas animi, verumque iudicium vtique diuitiis & honoribus præstant.

ἐκείνων ἀποτεύξῃ: *Illis excides.*] τῶν προτέρων, prioribus & potioribus: Carebis animi tranquillitate, si auarus & ambitiosus fueris.

In Caput 5.

Πάσῃ φαντασίᾳ τραχείᾳ: *Cuiuis viso aspero.*] τὸ τραχείᾳ nonnulli codices non habent, & meo iudicio rectius omittitur: etsi φάρμακον ζωφὸν adhibet Simplicius. Sūt enim φαντασίαι non tantum τραχεῖαι, asperæ: sed etiam λεῖαι, hoc est, leues & blandæ. Sed quia verba hæc minus exercitatis obscura videntur, exemplo declaranda sunt. φαντασίαν (quod visum, aut visionem Latini dicūt) appellat eas cogitationes, quæ ex rebus obiectis oriuntur: vt si adolescenti studioso & pauperi formosa & diues mulier despondeatur, phantasia hæc statim in eo excitatur, rem esse præclaram, paucis sui loci atque ordinis talem offerri occasionem: non igitur esse negligendam. species pręclara est, incautumque facile decipit. Sed si idē paulo cordatior, secum reputet, Mulieres formosas atq; diuites, lasciuas, superbas, fastidiosas, imperiosas esse: opes non sine magna solicitudine conseruari: se despectui & derisui fore affinibus, aut certe inuisum: si morem gerere velit vxori, aut læsurum valetudinem, aut alia grauiora toleraturum: neglecturum esse studia literarum: mulierculæ denique non tam amantis, quam

quam prætextū libidinum suarum quærentis, fore mācipium: fortassis intelliget, id quod Epictetus dicit, dotatā & formosam mulierem non summū esse bonum, sed plane φαντασίαν & falsam speciem: Hesiodiæ Pandoræ instar, pyxidem malis omnibus refertam, secum afferentem. Idem esto iudicium de phantasiis imperij, honoris, aliarumq; rerū, quæ sæpius inani specie blandiri, quam reuera beare solent. Eadem ferè ratio est rerum tristium & aduersarum, vt putantur, quæ sæpe in recessu multum boni habent, quod prima fronte nequaquam pollicētur: vt paupertas sobrios, modestos, industrios plerūque facit: opulentia luxuriosos, arrogantes, ignauos.

In Caput 6.

ὅτι ὀρέξεως μὲν ἐπαγγελία: *Appetitionis pollicitationem esse.*] Est prosopopœia quędam Cupiditatis cum homine colloquentis. Rudibus apertior esset oratio, si ita locutus esset: Cum aliquid appetis, fore speras vt id consequaris, & voti compos fias, & reliqua.

περιπίπτων.] περιπίπτων legendū videtur, idem quod ἐμπίπτων. vnde περίπτωσις, & περιπέτεια τύχης.

τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐπὶ σοί: *Quæ natura eorū quæ in tua potestate sunt, aduersantur.*] His aduersantur vtique, falsa opinio, prauus & corruptus appetitus, omnes animi perturbationes, quas in hominis esse potestate volunt Stoici: non ita fortassis, vt nō exsistant (id enim Dei cuiusdam potius quam hominis fuerit) sed vt rationi obediant.

In Caput 7.

Μετάθες ἐπὶ τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐφ' ἡμῖν: *Transfer ea quæ naturæ illorū repugnant, quæ in nostra potestate sunt.*] Videntur & hæc rudioribus obscura quæ dilucidiora essent, si scripsisset: Auersare falsas opiniones, stultas & prauas cupiditates, turpitudinem & dedecus. Hęc enim vt fugere, ita etiam effugere poteris.

Καὶ μεθ' ὑπεξαιρέσεως.] Politianus, cum supputatione: Naogeorgus, cum exceptione. Sed quia Simplicius interpretatur, μετὰ τοῦ ἐνδιδόναι τι ὀλίγον, καὶ μὴ εἰς ἄκρον ἐπιτείνειν, cedendo & laxando paululum, nō ad summum intendendo: ego verti, cum imminutione. Etsi hæc tria, κούφως leuiter, ἀνειμένως remisse, μεθ' ὑπεξαιρέσεως cum imminutione, synonyma

fortaſſe ſunt. ὑπεξαίρεσις certe ſignificare id poteſt, cum paulatim aliquid affectui ſubtrahitur. Si quis autem intelligere mauult, cum exceptione vel conditione: ſenſus erit, vt opinor. Ea conditione res vel appete vel auerſare, ſi expetendæ fugiendæue ſint. Vult enim Epictetus, tirones philoſophiæ interdum Academico more ἐπέχειν καὶ διασκέπτεσθαι, cohibere aſſenſum, & amplius deliberare: & in ea ἐποχῇ, ἐλλείπειν μᾶλλον ἢ πλεονάζειν: hoc eſt, potius citra reſiſtere, quam vltra progredi, vt monet Iſocrates.

In Caput 8.

αὖ χύτραν στέργῃς: *Si ollam diligis.*] Etſi Epictetus, vt contemtor diuitiarum, vilium rerum exempla profert, vt balnei, vt lactucarum, & aliorum id genus: tamen Simplicius aptius, vt opinor, verbum habet, αὖ χύτραν σείῃς, ὅτι χύτραν σείεις: Si ollam tractas, aut agitas, te ollam tractare: hoc eſt, rem fragilem, & agitationis atque alliſionis impatientem, vt & vitrum. Vnde Mimographus: Fortuna vitrea eſt: quæ cum ſplendet, frangitur. Fortaſſis alluſit ad doliū Diogenis.

In Caput 9.

τοὺς ἀποῤῥέοντας.] deſtillantes. Alij ἀποῤῥαίνοντας, ſeſe perfundentes, eodem ſenſu.

ἐγχειρουμένους.] id eſt, ἐνοχλουμένους, quibus negotium faceſſitur. Alij ἐκχειρουμένους, id eſt, ὠθουμένους, eos qui premuntur, aut loco pelluntur.

In Caput 10.

Τὰ περὶ τῶν πραγμάτων δόγματα, *decreta de rebus.*] Et huic paradoxo medetur, vt poteſt, Simplicius. Conſiſtere certe nullo modo poteſt, niſi aut grauiora mala nos vitare, aut maiora bona cōſequi putauerimus. Nam alioquî iſta vnica, miſera illa quidem, & neſcio quam efficax in caſibus acerbiſſimis conſolatio relinquitur, quæ apud Homerum exſtat:

ὡς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι,
ζώειν ἀχνυμένους καὶ ἀτέρπεα θυμὸν ἔχοντας.

Sic voluere dii, miſeris mortalibus æuum
Eſſet vt & mœſtum, & dura illatabile cura.

οἷον θάνατος οὐδὲν δεινόν: *In morte nihil eſt mali.*] Si aut anima cum corpore exſtinguitur, aut in locum meliorem transfertur. Sed ſi pœnæ ſcelerum dandæ ſunt: periculoſæ

riculosæ plenum opus aleæ, ni veræ pietatis clypeo sis munitus.

ἀπαίδευτου ἐστὶ. Ineruditi est.] id est, eius qui non consideret, quæ sui, quæ alieni iuris sint: qui omnia suo arbitratu fieri postulat. id quod fieri neque potest, neque fortasse debet.

τὸ ἑαυτοῦ, Seipsum.] Agnoscit enim culpam suam: simulque in id intentus est, ne denuo ad eundem lapidem impingat: hoc est, ne alienarum rerum ius sibi arroget. Nā id quod antecedit, ἐφ' οἷς αὐτὸς πράσσει κακῶς: verba (ἄλλοις & αὐτὸς) suam habent emphasin. Dilucidius alio loco dicit, Per alium te non magis in calamitate esse posse, quam in vitio: hoc est, eum solum esse calamitosum, qui male sentiat & viuat: nō eū qui negligatur, aut male tractetur ab aliis.

In Caput 11.

ἡ χρῆσις τῶν φαντασιῶν: Visus visorum.] Obscuriora videntur hæc, minus assuetis. Sed perinde est ac si diceret: In omnibus rebus non appetitum aut popularem opinionem, sed rationis iudicium sequi nos oportere. Visis enim recte vti, quid est aliud, quam de rebus omnibus recte iudicare, & rationi parere, non affectui?

In Cap. 12.

Μήποτε καλοῦντος ἐλλείπῃς, Ne forte eo vocante deficias.] Politianus attexit, Inque id vinctus coniiciaris. Qui enim volens non sequitur, necessitate hoc patitur. Quæ appendix nec in excusis codicibus habetur, & est superuacanea. Loquitur enim non de externa vi, sed de imbecillitate virium: quę quo maior sit ingrauescente ætate, eo paucioribus rebus animum esse occupandum: quod & iis vacare, & parere philosophiæ sit difficilimum. Homo cœlebs (si cætera paria sint) & in vita paucioribus esse contentus, & æquiore animo discedere e vita potest. Maritum & patrem, tam viuentem quam morientem, magis solicitant vxor, liberi, familia, quam ipsius salus. In hanc sententiam scribit Cicero, trāquillitatē animi atq; securitatē eo faciliorē esse philosophis, quo minus pateant multa in eorū vita, quæ Fortuna feriat, & quo minus multis rebus egeant: & quia, si quid aduersi eueniat, tam grauiter cadere non possint. Nauem, siue philosophiam, siue vitæ institutum intelligo: gubernatorē vero, Deū:

cui qui vocanti non pareat, aut pro mancipio tractetur, aut plane deferatur.

In Capul 13.

Μὴ ζήτει τὰ γινόμενα γίνεσθαι, ὡς θέλεις· ἀλλὰ θέλε τὰ γινόμενα, ὡς γίνεται, καὶ εὖ ποιήσεις.] Argentinensis codex paulo aliter, ἀλλὰ θέλειν, ὡς τὰ γινόμενα γίνεται. vt sit, ζήτει θέλειν, id stude vt velis: quasi dicat, Voluntatem tuā facilius mutabis, quam naturam rerum. καὶ εὖ ποιήσεις, verti, Si sapis: quod si displicet, repone, & recte facies. Est enim idem quod καλῶς ποιεῖν, approbandi formula hoc loco. εὖ ποιῶ σε, bene de te mereor: & εὖ πράττω, facile agito, bene mecum agitur: non sunt huius loci.

Χώλανσις ποδὸς ἐστὶν ἐμπόδιον, προαιρέσεως δ' οὔ. *Claudicatio pedis est impedimentum, non instituti.*] At dices, instituto conficiendi itineris (præsertim si iumentum aut vehiculum desit) obstat claudicatio. Respondebit Epictetus: Si præceptis meis parueris, non institues iter, quod conficere non possis. Sic quo plura & maiora fuerint impedimenta corporis, eo magis appetitum contrahes, paucioraque suscipies. At istud ipsum, inquis, est instituti impedimentum, eoque molestissimum. Negat Epictetus esse impedimentum, nihil temere & frustra appetere: sed id philosophi proprium esse munus affirmat. Illud certe vel stultus intelligit, præstare appetitum rationi obedientem præbere, quam irritis cupiditatibus æstuare. At est factu difficile. Sic Deo visum, cui, nisi vltro feceris, parebis inuitus. Illud tamen Epictetus (vt ea quę sequuntur, docent) non vetat, quo minus commodis tuis, quatenus & natura postulet, & honeste possis, consulas.

ἄλλου τινὸς ἐμπόδιον, σὸν δ' οὔ: *Id alterius cuiuspiam rei, non tui esse impedimentum.*] Si concederet, pedem esse partem corporis (neque vero negat) corpus vero hominis partem esse (quod negare videtur) impedito pede, corpus: corpore impedito, homo ipse, ex parte saltem, impediretur. Quod si corpus instrumentum est hominis (qua de re plura ex Simplicio afferemus) negari certe non poterit, quin mutilato instrumento, imperfectior & incommodior futura sit actio. Male pugnabis gladio, cui vel capulus vel mucro defuerit. Sed hæc differantur.

In

In Caput 14.

οὐ συναρπασθήσῃ αἱ φαντασίαι, *Visis non obtemperabis.*] Hoc est, neque voluptati, neque dolori succumbes: sed prauas cupiditates atque affectiones, sapientiæ virtutumque præsidio superabis.

In Caput 16.

Κρεῖσσον γὰρ λιμῷ ἀποθανεῖν, ἄλυπον καὶ ἄφοβον γενόμενον: *Præstat enim emori fame, ubi doloris & timoris expers euaseris.*] Quæri non iniuria possit, tantane constantia cadat in fragilitatem humanam, ut Saguntina (quod aiunt) fame non afficiatur? Deinde quod de puero dicit, nisi ita intelligatur, ut tum demum eius cura abiiciatur, cum neque verbis neque verberibus quicquam profeceris: videbitur plena inhumanitatis oratio, & Timone μισανθρώπῳ, quam homine philosopho dignior, qui & ipse aliquid studij atque operæ ad consociationem ciuilem afferre debet. Equidem existimo ὑπερβολὰς esse, nimiæ solicitudinis reprimendæ causa vsurpatas. Quod si cauillari libeat, hypotheticam esse dices propositionem; ἄλυπον καὶ ἄφοβον γενόμενον; vbi & dolorem & metum propulsaris. tum enim nec fame dolebis, nec mortem metues. sed quando id fiet? Paucissima certe in omnibus historiis exstant exempla: & quæ exstant, vt Socratis, Anaxarchi, Diogenis, Demonactis, Lælij, Catonis, & aliorum, dubitari potest an sint Græcorum ingeniis ornata vehementius, & supra veri fidem amplificata.

In Caput 17.

ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐστὶν αὐτῷ καλῶς, *Non adeo ei bene est.*] Malim ἔστω, vel εἴη, Sit. Sententia est, contemni potius puerum oportere, quam eius siue contumacia siue inscitia commoueri. Absit vt tu commouearis, cum stultus & improbus puer, siue ex inscitia, siue de industria peccauerit.

In Caput 18.

εἰ προκόψαι θέλεις, *Si proficere vis.*] Scilicet, in philosophia, & animi cultura. Nam enim προκοπὴν intelligit, qua tranquillitas animi & libertas augeatur.

ὑπομένειν ἕνεκα τῶν ἐκτὸς ἀνους δόξαι: *Ne recusa, propter externa videri amens.*] Qui enim, voluptates, opes, honores minus curat, præsertim si illa con-

ſequi liceat: vulgo ſtultus habetur.

κἂν δόξῃς τινὸς εἶναί τι.] Deeſſe videtur ἄξιος, dignus aliquo: ſed non eſt opus, ſi, vt cæteri codices habent, pro τινὸς, τὶς legatur.

In Caput 19.

θέλεις γὰρ τὴν κακίαν μὴ εἶναι κακίαν: Id enim poſtulas, vt vitium non ſit vitium.] Innuit opinor, pueros & omnes mortales natura eſſe vitioſos: nec vitia propulſari, niſi per philoſophiam, cuius non ſatis capax ſit tenera & rudis ætas: quæ vt caſtiganda ſit, non tamen ſit abiicienda.

In Caput 20.

κύριος ἑκάστου ἐστὶν ὁ τῶν ὑπ' ἐκείνου: Cuiuſque dominus eſt is, qui cupiditatum eius.] Quam multos ergo Fortuna dominos nobis impoſuit? Quanto plures ipſi nobis imponimus, inſatiabili caducarum rerum cupiditate?

In Caput 21.

Παρατεθέντων σοὶ, Vbi tibi appoſuerint.] Simplicius, παρατεθέντων, appoſitis, Sed & alterum ἐλλειπτικῶς ferri poteſt, ſi intelligas, τῶν μαγείρων τὰ σιτία, ſi coqui vel miniſtri fercula tibi appoſuerint.

ἄξιος τῶν θεῶν συμπότης, Diis dignus compotor.] Significat, Externarum rerum deſpicientiam diuinum eſſe quiddam, & reddere Deo ſimilem.

θεῖοί τε ἦσαν καὶ ἐλέγοντο: Diuini vt erant, ita & dicebantur.] Inſolenter vtique & imperite. Quam enim infinito interuallo vel præſtantiſſimus homo ab extrema vmbra diuinitatis abeſt?

In Caput 22.

ἄλλον γὰρ οὐ θλίβει.] ὅτι ἄλλου οὐχ ἅπτεται. Alium non angit: quia non tangit. Facile omnes, cum valemus, recta conſilia ægrotis damus. Tu ſi hic ſis, aliter ſentias. Alterius vulnera & cædem ſpectare ſine dolore corporis poſſumus, ſed ipſi non ſine acerbiſſimo doloris ſenſu vulneramur & cædimur. Byzantinum incendium, peſtis, terræmotus, ſeditio, bellum, te Romæ degentem non angit, quia non tangit. At vero,

Et tua res agitur, paries cum proximus ardet.

Sed hæc eorum querela eſt ſcilicet, quibus perſuaderi non poteſt, corpus, opes, vxores, liberos, non eſſe ipſorum, ſed iuris alieni. Secus Hiob, qui opibus & liberis amiſſis

amissis laudauit Deum, qui ea quæ dedisset, abstulisset.

μίχει μὲν τοι λόγου, μὴ ὄκνει συμπεριφέρεσθαι αὐτῷ: Verbo tenus illi te accommodare ne dubita.] Sententia est, ne dubites illius affectui & verbis & suspiriis subseruire, ac dolorem præ te ferre. Remittit hic aliquid Epictetus de Stoica seueritate καὶ ἀπαθεία, vel potius ἀσυμπαθεία, qua vehementer offenduntur ij qui in malis sibi esse videntur: nec simulationem improbat.

In Caput 23.

οἷον ἂν θέλῃ ὁ διδάσκαλος, *Qualem voluerit magister.*] Hoc est, ὁ ποιητὴς, εἴτε κωμῳδοποιὸς, εἴτε τραγικὸς: poeta, siue Comicus, siue Tragicus. Sic in vita Sophoclis, ἐδίδαξε δὲ δράματα ρκγ, Edidit fabulas centum & viginti tres. Quod ad rem ipsam attinet, idem Epigramma græcum docet:

σκηνὴ πᾶς ὁ βίος, καὶ παίγνιον ἢ μάθε παίζειν,
τὴν σπουδὴν μεταθεὶς, ἢ φέρε τὰς ὀδύνας.

Vita quid est? iocus & ludus. Vel ludere disce,
Curis sepositis: vel cruciare miser.

Nazianzenus idem fere significat, sed maiore grauitate & pietate, his versibus, dignis qui memoriæ mandentur:

Θυμὲ βλέψον ἄνω, χθονίων δ' ἐπιλήθεο πάμπαν,
Μηδέ σε νικήσῃ σῶμα κακότητι δέμας.
Τυτθὸς μὲν βίος οὗτος. ὁ δ' ὄλβιος, ὡς ἐν ὀνείρῳ
Τέρπεται· ἀλλοίη δ' ἄλλος ἔχυρσε τύχῃ.
Μούνης δὲ ζωῆς καθαρῆς βίος ἔμπεδος αἰεὶ,
Καὶ πολὺς, ὃν ζώειν ἐστὶν ἀρειότερον.

Mens age suspice, terrenas age despice sordes:
Corporis a vitiis neu subigare caue.
Quam breuis est hac vita? beatos somnia ludunt:
Sors vaga sic alios, sic aliosque rotat.
Vita diu durat, nullo peritura sub æuo,
Sancta: labor fructu non caret ille suo.

In Caput 24.

Κόραξ ὅταν μὴ αἴσιον κεκράγῃ, *Si coruus inauspicatum crocitarit.*] Auguriorum & auspiciorum loco nos Astrologiam habemus: quæ si ex annuis reuolutionibus & siderum progressionibus incommoda & pericula minitabitur, Epicteti consilio, sed piis precibus adiunctis, vtamur.

ἀπολαῦσαι ἀπ᾽ αὐτοῦ, *Fructum ex eo vt capiam.*] Quia.

Omnis commoditas sua fert incommoda secum:

& contra. Extrema vero mala, & omni consolatione maiora, vt ferenda sint, Arrianus docet.

In Caput 25.

ἀνίκητος εἶναι δύνασαι, *Inuictus esse potes.*] Pendet & hoc dictum e diuisione rerum initio facta. Vincuntur, qui res alienas expetunt: hoc est, eas quæ ad corpus pertinent, & fortunæ in manu sunt. Vincunt, qui prauas opiniones & cupiditates oppugnant, modo legitime certent.

In Caput 26.

ὑπὸ τῆς φαντασίας συνεπαρθεὶς, *Imaginatione concitatus.*] Alij συναρπασθεὶς, correptus, impulsus: eodem sensu.

ἐὰν γὰρ ἐν τοῖς ἐφ᾽ ἡμῖν ἡ οὐσία τοῦ ἀπαθοῦς ᾖ: *Nam si in rebus nostræ potestati subiectis, vis tranquillitatis constiterit.*] ἡ οὐσία τοῦ ἀπαθοῦς, idem quod αὐτὴ ἡ ἀπάθεια, quam (Ciceronem secuti) vel indolentiam (etsi ea potius ἀναλγησία est) vel vacuitatem ægritudinis, in qua vita beata posita sit, vel vacuitatem ab angoribus & perturbationibus, appellemus licet. Sententia est, etsi verbis obscurioribus more Stoico prolata: Eum qui bona omnia a seipso petat, animo esse trãquillo: qui tranquillo animo sit, eum nec inuidere, nec æmulari. Cum enim ἀπάθεια perturbationes omnes excludat: inuidiam vtique & æmulationem etiam excludere. Sin hi affectus in aliquo dominentur: ex eo plane colligi, procul eum ab animi tranquillitate abesse, nec philosophiæ præceptis obtemperare. Sed cum apud Arrianum huius quoque libelli, Simplicio si credimus, auctorem, nunquam τὴν οὐσίαν τοῦ ἀπαθοῦς me legisse meminerim: rectius id arbitror, quod ibi crebro habetur, ἡ οὐσία τἀγαθοῦ.

In Caput 28.

Οὔτε ἄγαν ἐπιθυμήσεις τινὸς, *Neq; quicquam vehementer appetes.*] Syracides, cogitationem mortis & diuini iudicij a peccando deterrere affirmat. Quod si facit: multo magis æquo animo res aduersas ferre, secundasque contemnere docet, ob breuem scilicet earum & dolorem & fructum. Sic Cicero: Omnis (inquit) voluptas pro

pro nihilo putāda est quod quum præterierit, perinde sit ac si nulla fuisset. Sed in magnis corporis cruciatibus & angoribus animi, vna hora toto anno videtur longior & vnus dies multis seculis.

In Caput 29.

σὺ δὲ ὀφρυῶδης μὴ ἴσθι, *Tu vero superciliosus ne esto.*] Vultum cogitabundū, tristem seueritatem ac fastum per supercilium intellige & hunc fuisse philosophorum habitum, e Menandri dicterio apparet: ἐρημικὴν, inquit, εἶναί φασι τὴν ἐρημίαν, οἱ τὰς ὀφρῦς αἴροντες: Meditationi aptam esse aiunt solitudinem, ij qui supercilia erigunt.

In Caput 30.

ἐὰν ποτέ σοι γένοιτο ἔξω στραφῆναι: *Si quando tibi acciderit foras verti.*] Gloriolæ cupiditatē & ostentationis studium, qui affectus tardissime in bonis & doctis etiam viris senescit, vetat. Vult, philosophum sese intra conscientię suæ limites, tanquam cochleam intra testam continere, eamque amplissimum virtuti suæ theatrum proponere, statuere ac iudicare.

εἰ δὲ καὶ δοκεῖν βούλει, τῷ εἶναι, σαυτῷ φαίνου: *Sin etiam videri vis, quia es, ipsi tibi videre.*] Politianus τῷ εἶναι omisit: nec est sane necessarium, ni quis interpretari velit, Quia es, vel, essendo (si dicere liceat) tibi ipse videre philosophus.

τὴν ἔνστασιν ἀπώλεσας, *Te de statione tua deiectum esse.*] ἔνστασις apud Dialecticos quid sit, notum est. Hic a pugilibus translatio sumta est, qui de gradu deiecti, vincuntur. Licet ἔνστασιν, institutum vertere: id scilicet, in quo homo animo, voluntate ac studio sic insistit, vt pugil aut miles in suo gradu, non cessurus aduersario, ἔνστασις philosophi est, alte spectantem, & ad illam sedem & ęternam domum contuentem, neque sermonibus vulgi dare sese, nec in præmiis humanis spem ponere rerum suarum. Suis illum illecebris oportet ipsa virtus trahat ad verum decus, vt ait Cicero. In hanc sententiam D. quoque Basilius præclare monet: οὐκ εἶναι δὲ μᾶλλον φευκτέον εἴη τῷ σωφρονοῦντι, τὸ πρὸς δόξαν ζῆν, καὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα περισκοπεῖν, καὶ μὴ τὸν ὀρθὸν λόγον ἡγεμόνα ποιεῖσθαι τοῦ βίου. ὥστε κἂν

πᾶσιν ἀνθρώποις ἀντιλέγειν, κἂν ἀδοξεῖν καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ δέῃ, μηδὲν αἱρεῖσθαι τῶν ὀρθῶς ἐγνωσμένων παρακινεῖν. Hoc eſt, Nihil æque cauendum eſſe cordato viro, atque illud, ne vitæ ſuę rationem ad popularem opinionem accommodet, & quid vulgus ſentiat, circumſpectet. Rectam enim rationem vitæ ducem eſſe ſtatuendam: & ita ſequendam, vt etſi omnibus mortalibus refragandum, ſi exiſtimatio, ſi vita in diſcrimen adducenda ſit pro honeſtatis defenſione: tamen de recta ſententia nullo modo depellatur. Verum hic vigilandum, ne falſis opinionibus decepti, & rei cuiuſque natura non ſatis expenſa, pro conſtantibus rigidi, pertinaces, præfracti euadamus, & & in nugis tragœdias agamus, & nobis & aliis graues ac moleſti.

In Caput 31.

οὐ δύνασαι ἐν κακῷ εἶναι δι' ἄλλον: Non potes in malo eſſe propter alium.] Pendet hæc ſententia ex dogmate Stoico: Solum honeſtum eſſe bonum, ſolum vitium eſſe malum. Contemtus & neglectus mei, ſi ego officio fungor, non meum vitium, ergo neque meum malum eſt: ſed eorum & vitium & malum, qui ex peruerſo iudicio & voluntate praua me immerentem contemnunt, negligunt, male tractant, afficiunt.

δεικνύετε τὴν ὁδὸν, Viam oſtendite.] Significat, non niſi malis artibus parari opes & dignitates: eaque de cauſa viro bono illas aſpernandas eſſe. neque enim de iis loquitur, qui ſe honore indignos præbent, ipſique in cauſa ſunt vt contemnantur.

ἀργύριον; ἢ φίλον πιστόν: Pecuniam an amicum fidelem.] Hoc tempore pecuniã plerique malunt. neque enim pauperis amici vllum eſſe vſum cenſent. Sic dotatæ puellæ pudicis & bene educatis præferuntur, ſic quæ forte ſunt tales, taleſque permanent. Quare procis ignoſcendum fortaſſis eſt, qui tam incerta pudicitiæ & probitatis alea, diuitum vxorum quam pauperum intemperias ferre ac tolerare malunt.

Καὶ ἡ πόλις· οὐδὲ γὰρ ὑποδήματα ἔχει διὰ τὸν σκυτέα, οὐδὲ ὅπλα διὰ τὸν χαλκέα: *Neque enim calceos habet per ſutorem, neque arma per fabrũ.*] Sic in omnibus editionibus legitur. Naogeorgus ſen-

ſum

sum secutus, vertit: Nonne habet calceos per sutorem? nonne & arma per fabrum? quasi legisset, οὐχὶ γὰρ, quod mihi sane haud displicet. Verū e Simplicio apparet inuersum esse verborum ordinem, & sic legendum: οὐδὲ γὰρ ὑποδήματα ἔχει διὰ τὸν χαλκέα, οὐδὲ ὅπλα διὰ τὸν σκυτέα. Neque enim calceos habet a fabro ærario, neque arma a sutore. Sensus est: Non magis a philosopho porticus & balnea, & ciuitatem Romanam postulandam, quam arma a sutore, aut a fabro ferrario calceos: cum philosophi munus sit, ciues ad virtutem instituere: vt sutoris, conficere calceos: & fabri, arma.

οὐδὲν αὖ αὐτὴν ὤφελες, Nihilne ei prodesses.] Malim, vt Simplicius, ὠφέλεις, vel potius ὠφελῆς.

In Caput 32.

εἰ μὲν ἀγαθὰ ταῦτα, Si quidem bona ista sunt.] Plerique complexionem istam inuertūt, ἀντιστρέφοντες: Quia bona sunt, ea sibi negata esse dolent: quia mala, ea euenisse aliis gaudent.

εἰ μὴ περιέμενος ταῦτα, Si non numeratis his.] Id est, ἀναλώσας ἢ καταβαλών. vnde οἱ ἐλάχιστοι περιληκοὶ χρημάτων dicuntur apud Aristotelem.

τὸ μὴ ἀναχέσθαι αὐτοῦ ἐπὶ τῆς εἰσόδου, Quod non sustinueris vel toleraris eum in atrio.] Videntur fastus diuitum & ambitiosæ salutationes intelligi, homini simplici & literato molestissimæ: item τὸ φοιτᾶν, προπέμπειν, ἐπαινεῖν, salutationes, deductiones, laudationes. Fortassis autem delicati diuites in medio incedentes, parasitis suis vtrinque inniti soliti fuerunt. Nam & hunc sensum verbum ἀναχέσθαι omnino admittit.

In caput 33.

ὅταν τὸ γείτονος ἄλλο παιδάριον.] Malim, ἢ ἄλλου παιδάριον: vel, κατεάξῃ τὸ ποτήριον, ἢ ἄλλο τι: Si vicini, vel alterius: aut, fregerit poculum, vel quid aliud.

ὅτι καὶ τὸ τοῦ ἄλλου, Cum alterius.] ἀλλὰ τὸ μὲν οἰκεῖον πιέζει, ἀλλότριον δ' οὐ μέλει: Sua quemque premunt, aliena non curantur. Naturæ humanæ siue prauitas siue imbecillitas non fert, quicquid Epictetus de naturæ voluntate dicat, quicquid sacræ literæ de impe-

rio Dei prædicent, vt alieni boni aut mali æque excitatus in nobis ſenſus ſit, atque noſtri proprii. Illud quidem natura nos docet, cum omnes eadem conditione ſimus: neque communem fortunam (vt ait Cicero) recuſandam, neque peculiarem optandam, & modice ferenda eſſe omnia: niſi indignando atque affli&tando nos conduplicare mala atque exaſperare libeat.

In Caput 34.

ὥσπερ οὐδὲ κακοῦ φύσις ἐν τῷ κόσμῳ γίγνεται, Sic neque mali natura in mundo exſiſtit.] Obſcurus & dubius locus, de quo plura ex Simpl. adducemus, qui hæc verba ſic accipit, vt quicquã eſſe mali in mundo, aut ſi ſit, a Deo eſſe, negare videatur. Ego ſimpliciter ἀπὸ κοινοῦ repetiiſſem, ſic neque mali natura exſiſtit in mundo aberrandi cauſa: hoc eſt, neceſſe eſt homines in mala incidere. Proinde præparandus ad ea prudenter & fortiter ferẽda eſt animus. Naogeorgus (quem honoris cauſa nomino) cum Simplicio cõſentit, noſque noſtrapte culpa & malos. & in malis eſſe affirmat. Accipiunt illi ἐν τῷ κόσμῳ, quaſi eſſet κατὰ τὸ ἧττον: & bonum ſcopo, malum aberrationi a ſcopo comparant. Recte omnino τἀγαθὸν γὰρ πάντα ἐφίεται: Bonum enim ab omnibus appetitur: & Deus optimus mala non facit: & mala fortaſſe non ſunt quæ nos in malis numeramus. Sed an hoc ſenſerit Epictetus, ipſe viderit. Prorſus enim hic ex eius verbis elici ſenſus nõ poteſt.

εἰ μὲν τὸ σῶμά σου τις ἐπέτρεπε τῷ ἀπαντήσαντι, Si quis corpus tuum obuio cuique permiſiſſet.] A minori ad maius argumentatur, hoc modo: Cum iis iraſceteris, qui corporis tui violandi cuiuis poteſtatem darent (cuiuſmodi eſt proſcriptorum cõditio) quanto magis tibi iraſci debes, qui cuiuis animi tui lædendi poteſtatem dare ſoleas: cum tui arbitrij ſit, lædi prorſus a nemine?

ἑκάστου ἔργου σκόπει τὰ καθηγούμενα, Rei cuiuſque antecesſiones conſidera.] Vult nos (vt monet Homerus) νοέειν ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω, nec ea quæ ante pedes modo ſunt videre, ſed etiam illa quæ futura ſunt proſpicere. Cuiuſmodi ſit: Si quis docere adoleſcentiam inſtituat, & id tantum conſideret, quam pium, quam tranquillum & vtile

vtile Reipub. munus sit, nō abhorrebit ab eo vitæ genere. Sed priusquam id munus susceperit, antecellisse oportet magno studio partam eruditionem, & aptam ingeniis rudibus docendi rationem: oportet paucis esse cōtentum, non recusare molestias & labores, non moueri labore irrito, contemnere ingratos & superbos. Sine tali præparatione ad docendum qui accesserit, vbi negligentiam magistratus, incuriam parentum, hypodidascalorum inscitiam & pigritiam, discipulorum stuporem & cessationem, plurimorum obtrectationes, & eorum, a quibus adiuuandus erat, aduersationes expertus fuerit, si se frustra fatigando nihil nisi odium quærere intellexerit, quod optima quęque ingenia immatura ætate alio transferantur, caudicibus & stipitibus tantum relictis: & pudebit & pœnitebit temeritatis, qui quid ipse vellet & posset, tantum cōsiderarit: non iis etiam cogitatis impedimentis, quæ aliorum stultitia & improbitate possent obiici.

ἀναφαινόντων τινῶν αἰσχρῶν, Turpibus aliquibus exortis.] Turpis est plerunque & ridiculus temeritatis exitus, vt & ipsa turpis est per sese. Possit fortassis pro αἰσχρῶν legi δυσχερῶν, molestiis subortis. etsi verbum αἰσχυνθήσῃ, τῷ αἰσχρῶν bene cōuenit. Saluo tamen aliorum iudicio.

In Caput 35.

ἀναγκοτροφεῖν, Vescendum vel inuito.] Plinius libro decimooctauo: Athletarum (inquit) capacitas, iumentorū similis. Et Galenus in exhortatione ad artes discendas οἱ ἀθλητικοὶ (inquit) τροφὰς προσφέρονται σὺν ἀνάγκῃ πολλάκις, ἄχρι μέσων νυκτῶν ἐκτείνοντες τὴν ἐδωδήν: Pugiles sæpe coacti edunt, cœna in medias vsque noctes producta.

γυμνάζεσθαι πρὸς ἀνάγκην.] Id est, ἄκοντας καὶ ἀναγκαίως, inuitos & necessario: sicut dicimus πρὸς βίαν, de iis quę coacti facimus.

μὴ οἶνον, ὡς ἔτυχεν, Non vinum, vt contigit.] non suo arbitratu, sed præfinito, & ex præscripto.

τῷ ἐπιστάτῃ.] magistro, lanistæ: quē παιδοτρίβην alias appellant, ab exercēdis pueris, & γυμνασιάρχην.

χεῖρα βαλεῖν.] Argētinensis codex habet βλαβεῖν: sed βλαβῆναι rectius legi videtur, quam ἀποβαλεῖν, aut λα-

βεῖν. Quod si χεῖρα βαλεῖν proiiicere manus aduersario, & χεῖρα λαβεῖν prehendere intelligas (est enim quinquercionum, & impellere & attrahere aduersariũ) vt sententia per se absurda non sit: huic tamen loco nõ conueniet, in quo de infelici luctæ euentu agitur.

πολλὴν ἀφὴν καταπιεῖν, *Multam haphen deglutire.*] Hoc quid sit, declarat Ouidius libro nono Metamorphoseωn:

Ille cauis hausto spargit me puluere palmis,
Inque vicem fuluæ tactu flauescit arenæ.

ἀφὴ tactus, παρὰ τὸ ἅπτεσθαι, a tangendo, hic arenam seu, puluerem significat. puluis enim a pugnantibus iactari solet, qui Græce ἀφὴ dicitur. Budæ ad l. athletas. ff de iis, qui notantur infamia. Hinc, Prouerb. citra puluerem.

In Caput 36.

ἄνθρωπε πρῶτον ἐπίσκεψαι, *Homo primum considera.*] Vt palæstriæ & luctæ, sic philosophiæ non quemlibet esse idoneum significat: vtrique opus esse patientia & corporis & animi. Quibus bonis qui destituatur, vmbratilis potius & pugil & philosophus futurus sit, quam verus. Deterret igitur, vt apparet, homines molles & delicatos a philosophia: aut potius ad eiiciendam ex animo istam mollitiem adhortatur, & excitat. Vt enim scopum istum a philosophia propositum non attingamus:

Est aliquo prodire tenus, si nõ datur vltra.

Præstat partem aliquam stultitiæ & vitiositatis abiicere, quam integram vtramque retinere. Proponitur ἀπάθεια, boni consulamus μετριοπάθειαν. Præstat moderate irasci, quam furere, si iræ plane resistere non possis. Hoc idem de aliis quoque affectibus intelligatur.

ὁμοίως δυσαρεστεῖν, *Æque fastidire.*] Refero ad fastidium morosorum hominum, in cibo & potu præsertim δὶς ἀριστᾶν, bis prandere, videtur ineptum: nisi per alterum prandium, ientaculum intelligatur, κατ' ἀκυρολογίαν. Plato certe epistola septima, negat quenquam posse fieri sapientem, virtutisque compotem, δὶς τε τῆς ἡμέρας ἐμπιπλάμενον ζῆν, καὶ μηδέποτε κοιμώμενον μόνον νύκτωρ, qui more Italico & Siculo, bis eodem die impleatur, & noctu nunquam solus dormiat. Quod autem antece-

antecedit, δικαῖος ὅτι ζῶ ζα ποιῶν. αὐτὸ pronomen ζῶ ζα, sensum ambiguum facit. Sed referendum est ad philosophiam, non ad quinquerciones, quorum exempli gratia mentio incidit. Igitur ζῶ ζα ποιῶν, τὰ τῶν φιλοσόφων, ἤτοι φιλοσοφῶν: ea quæ philosophorum sunt, siue, si philosopheris.

ὁμοίως. [ὥσπερ νῦν, æque vt nunc: Philosophia (inquit) aliam vitã affert, alios mores postulat.

ὑπὸ παιδαρίου καταφρονηθῆναι, *A puero contemni.*] Philosophi vtique contemni vulgo solent, pugiles vero sunt admirationi.

ἀντικαταλλάξασθαι τούτων ἀπάθειαν, *Redimere animi tranquillitatem.*] Qui turbulentis affectibus, vt ira, metu, cupiditate vehementi, sæpe agitatus, tranquilli animi qualemcunque gustum semel duntaxat ceperit: eum haud dubie quouis pretio redimendum putabit. Sed subinde oggannit praua consuetudo, animi tranquillitatem negatam esse homini: neque frustra affectandum, quod contingere nequeat, in nullis præsertim, aut rarissimis exemplis: iisque imperfectis, & ideæ philosophicæ nequaquam respondentibus. Proficeremus tamen aliquid, si conaremur, & neruos intenderemus. Id quod in iis cernimus, quos non philosophia, sed fortuna durius & diutius exercuit, quã multa illi ferunt æquis & constantibus animis, quæ alij nullo modo posse ferri existimant? Sed fit illud consuetudine & stupore quodam: philosophica vero æquanimitas ratione moderatrice gloriatur.

ἕνα δεῖ σε ἄνθρωπον, *Vnũ te oportet esse hominem.*] Verissimum præceptũ, ac poti* oraculum: cui me ab ineunte ætate non paruisse quantopere pœniteat, dici non potest. Fui modo scholasticus, modo scriba, modo aulicus, modo pædagogus, modo Bibliothecæ præfectus, modo scholæ gubernator: idque eo vsque, vt nunc quid sim, pene ipse ignorem. Mirabiliter distrahit varietas, & crebræ mutationes, ingenium. Quod si mihi in vno Philosophiæ studio ab ineunte ætate elaborare licuisset, cui me fuisse natũ arbitror: fortasse profecissemus aliquid. Verum ita cum iis agitur, qui nec ipsi sapiunt, & bonorum doctorumque con-

ſiliis in adoleſcentia deſtituuntur. Magis tamen reprehendendi ſunt, qui recte monentibus non obtemperant: & diſcendi occaſione vel non vtuntur per ſocordiam, vel abutuntur ad luxum, nequitiam & omnis generis malitiam.

In Caput 37.

τοῖς σχέσεσι παραμετρεῖται.] Affectiones adhibētur tanquam norma quædam ad officia metienda. Alias *διαιρεῖται*, reperiuntur. *σχέσεις* appellat *τὰ πρός τι*, ea quæ cum aliquo conferuntur. quare affectiones, quam habitus, vertere malui.

ἀκηκόης, ἀλλὰ πρὸς πατέρα.] Videtur interrogatiue legendum *ἀκηκόης*, cōiunctus es? & addenda negatio, *οὐκ ἀλλὰ πρὸς πατέρα:* Non, ſed cum patre. Sed & hic ſtatim occurrit: Si pater pro hoſte ſe gerit, cur ego me ꝑ filio geram? In promtu eſt reſponſio: Aliena improbitas non eſt imitanda. At difficile eſt amare hoſtē? Difficilia, quæ pulcra. At iſta laude carere malo. Tuo vtique malo. Quem vero fructum ex alienæ improbitatis imitatione capis? Nullum, opinior: atque vtinam non impietatis etiam, aut certe neglecti officij cōdemneris. Animi tranquillitate omnino carebis, morſu cōſcientiæ non carebis.

In caput 38.

ὅπου τὸ συμφέρον, ἐκεῖ καὶ τὸ εὐσεβές, Vbi vtilitas, ibi pietas.] O admirabilem ſententiam, atque adeo in ſpeciem impiam: ſed ita tractatam, vt & humani animi ſimulationem retegat, & religioni vix quicquam poſſit magis eſſe conſentaneum.

κατὰ τὰ πάτρια, Ritu patrio.] Cum pietas in animo poſita ſit, de ceremoniis non magnopere putat eſſe laborandum. Quod ſi noſtro ſeculo perſuaderi poſſet, tranquillius viueretur. Perſuaderi autem poſſet, ſi potius e religione viuere, quam de religione diſputare ſtuderemus: ſi veritatis cupidiores eſſemus quam vanitatis, hoc eſt, ambitionis, æmulationis, auaritiæ, vltionis, & ſi quæ ſunt aliæ peſtes animorum.

ἑκάστῳ, Vnicuique.] Alias *ἑκάστοτε*, quouis tempore.

καθαρῶς, καὶ μὴ ἐπισεσυρμένως.] Intelligere pro *εἰλικρινῶς, καὶ μὴ ὑποκεκριμένως*, ex animo, & non ſimulate: ni Simplicius ſcriberet, *τὸ ἐπισεσυρμένον μεταλαμβάνει τινὸς*

ἀντὶ

ὑπὸ τοῦ ἐδάφους ἀκαθαρσίας, Id quod attrahitur, sordibus a solo contaminatur. Eo igitur auctore, hoc loco frugalitas luxui, aut mundities sordibus opponitur.

In Caput 39.

ὅτι πᾶν τὸ ἀποβησόμενον ἀδιάφορον, *Quicquid euenturum sit, id esse indifferens.*] hoc est, neque bonum neque malum per se, sed pro vtentis animo vel bonum vel malũ. Veteres Stoici res corporeas & externas, non bona & mala, vt cęteri mortales, sed προηγμένα producta, prælata: & ἀποπροηγμένα reiecta, improbata nominarunt, ἀδιαφορίαν Aristoni, Pyrrhoni & Heryllo tribuit Cicero, quos rerum aliquẽ delectum reliquisse negat. In horum igitur sẽtẽtiam inclinasse videtur hic Epictetus.

μέμνησο τίνας συμβούλους παρέλαβες, *Memento quales in consilium adhibueris.*] Necesse est vatum, augurum, aruspicum magnam fuisse in diuinando solertiam. Alioqui enim prædictiones eorum, vir tanta grauitate, pro diuinis responsis non habuisset.

ἐξέβαλε τοῦ ναοῦ.] Historia est apud Simplicium.

In Caput 40.

ἐπί τι σαυτοῦ ὤν.] Id est, μόνος καὶ κατ' ἰδίαν: cum solus, & ipse tecum es, hoc est, cũ nullis distringeris alienis cogitationibus.

In Caput 41.

καιροῦ παρακολουθοῦντος, *Tempore comitante.*] Rectius παρακαλοῦντος, aduocante, hortante.

In Caput 42.

ἐν ἀλλοφύλοις ἀποληφθεὶς τύχοις, *A peregrinis circumuentus.*] τοὺς ἀλλοφύλους τοῖς οἰκείοις opponit: & eos intelligit homines, quos pro auctoritate monere non licet.

In Caput 45.

τὰς ἔξω ἰδιωτικάς.] τὰς ἔξω, scilicet τῆς ἰδίας οἰκίας, foris extra tuas ædes. τὰς ἰδιωτικάς, τὰς ἀφιλοσόφους, conuiuia plebeiorum hominum inerudita, quæ nihil cum philosophia commune habent, nec commercij quicquam.

In caput 47.

μηδὲ ἐλεγκτικός, *Ne sis obiurgator.*] Christiana caritas, & peccantes argui, & contumaces vitari iubet.

In Caput 49.

ὅτι ἐθαύμασας τὴν θέαν, *Te spectaculum esse admiratū.*] hoc est animo esse leui, & futilium rerum studioso.

Horatius:

Nihil admirari, prope res est vna Numici,
Solaq; quæ possit facere & seruare beatum.

In Caput 51.

Τί ἂν ἐποίησεν ἐν τούτῳ Σωκράτης, *Quid in eo fecisset Socrates?*] Id ex vtriusque dictis & factis colligere licet, quoniam scripta neutrius habemus. Sed nisi eruditione & constantia vtriusque præditus fueris, male tibi vertet inepta imitatio: & fortassis ne illi quidem vbique decorum cōseruarunt.

In Caput 52.

Ὅτι ἀποκλεισθήσονταί σοι αἱ θύραι] Sententia satis aperta est. Quid vero si ἐπικλεισθήσονταί σοι legatur? occludentur tibi fores cum impetu, per contemtum scilicet & indignationē. Aut est hypallage, pro, σὺ ἀποκλεισθήσῃ τῶν θυρῶν, eiicieris foribus. Argentinensis codex habet, ὅτι οὐκ ἀνοιχθήσονταί σοι, pro ἀνοιχθήσονται. Et paulo post, pro διαβεβλημένον πρὸς τὰ ἐκτὸς, habet διαπεπληγμένον· alterū percelli, alterum criminari significat. Ego mallem καταβεβλημένον, eius qui proiectus sit ad res externas, qui humi sit abiectus, & rerum externarum mancipium: qui huiusmodi frustrationes æquo ferre animo non didicerit, & contemnere.

In Caput 54.

Ὀλισθηρὸς γὰρ ὁ τρόπος, *Lubricus enim modus*] Malim τόπος, locus.

In Caput 55.

Ἐπίπληξιν τοῦ περισπᾶσθαι] περισπᾶσθαι, scilicet εἰς αἰσχρολογίαν.

In Caput 56.

ἀλλ' ἐνδεξάσθω σε τὸ πρᾶγμα, *Exspectet te negotium.*] Argentinensis rectius opinor, ἀλλ' ἐξεταζέσθω τι τὸ πρᾶγμα, examinetur, expendatur.

In Caput 57.

εἰ μὴ οὐκ ὀρθῶς ποιῇς, *Nam si non recte feceris.*] Cynica impudentia, in propatulo facienda ea quæ naturæ fert necessitas, Epicteto nō probatur. Vult tamen philosophum austeriorem esse, quā Cicero: qui monet, aliorum iudicio permulta nobis & facienda

facienda & non facienda & mutanda & corrigēda esse. Cui rectius parebit, qui stoicam animi cōstantiam nondum est assequutus.

In Caput 58.

ὡς τὸ ἡμέρα ἐστὶ, καὶ νὺξ ἐστι. Hic locus per se mutilus, in vtraque Basiliensi editione suppletus est. Sed haud abs re mireris, cur pronuntiatum dialecticum ad conuiuij rationem accommodarit? Monere fortassis adolescentes voluit, elaborandum esse potius, vt boni sint ratiocinatores officiorum, quam vt arguti dialectici euadant: & quæ dialecticis rationibus probata fuerint, ea in cibo & potu omnique vita vsurpanda esse: & naturalem appetitum ita moderandum, ne cæco nostri amore impulsi, vel ciuilem consociationem violemus, vel intemperantia nostra dedecus aliquod suscipiamus. Cum autem supra vitam conuiuio comparauit, hoc præceptum ad omnes vitæ nostræ actiones accōmodetur: & vbique non priuatæ cupiditatis & vtilitatis, sed æquitatis & societatis ratio habeatur, & voluntas conuiuatoris, hoc est Dei spectetur.

In Caput 61.

κεντητὸν.] Siue artificiose dissectos, siue pictos, siue gemmis aut imaginibus interpunctos calceos significare videtur. Byzātinis, rubri calcei signum Imperij fuerunt: virides, insigne Cęsarum: quibus aliquando aurea aquila intertexebatur. Politianus, Punctabundum vertit. Vetera lexica vertunt, τὸ κεντητὸς punctus, punctis distinctus. Hinc ἀκέντητος stimulo seu aculeo non ictus. Pind. Olymp. de equo *δέμας ἀκέντητον ἐν δρόμοισι παρέχων*, id est, *αὐτὸς κέντροιο θέων*, vt Homerus loquitur.

In Capite 64.

καθήκειν αὐτῷ οἰόμενος ποιεῖ ἢ λέγει. Eum opinatum esse id ex officio sibi fuisse.] Idem & Pletho monet, & accusandos nos ipsos esse, qui aliud persuadere, atque alios in nostram sententiam perducere non possimus. At dices, sæpe sciunt iniurij & maledici homines, improba & se indigna esse quę faciant. Respondet Epictetus: Tanto igitur peiores & miseriores sunt ipsi: tu vero neque peior, neque miserior.

Imo eorum improbitas mihi fraudi est, quod existimationem meam lædũt, quod fortunas imminuunt, quod corpus vi aut veneficio affligunt, quod obstant commodis? Respondebit Epictetus, ista non tua esse, sed aliena, & nihil ad te attinere. Qua de re & supra plura dicta sunt: & e Simplicio, Tomo huius operis secundo proferentur.

τὸ ἀληθὲς συμπεπλεγμένον, *Veritatem complexam, siue inuolutam, intricatam, perplexam.*) Vt apud Sophoclem in Electra, non ideo mortuus erat Orestes, quod se illius ossa vasculo inclusa afferre Ægystho & aliis persuaserat. Simplicius aliam affert expositionem, quam suo loco videbimus. Nolumus enim huc omnia congerere.

In Caput 66.

σὺ δὲ γε οὔτε κτῆσις εἶ, οὔτε λέξις: *Tu vero neque pecunia es, neque dictio.*) Dices Esto: sed propter opes, eloquentiam, potentiam, magnifico. Istud ipsum reprehendit Epictetus, qui solam sapientiam & virtutem magnifaciendam censet. Quis vero, nisi homo pessimus & abiectissimus adulator, magnifecit Neronem Cæsarem, quamuis præter opes & imperium, disertum, poetam, musicum? Sani hominis animus abhorret ab iis probandis, quorum nota est vel stultitia, vel improbitas: vtut propter fortunæ munera & prauam consuetudinem honos iis in speciem sit habendus ac deferendus.

In caput 67.

ἄλλαις μὲν φαντασίαις καταληπτικαῖς καταλαμβάνειν, *Alia visa certe comprehensa habeas, aliis assentiaris.*) Fortasse καταληπτικῶς: etsi Atticismi species aliqua esse potest. Sed quid illi interest inter κατάληψιν & συγκατάθεσιν? Nec enim assentiendum temere est iis, quæ non certo comprehenderis. Fortassis ergo addẽda negatio, οὐ συγκατατίθεσθαι non assentiaris, visis scilicet non certo comprehensis & perceptis. Simplicius & hunc locum aliter interpretatur.

In Caput 71.

πᾶσαν ὠφέλειαν καὶ βλάβην ἐξ ἑαυτοῦ προσδοκᾶν, *Omnem vtilitatem & damnum a seipso exspectare.*) Vtilitatem, si recte sentiat, & naturæ

ræ congruenter viuat: damnum, si contra.

Nos vero & ponimus & sumimus secures
Arbitrio popularis auræ: vt canit Horatius Poeta inter Lyricos optimus.

In Caput 72.

οὐδένα ψέγει, *Neminem vituperat.*] Scilicet curiositate aliqua rerum alienarum, aut cæco sui amore impulsus. Agrippinum laudat ipse Epictetus: sed cur? vt eius exẽplum alij imitentur. Alios reprehendit: quamobrem? vt emendentur. Videtur igitur hæc sententia μετὰ προσδιορισμοῦ τινος intelligenda.

τῶν καθεστώτων, *Eorum quæ recepta sunt, quæ iam adsunt.*] Malim, vt alii codices habent, τῶν καθισταμένων, pro ἀποκαθισταμένων, eorum quæ incipiunt restitui in integrum: vt significetur initium, καὶ τὰ πρὸς recuperandæ valetudinis.

ὄρεξιν ἅπασαν ἦρκεν ἀφ' ἑαυτοῦ. *Desiderium omne a se remouit.*] Alii ἦρχεν, vel ἄρηκεν, vtique perperam. Sed quia sequitur, Appetitione remissa vtitur: pro ἄρηκεν legendum videtur ἤρτηκεν, ab ἀρτάω: Omne desiderium ex sese aptum habet, vt apud Platonem in Epitaphio, ὅτῳ ἀνδρὶ ἐξ ἑαυτοῦ πάντα ἤρτηται. Cic. in Paradoxis: Nemo nõ beatissimus esse potest, qui est totus aptus ex sese, quique in se vno ponit omnia. In Catone interpretatur, bona omnia a se ipso petere. Sententia Epicteti esse videtur: Eum qui proficiat, nihil desiderare, quo frustrari possit. Sed si quis Simplicianam ὀρέξεως & ὁρμῆς distinctionem hic sequi mauult, non impedio.

In Caput 73.

καταμαθεῖν τὴν φύσιν, *Naturam cognoscere.*] Eam scilicet, quæ homini diuinitus tributa est: studeo cognoscere, qua conditione me Deus in terris esse ac viuere velit.

In Caput 75.

τὸν διαιρουῦντα λόγον, *Rationem diuidentem*: seu, *distinctionem rationis*: aut, si magis placet, *orationem distributricem.*] Eam partitionis rationem intelligo, quæ initio dixit, quædam in potestate nostra esse, quædam non esse. Quid vero si τὸν δὴ αἱροῦντα λόγον legas? Frequens Stoicis formula, ὅταν σὺ ὁ λόγος αἱρῇ.

In Caput 79.

Mirum est, symbolum Epicteti ἀνέχου καὶ ἀπέχου, Sustine & abstine, esse prætermissum. Et Euripideum illud, οἰστέον κ' ἐλπιστέον, Tolerandum & sperandum. Mihi vero precatio illi Euripidea valde probatur:

ὦ Ζεῦ πατὴρ τε καὶ σοφὸς κλήζῃ θεὸς
βλέψον πρὸς ἡμᾶς, καὶ μετάστησον κακῶν.

Quam eleganter conuertit vir doctiss. Vincentius Obsopœus:

Iuppiter alme parens, sapiens, iustissimus idem.
Respice nos miseros, atque medere malis.

HIERO-

HIERONYMI WOLFII IN TABVLAM CEBETIS

Annotationes.

CEBETIS Thebani mentio fit in Phædone Platonis: Sed an hæc tabula fit illius, nonnihil dubito: quod præter alia, & Peripatetici hic arguuntur, quorum nomen (nisi lõgissima ętate fuerit vsus Cebes) tum nondum celebre fuisse, probabile est: & Platonis citatur auctoritas, & in Stoicorum sententiam auctor inclinare videtur. Suidas quidẽ, vt & Diogenes Laertius, Cebetis in hanc sententiam meminit: Cebes (inquit) Thebanus philosophus, Socratis discipulus, cuius Dialogi tres circumferũtur, Septima, Phrynicus, Tabula, atque etiam rerum inferarũ narratio, & alia quædam. Græca verba, πίναξ ἐςὶ δὲ τῶν ἐν ᾅδου διήγησις, corrupta videntur: & pro ἐςὶ δὲ, legendum, ἔτι δὲ: id quod a Iusto Velsio, viro doctissimo, est annotatum. Nam tabula hæc, humanæ vitæ, non rerum quæ geruntur apud inferos, descriptionem continet. Legi tamen ἔτι δὲ potest: cum hæc expositio sit non dissimilis ei quæ est de sortitione vitarum, in extremo Platonis lib. 10. de Republica, quæ apud inferos fieri perhibetur. & cum Pythagorea pictura sit: ad μετεμψύχωσιν, ac potius (vt recte Clemens) μετενσωμάτωσιν refertur.

ἐνέκειτο δὲ καὶ πίναξ. Inerat etiam tabula.] Quid vero si ἀνέκειτο legas? dedicata erat. Ab ἀνάκειμαι fit ἀνάθημα, sicut a διάκειμαι διάθεσις: non originis, sed significationis habita ratione.

ἱμπροσθεν τοῦ νεώ.] τὸ ἱερὸν est totum templum: ὁ ναὸς, & Attice νεὼς, videtur hic esse pars templi interior. Suidas, ἱερὸν λέγουσι πᾶν τὸ ἀνακείμενον τοῖς θεοῖς. Pollux ναὸν καὶ ἱερὸν pro eodem capit, & addit: ἔνθα δὲ καθιδρύονται, σηκὸς, τέμενος. vt sit ἱερὸν & ναὸς, locus in quo deos colimus: σηκὸς, & τέμενος, in quo simulacra collocamus. Videtur tamẽ ναὸς παρὰ τὸ ναίειν dici, vt sit ędicula in qua ipse Deus habitet. Si cui vero hæc

distinctio ἱερῦ καὶ ναῶ, vt Grammaticorum auctoritate non munita, displicet: Cebes primum ἱερὸν, deinde ναὸν, varietatis causa dixit.

τίνες καὶ πότε ἦσαν, Quæ & quando essent.] Quid si πόθεν, vnde? præsertim cum sequatur, ὁ γὰρ ἔστι πολιτικὸν ἀνάθημα.

ὥσπερ προσεύχτων τί.] τί, cũ graui.

πυθαγόρειον καὶ παρμενίδειον ἐζηλωκὼς βίον.] Cum Thebanus fuerit Cebes, pbabile est, Thebis hæc quæ narrantur, gesta fingi, aut describi: & per hunc Pythagoreum Lysidem Epaminondæ & Philippi Macedonis præceptorem intelligi. Sed hæc nihil ad rem.

εἰ μὲν προσέξετε καὶ συνήσετε.] Non προσέξητε, nisi etiam συνήσητε, per η legatur.

τί ἀγαθὸν.] τί cum acuto, etiam in iis quæ sequuntur, scribendum.

ὡς αὖ εἰσέλθωσιν.] ὡς pro ἐπειδὴ, postquam.

εἰ σώζεσθαι μέλλουσι.] μέλλουσι, pro βούλονται.

τοῦ εἴδους.] εἴδει, ab εἶδος: non εἶδος, aut ἦθος.

πεποιημένη.] Non τί.

οἱ μὲν πλεῖον, οἱ δὲ ἧττον.] Ianus Pannonius ad animum suum:

Nec te, cum porta Cancri egrederere calentis,
Lethea nimium proluit humor aqua.

τῇ δὲ ἀπάγουσιν αὐτοὺς,] Non αὐτοὺς. nam ἔγκλισις & ἐρώτησις acutum in fine postulant, non grauem.

αἱ μὲν εἰς τὸ σώζεσθαι, αἱ δὲ εἰς τὸ ἀπόλλυσθαι διὰ τὴν ἀπάτην.] Intelligi potest, falsas opiniones, prauas cupiditates, & turpes voluptates deducere ad interitum: contra, veras, rectas & honestas, ad salutem. Sunt enim δόξαι, ἐπιθυμίαι, ἡδοναὶ, τῶν μέσων: hoc est, eiusmodi voces, quæ alias in bonam, alias in malam partem capiuntur, atque adiectiuis nominibus distinguuntur: sicut.

τύχη { ἀγαθὴ,
κακή.

Sed quia sequitur διὰ τὴν ἀπάτην: significare videtur, eos qui errore se ingurgitarint, perire: qui vero eũ leuiter degustarint, seruari posse.

ὡς περιάγονται.] Fortassis περιάγονται, vides circũduci: vel, vt circumducantur. etsi περιάγονται pro περιόντας capere licet.

ὁρᾷς ἔτι.] Non ἔτοι.

ἡ παρ' αὐτῆς δόσις.] Fortuna leuis est: cito reposcit quæ dedit. Eademque vitrea est: & cum

& cum splendet, frangitur: auctore Mimographo. Sic ille, momento est breuior, aura que leuior.

ἐκπλάνεις γὰρ μεγάλας.] ἐκπίπτειν, excidere aliqua re, frustrari spe sua, voti non fieri compotem.

ὅταν τις αὐτῇ πιστεύσῃ] Nō αὐτῇ.

ἀφίπτει.] scilicet ἡ τύχη. Ea quæ Fortuna temere proiicit.

εἶναι εἰσί] Non ἐσὶ vt paulo post, ἀγαθά.

περὶ μὲν τούτων καὶ [illegible]ς.] Quæ bona, quæ mala sint, in fine libelli docet. Sed & Satyricus hunc errorem taxat his versibus:

Omnibus in terris, quæ sunt a Gadibus vsque
Auroram & Gangem, pauci dignoscere possunt
Quæ sint vera bona, atque illis diuersa: remota
Erroris nebula.

παρ' αὐτῆς μένειν.] Fortassis αὐτοῖς aut est αὐτόπλωσις.

ὁρᾷς οὖν, ὡς ὅταν περίελθεις τὴν πύλην ταύτην αὖ ἕτερον ἄλλον περίβολον;] Tria septa maiora facit, quorum primi & tertii meminit, hoc est exstructa intra septa domicilia etiam περιβόλους vocat. Hæc neque sine pictura facile intelliguntur, & in ipsa pictura facillime aberratur: *Præsertim si sis spatiis exclusus iniquis.*

ἀσωτία.] Non ἀσωτεία. Prodigalitas.

παρ' αὐτῆς μένειν.] Fortassis αὐτοῖς, aut est αὐτόπλωσις.

ἔχοντα οὐδεμίαν.] Malim μηδεμίαν, vt concursus vocalium vitetur.

Πειθῇ (non πείθῃ) ὑπ' αὐτῶν εἰς τὴν ἡδυπάθειαν.] Nisi verbum aliquod defuerit, rarior constructio videbitur.

ὅταν οὖν πάντα αὐτοῖς ἀπολείπῃ.] Malim αὐτοὺς ἐπιλείπῃ, vt Isocrates in Parænesi: ἐπιλίποι δ' ἂν ἡμᾶς ὁ πᾶς χρόνος, &c.

ἂν μὴ μετάνοια αὐτῷ ἀπὸ τῆς τύχης συναντήσῃ.] Fortassis ἀπὸ τύχης, idem quod κατὰ τύχην, forte fortuna. ἀπὸ τῆς τύχης videtur significare, pœnitentiam a Fortuna interdum obuiam mitti afflictis. Sed sensus eodem recidit vtroque modo.

πάλιν πλανᾶται ὑπὸ τῆς ψευδοδοξίας.] ψευδοδοξίας legendum (vt Clemens, Νικᾷ μὲν ἀλήθεια ψευδοδοξία δὲ καταλύεται) ac potius ψευδοπαιδείας. nam de ea tantum hic agitur. Cum Cebete Plato consentit Epistola ad Aristodorum, cuius verba adscribere visum est· τὸ βέβαιον, καὶ πιστὸν, καὶ ὑγιὲς· ὅ τι ἐγὼ φη-

μὲν εἶναι τὴν ἀληθινὴν φιλοσοφίαν· τὰς δὲ ἄλλας τε, καὶ εἰς ἄλλα τεινούσας σοφίας τε καὶ δεινότητας, κομψότητάς οἶμαι προσαγορεύων, ὀρθῶς ὀνομάζειν Hoc est: Constantiam, fidem, integritatem, veram philosophiam esse iudico. Cæteras autem & alio spectantes scientias & artes, elegantiam quandam & venustatem si dixero, recte me dicere arbitrabor. Et alibi: πᾶσα ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, πανουργία, οὐ σοφία φαίνεται. Hoc est: Omnis scientia quæ remota est a Iustitia, cæterisque virtutibus, calliditas potius quã sapientia est appellanda.

πόῤῥωθεν οὖν καὶ ὧδε] Non u.

ἀπογνόντες τῆς ψευδοπαιδείας.] Desperata ope fallæ doctrinæ: vel ea reiecta: vel auersati eam.

τὴν τούτων καθαρτικὴν.) a καθαίρω, non τούτου καταρκτικὴν.

περὶ τῆς θύρας.] Non περὶ nisi datiuo iungatur, περὶ τῇ θύρᾳ: vel, περὶ τὰς θύρας, eodem fere sensu.

ἀποδειλιᾶν, & παραγίνων). εἶεν, ἔφην ἐγώ, ὡς καὶ ...ὸν τὸν τόπον εἶναι.] Videtur aliquid deesse, aut ponitur pro συγχωρῶ, ὅτι καλὸς ὁ τόπος ἐστί; Assentior amœnum esse locum.

μέση δὲ καὶ κεκερασμένη ἤδη τῇ ἡλικίᾳ.] κεκερασμένην ἡλικίαν intelligo, τὴν ἐπὶ τὸ γῆρας μᾶλλον νεύουσαν. & si fortasse legendum κεκλιμένη, vt allu-dat ad Platonicum illud: Beatum esse, cui vel in senectute contigerit veras habere de rebus opiniones. Tribuit autem Cebes veræ eruditioni iudiciũ de rebus bonis, malis, & mediis: prę quo omnem aliam cognitionem contemnit. Genevense Lexicon κεκερασμένην ἡλικίαν interpretatur ætatem, quæ sit firmo iudicio prædita.

θυγατέρες τινές.] scilicet ἐκείνης. & τὸ τινὲς, πλεονάζειν δοκεῖ.

στολὴν ἔχουσα ἁπλῆν, & καλλωπισμόν. [Aut ἁπαλὴν, Veste tenera & ornata: aut, ἁπλῆν καὶ ἀκαλλώπιστον. nam vestis simplex & inornata magis decere videtur Eruditionem. Nisi forte καλλωπισμὸς hic intelligatur τὸ καθάρειον, mundities & elegantia.

ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν, ἔξω τοῦ περιβόλου ἕστηκεν οὕτως;] ἡ παιδεία scilicet, quæ τὸ καθαρτικὸν ποτήριον propinat. Verum enim iudicium, quo Eruditio confert, aditus est ad virtutem, & voluntatem excitat.

φιλοτίμως κάμνειν.] Durum pro

ὁ χαλεπῶς : aut φιλοπόνως, ... Et paulo post pro ὁμώμενος, videtur legendum γνώμενος : & pro καθέστηκεν, lego vel καθέστακεν per α, vel κατέστησεν per τ. Nam καθέστηκεν, & κατέστη, passiue seu absolute : καθέστακε vero, & κατέστησεν, absolute significat.

εἰ δὲ μὴ ἐπείθετο : & mox, ἀπωθεὶς ἐξώλετο.

καὶ ἔξιν περιποιήσασθ' ἂν ἀκούετε.

οὐχ ἑαυτοὺς, pro οὐχὶ αὐτοὺς legendum videtur: & si hæc librariorum, vt opinor, vitio subinde commutantur.

ἱλαρχεῖ τε, non ἱλαραί τε.

ἡ παιδεία παραλαβοῦσα ἀνακάμπτουσιν αὐτοί

πρὸς τὰς αὐτοῦ δόσεις οὐχ ἥττους: vel, ἀηττήτους.

αὖθις δὲ ἀφελίσθαι ἃ δέδωκεν τὸ μόνον redundat.

κελεύει οὖν αὐτῇ χρόνον τινὰ ἐνδιατρίψαι.

παρ' αὐτῇ τι ποιεῖ.

ὁ μὲν δὴ μῦθος ἄξιος.

ὅμως μέντοιγε οὐκ ἄχρηστον ἦν καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς τὴν φωνὴν ἀκριβεστέραν.

ἔχειν ἄν τι συνήκαμεν.]Fortasse καί ἔτι. & paulo post, οὕτως αὐτῶν τούτων τῶν μαθημάτων οὐδὲν κωλύουσι γνῶναι : videtur καλοὺς κἀγαθοὺς, vel εὐδαίμονας addendum. nisi forte γνῶναι αὐτῶν τούτων, capiatur pro μὴ ἔχειν ταῦτα, καὶ ἀγνοεῖν. Similitudo autem illa de interprete videtur obscurior. sed hanc tamen eius sententiam esse reor, vt falsi nominis eruditionem interpreti virtutis: eos vero qui citra illam ad virtutem perueniant, orationem virtutis per se intelligentibus & conferat, & præferat alteris.

καί τι τοῦτ' ὠφελεῖ αὐτοὺς ἔφη. ὅταν.

ἡ δυσμαθέστεροί εἰσι. & mox, ὅτι οἱ ἐν τῷ δευτέρῳ περιβόλῳ, εἰ μηδὲν ἄλλο ἂν περιπατοῦντες.

καὶ πεισθῶσιν, ὅτι οὐ παιδείαν.

δι' ἣν ἀπατῶνται καὶ οὕτω διακείμενοι.

ἀλλὰ ποιήσω τοῦτο, ἔφην ἐγώ.

ἀδύνατον γὰρ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα. Neque enim fieri potest, vt res eadē & mala & bona sit.] Scilicet eodem tempore, eodemque respectu. Diuersis autem temporibus & respectibus potest: vt vini moderatus vsus bonus est homini recte valenti, febricitanti vero & immodice ingurgitanti nocet vinum. Stoicis cōcedi facile potest, opinor, eas res quæ hic recensentur, suapte natura & per sese medias atque indifferentes esse: sed pro earū vsu atq; abusu fieri easdem bonas aut malas, nec ipsi negabunt opinor, nisi con-

tentionis & nouitatis cupidiores fuerint quã veritatis & concordiæ. Neque vero caufam habent a communi omnium mortaliũ loquendi ratione difcedendi, & pro bonis vitam & fanitatem indifferentia vocandi: nifi vt moueant, iis & recte vtendum, & non nimium tribuendum effe. Quanto fimplicius, ciuilius & verius de rebus differit Terentius: Miferum? inquit. Quem minus credere eft? Quid reliqui eft quin habeat, quæ quidem in homine dicũtur bona? parentes, patriam incolumem, amicos, genus, cognatos, diuitias. Atq; hæc perinde funt, vt illius animus qui ea poffidet. Qui vti fcit; ei bona: illi qui non vtitur recte, mala. Voces ἅμα ἀεὶ, fimul femper, a nemine fano concedentur: nec effe quẽquam exiftimo, qui fic loquatur. fed ἐνίοτε, καὶ κατὰ διαφόρους χρόνους, interdum, & diuerfis tẽporibus alias effe bona, alias mala, concedent opinor omnes.

οὐκ ἂν εἴη ἔτι ἀγαθὸν εἶναι τὸ ζῆν.] τὸ εἶναι redundare videtur, nifi peculiaris loquendi modus fit: vt apud Ariftotelem, κατηγορεῖσθαι ἐν τῷ τί ἦν εἶναι.

καὶ αἱρετὸν καὶ φευκτὸν ἅμα ἀεί. Et expetendum & fugiendũ fimúl femper.] Neq; fimul, neque femper; fed feorfim, & aliquãdo. Vita bono & fapienti viro expetẽda eft, ftulto & malo non item: vt fectio ægrotanti, valenti nequaquam.

καλῶς καὶ ἀνδρείως legendum.

οὐκοῦν οὐδὲ τὸ ἀποθανεῖν.] Mors non per fe expetitur, fed vt aut maius malum vitetur, turpitudo & miferia: aut maius acquiratur bonũ, immortalitas. His autẽ fublatis, vita morti femper anteponetur.

ὅταν ἡ περίστασις τοιαύτη. Si talis cafus inciderit.] Vt fi quis abutatur valetudine ad libidinem & iniuriam.

πῶς ἂν ἔτι αὖ τις κρίνει ἀγαθὸν εἶναι, ὃ πολλάκις οὐ συμφέρει ὑπάρχειν οὐδαμῶς, Quo pacto quifquam id bonum effe iudicet, quod fæpe nequaquam fuppetere expediat? Imo quis malum iudicet id, quo femper vti recte liceat, quoq; carere nunquam bono & prudenti viro fit commodum? Iã quod ante dixit, diuitias non effe bonas, propterea quod bonum non reddant: nonne eodem argumento concludi pofsit, aurum non effe aurum, quod poffefforem aureum

aureum nō faciat? quo quid ineptius, & magis puerile?

καὶ οἴονται διὰ τούτων μόνων εὐδαιμονεῖν, Seque putāt per hæc sola beatos fore.] Hic quidem error iure meritoque reprehenditur. Sed si sapientia & virtus maxima bona sunt, non sequitur, sanitatem & diuitias non esse bona, sed imperfectiora & minora bona, & cum illis non comparanda: bona tamen suo loco, & recte vtenti. Bonum enim cōsensu totius humani generis non id tātum dicitur, quod possessorem bonum facit: sed illud etiam, quod ad naturam tum corporis, tum animi conseruandam & instaurandam facit. Cum igitur diuitiæ cibum, potum, vestitum, domicilium, medicinam, præceptores, otium, libros suppeditent? quę causa est, cur aut vituperentur, aut negentur esse bonæ? Verum *ὑπερβολαί τι καὶ μειώσεις*. Stoicorum eo pertinent, vt admirationem virtutis augeant, rerum externarum minuant. Vt enim plerique virtuti parum, fortunæ muneribus nimium tribuunt: sic hi contrariam ingressi viam, iniquum petere videntur, vt æquum ferant, more mercatorio atque etiam oratorio.

HESIODVS, A QVO CEBE nonnulla mutuatus esse videtur.

Τὴν μέν τοι κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἐστιν ἑλέσθαι
ῥηϊδίως, ὀλίγη μὲν ὁδὸς, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει.
τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
ἀθάνατοι, μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτὴν,
καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον. ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,
ῥηϊδίη δ' ἤπειτα πέλει, χαλεπή περ ἐοῦσα.
οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτῷ πάντα νοήσει
φρασσάμενος, τά κ' ἔπειτα καὶ ἐς τέλος ἦσιν ἀμείνω.
ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται.
ὃς δέ κε μήτ' αὐτὸς νοέῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων
ἐν θυμῷ βάλληται, ὁ δ' αὖτ' ἀχρήϊος ἀνήρ.

NICOLAI VALLÆ interpretatio.

Quam facile innumeras vitiorum amplectimur artes?
Haud procul illa habitant, breuis eſt via qua ſit eundum
Eſt via virtutis contraria: ſudor anhelus
Hanc ſequitur, quæ ſe ſcopuloſis ardua cliuis
In longum prorumpit iter: riget aſpera primo
Ingreſſu leuis eſt, poſtquam alta cacumina tanges.
Optimus hic, ſeſe qui nouit cuncta magiſtro,
Proſpiciens rerum fines, meliora ſequutus.
Dignum laude virum, parentem recta monenti,
Credimus: ille tamen ſibi qui non conſulit, aut qui
Alterius præcepta fugit, vir inutilis exſtat.

PYTHAGORAS, SIVE Philolaus.

Πρήσσε δὲ ταῦθ' ἅ σε μὴ βλάψῃ, λόγισαι δὲ πρὸ ἔργου·
Μηδ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι προσδέξασθαι,
Πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων τρὶς ἕκαστον ἐπελθεῖν.
πῇ παρέβην, τί δ' ἔρεξα, τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη:
ἀρξάμενος δ' ἀπὸ πρώτου ἐπέξιθι καὶ μετέπειτα.
δειλὰ μὲν ἐκπρήξας ἐπιπλήσσεο, χρηστὰ δὲ τέρπου.
ταῦτα πόνει, ταῦτ' ἐκμελέτα, τούτων χρὴ ἐρᾶν σε,
ταῦτά σε τῆς θείης ἀρετῆς εἰς ἴχνια θήσει.

VIRGILIANA, VEL ALTERIVS cuiuſpiam Paraphraſis.

Vir bonus & ſapiens (qualem vix repperit vllum
Millibus e cunctis hominum conſultus Apollo)
Index ipſe ſui, totum ſe explorat ad vnguem.
Quid proceres, vanique ferat quid opinio vulgi,
Securus, mundi inſtar habet, teres atque rotundus,
Externæ ne quid labis per læuia ſidat.
Ille, dies quam longus erit ſub ſidere Cancri,
Quantaque nox tropico ſe porrigit in Capricorno,
Cogitat, & iuſto trutinæ ſe examine penſat,

Ne